Gol kommune

Handlingsprogram

med verbaldel til

Økonomiplan 2009 – 2012

og

Årsbudsjett 2009

Avdelingane sine framlegg til politisk behandling

INNHALD

0. GRUNNLAG FOR ARBEIDET MED HANDLINGSPROGRAMMET

0.1. Visjon – Gol kommune s 5
0.2. Generelt om arbeidet med Handlingsprogrammet s 5
0.3. Hovudutfordringar fram til 2010 (jf. Kommuneplan for Gol 2001-2010) s 7
0.4. Budsjettdirektiv for arbeid med Økonomiplan 2009-2012 og Budsjett 2009 s 9

1. ØKONOMIPLAN 2009-2012

1.1. Behovsoversikt investering – avdelingane sine framlegg s 13
1.1.1. Stab
1.1.2. Sektor for Natur og næring
1.1.3. Sektor for Kultur og Levekår
1.1.4. Gol Byggdrift Kommunalt Foretak
1.2. Behovsoversikt drift – avdelingane sine framlegg s 15
1.2.1. Stab
1.2.2. Sektor for Natur og næring
1.2.3. Sektor for Kultur og Levekår

2. **FRAMLEGG FRÅ AVDELINGANE** s 21

2.1. STAB s 21
2.1.1. Økonomiavdelinga
2.1.2. Løns- og personalavdelinga s 23
2.1.3. Sekretariatet s 27
2.1.4. Plan og utvikling
IKT-avdelinga s 29
Skulefagleg rådgjevar
Kommuneplanleggjar

2.2. NATUR OG NÆRING
2.2.1. Næringsavdelinga s 31
2.2.2. Utbyggingsavdelinga s 37
2.2.3. Kommunalteknisk avdeling s 41

2.3. KULTUR OG LEVEKÅR
2.3.1. Gol barnehage s 47
Felles for grunnskulen – utviklingsmål s 56
2.3.2. Herad skule s 59
2.3.3. Gol skule og SFO s 63
2.3.4. Gol ungdomsskule s 69
2.3.5. Gol vaksenopplæring s 73
2.3.6. Omsorgsavdelinga s 79
2.3.7. Sosialavdelinga s 91
2.3.8. Barnevernet s 95
2.3.9. Helseavdelinga s 97
2.3.10. Kultur- og informasjonsavdelinga s 109

3. **MÅLOPPNÅING I PERIODEN 2001-2008** s 113

3.1. STAB s 115
3.2. NATUR OG NÆRING s 115
3.3. KULTUR OG LEVEKÅR s 118

GENERELT

Det følgjande dokumentet er avdelingane sine framlegg til Handlingsprogram med verbaldel til Økonomiplan 2009-2012 og Årsbudsjett 2009.

Føremålet med dette dokumentet er å gje politikarane oversikt over avdelingane sine behov på eit så tidleg tidspunkt som råd.

Dei fleste avdelingane har ikkje fullført arbeidet med årsbudsjettet. Derfor kan det koma justeringar i forhold til taldelen – også sett i forhold til eventuell gjennomføring av innsparingstiltak (3%).

Næringsavdelinga sitt framlegg står i kursiv. Dette for å markere at det er henta frå Handlingsprogram 2008-2011.

Framlegga frå avdelingane er stort sett disponerte i forhold til følgjande mal:

- Hovudmålsetjingar i kommuneplanen 2001-2010
- MÅL for 2009-2012
- TILTAK 2009- 2012
    - INVESTERING
    - DRIFT
- ØKONOMIPLAN 2009-2012
    - INVESTERING med kommentarar
    - DRIFT med kommentarar
- ÅRSBUDSJETT 2009 – kommentarar

Rådmannen sitt samla framlegg kjem seinare.

Endeleg Handlingsprogram, Økonomiplan 2009-2012 og Årsbudsjett 2009 blir utarbeidd etter den politiske behandlinga.

Gol, 11.07.08

0. GRUNNLAG FOR ARBEIDET MED HANDLINGSPROGRAM 2009-2012

0.1 Visjon Gol 2010

Gol – trivselskommunen – med trygge oppvekstvilkår, godt utbygd helse- og sosialtilbod, gode livskvalitetar og stor breidde og kvalitet i tilbod om barnehage, skule, arbeid, livsutfalding, kultur- og fritidsaktivitetar.

Gol – innflyttarkommunen – skal utvikle seg frå å vera ein innpendlingskommune til og å bli ein attraktiv bukommune.

Gol – opplevelseskommunen – det naturlege knutepunktet i Hallingdal for handel og service. Gol skal vera blant dei fremste reiselivskommunane i landet.

0.2 Generelt om arbeidet med Handlingsprogrammet

Samtlege avdelingar har sett opp forslag til driftsbudsjett for 2009 og økonomiplan for 2009-2012 i samsvar med budsjett for 2008, reknskap for 2007, vedtekne endringar og budsjettdirektiv datert 06.06.08.

Driftsbudsjettets taldel for 2009 er lagt inn i Økoplan-systemet.

Lønsbudsjettet er lagt inn med vedtekne stillingsheimlar og baserer seg på avlønning per august 2008.

Alle beløp i tabellane er i 1.000 kroner

0.3 Hovudutfordringar - Kommuneplan 2001-2010

Næringslivet
Næringsutviklinga i kommunen skal rettast inn mot vidareutvikling av arbeidsplassar som skal gje breiast mogleg av alternativ for arbeidssøkjande. Spesielt vil Gol leggje vekt på reiseliv, handel og andre tenesteytande næringar. Innan desse områda vil det skje ein auke i sysselsettinga: Innan primærnæringane og tradisjonell industri må innsatsen rettast mot å oppretthalde aktivitetsnivået frå 1990-åra.
Næringsutviklingsplanen for Gol vart vedtatt av Gol kommunestyre i møte 17.mars 1998, sak 14/98.

Naturressursar
Både kultur- og naturlandskap er særs viktige ressursar for framtida. Bevaring av samanhengande naturområde for friluftsliv og viltbiotopar er nødvendig for innbyggjarane, besøkande og for bevaring av biologisk mangfald.
Dyrka mark, dyrkbar mark og høgproduktive skogsområde har viktige verdiar som krev omtanke ved eventuell annan bruk. Dei skal skånast mest mogeleg for nedbygging.

Bustader
Kommunen skal til ei kvar tid ha tilgjengelege bustadområde, slik at overskotet på arbeidsplassar og fører til at folk vel å busetje seg i Gol.

Folketalsutvikling
Framskriving av befolkningsprognosane tilseier at innsatsen på området eldreomsorg kan haldast tilnærma konstant i perioden.
Måten å yte tenestene på vil bli endra frå institusjonsbasert omsorg til å yte fleire tenester i mottakaren sin eigen heim. Veksten i aldersgruppene i yrkesaktiv alder vil ikkje halde tritt med behovet for ny arbeidskraft. Dersom den høge aktiviteten og den generelle sterke etterspurnaden etter arbeidskraft held fram, vil import av arbeidskraft vera nødvendig i heile perioden.

Økonomi
Kommunen sin økonomiske handlefridom er begrensa. Utviklinga i skatteinngangen har dei siste åra vore svakare enn for landsgjennomsnittet. Omlegginga av det kommunale inntektssystemet og omlegging av skattepolitikken vil føre til lågare inntekter til Gol kommune. Den store lånegjelda fører samstundes til store rente- og avdragsbelastningar i driftsrekneskapen.

Rekruttering av arbeidskraft
Rekruttering av arbeidskraft både til privat og offentleg verksemd vil i større grad enn i dag måtte skje utanfor Hallingdal. Hovudutfordringa vil vere å gjere samfunnet attraktivt som bu- og arbeidsplass for heile familiar som flyttar hit. For å klare det, må kommunen tilretteleggje for attraktive og differensierte bustadområde, mangfald i fritidstilbod og samvirke med næringslivet og nabokommunane for å skaffe familiemedlemmane arbeid.

Både for å kvalifisere og halde på tilsette er det i framtida naudsynt å syte for kompetanseheving for arbeidslivet. Kommunen må treffe tiltak for å skaffe ungdom i regionen arbeid etter fullført utdanning.

Innbyggjarane i Gol er vår største ressurs. Innsatsen for fellesskapet frå dei enkelte menneskle er uvurderleg og står i nær smanheng med opplevinga av mellommenneskeleg kvalitet.
Miljø for kulturproduksjon/-utveksling treng opprusting og stimulering.
Grunnskulen treng ressursar, særleg med omsyn til lokale.
Ungdomsmiljøet, særleg i gruppa 12-20 år, møter i dagens samfunn stadig nye og destruktive påverknader. Gol må leggje betydelege ressursar inn i førebyggjande ungdomsarbeid retta mot all ungdom i dei miljø ungdom føretrekkjer. Utearbeidet blant ungdom må bli prioritert, særleg i kampen mot rus, vald og likegyldigheitsproblem.

Hovudutfordringar – kommentarar:

Næringslivet
Administrasjonen har starta arbeidet med å sette i gang revisjon av Næringsutviklingsplanen frå 1998.

Naturressursar
I juni 2008 vedtok kommunestyret at Handlingsplan for landbruket i Gol frå 2003 skal reviderast.

Folketalstvikling
Prognose for folketalsutvikling syner at talet på eldre over 80 år vil vera synkande fram mot år 2020.

Økonomi
Omlegging av det kommunale inntektssystemet våren 2008 og lågere skatteingang vil avgrense den økonomiske handlefridomen for Gol kommune.

Rekruttering av arbeidskraft
Det er framleis stor etterspurnad etter arbeidskraft. Kommunestyret vedtok i juni 2008 deltaking i eit regionalt tilflyttingsprosjekt, kor føremålet er å skaffa kompetent arbeidskraft til Hallingdal. Rekruttering har vore eit regionalt satsingsområde, og kommunen har også deltatt i KS sitt program AGS 2020 (Arbeidsgiverstrategier mot år 2020).

Notat

Til :
RÅD/SEK/TOR Tor O Bergum
RÅD/IT/KTV Knut Terje Venås
RÅD/LP/AKV Anne Krøvel-Velle
HE/LT/ATS Aud Torill Sæbø
KI/KU/LR Liv Rosén
OM/OM/HDBJ Herbjørg Dalene Bjerke
SO/SO/LF Linda Forfot
SO/SO/BS Bjørn Skjelseth
GUS/GUS/HAHA Hallgeir Haugen
HS/HS/HEFI Helge Fivelstad
GVO/GVO/HALI Hallvor Lilleslett
GS/GS/IBTE Ingebjørg By Teigen
KT/KT/SVEIN Svein Eide
NA/NA/PEOW Petter Owesen
UB/UB/HCN Hanne Cecilie Nes
RÅD/ØK/ST Svein Thorsnes

Kopi til : Gol Byggdrift K/F
Felles Innkrevingskontor
Gol Kyrkjeleg Fellesråd
Gol Kommunale Eigedomar A/S

Frå : HEGE MØRK, rådmann

Sak : **ÅRSBUDSJETT 2009, HANDLINGSPROGRAM OG ØKONOMIPLAN 2009-2012 -FØREBUANDE FASE**

Saksnr./Arkivkode	Stad	Dato
08/581 - 145	GOL	06.06.2008

BUDSJETTDIREKTIV

For å kunne presentere et budsjett og en økonomiplan i balanse for formannskapet i november, er det nødvendig å starte prosessen med Handlingsprogrammet og Økonomiplan m/budsjett allerede nå. Dette budsjettdirektivet er utarbeidet på bakgrunn av de signaler vi har fått i kommuneproposisjonen.

Budsjett og økonomiplan utarbeides med basis i Handlingsprogram med økonomiplan 2008 – 2011 og Årsbudsjett –08 og vedtatte og pålagte endringer. Utover dette skal avdelingene i utgangspunktet legge inn et budsjettforslag som kun viderefører eksisterende drift med de forutsetninger som ellers går fram av dette skrivet.

Kopi av direktivet sendes også Felles Innkrevingskontor, Gol Byggdrift K/F, Gol kommunale Eigedomar AS og Kyrkjeleg Fellesråd.

<u>Lønnsbudsjett.</u>

- Lønnsbudsjettet legges inn med de vedtatte stillingshjemler/rammetimer.

- Lønn per august -08 skal legges til grunn for alle stillinger med regulativlønn per august 2008. Lønnsendringer etter dette tidspunkt legges inn sentralt. Lønns- og personalavdelinga vil så snart som råd utarbeide nødvendige rapporter til hjelp ved budsjettering per avdeling/arbeidsstad og oversende disse elektronisk til respektive avdelingsledere.
- Pensjonsutgifter til KLP beregnes etter sats på 12,5 % for arbeidsgivers andel. I Statens Pensjonskasse budsjetteres det med 11,15 % som arbeidsgivers andel.
- Arbeidsgiveravgift budsjetteres med 10,6 % for alle arbeidstakere.
- Feriepenger er 12 % av grunnlag for arbeidstakere under 60 år (født etter 1 sept 1946). **Dette utgjør 1,23 % i påslag på brutto årslønn**.
  (Brutto årslønn –(månedslønn x 30/26)) x 112/100.)

  For arbeidstakere over 60 år (født før 1 sept 1946) er feriepengene 14,3 % av grunnlag.
  Dette utgjør 1,11 % i påslag på brutto årslønn.
  (Brutto årslønn – (månedslønn x 36/26)) x 114.3/100.)

  Alternativt kan det benyttes et påslag på 1,20 % i gjennomsnitt for alle arbeidstakere.

- Økonomisjefen vil legge inn sentral pott for lønnsjusteringer per 1. mai 2009.

Eventuelle endringer i driftsnivået for 2009 og videre utover økonomiplanperioden vil bli beregnet så snart statsbudsjettet er lagt fram.

2. Driftsbudsjett.

- Prisstigning på kjøp av varer og tjenester legges inn med **2,5 %** økning i forhold til 2008.
- Kommunal deflator, dvs økning i prisen på kommunale tjenester og gebyrer settes til **5 %** (egenbetalinger).

  For avgifter på vann, avløp og renovasjon skal kommunalteknisk avdeling beregne og gi ut budsjettgrunnlag basert på nye beregninger. Disse avgiftene må vurderes mot dekningsgrad og selvkost og justeres etter dette.

  Endring i foreldrebetaling og statstilskudd i barnehagene må beregnes og synliggjøres spesielt i forhold til regjeringen sitt opplegg for dette. Det skal legges opp til at Gol følger anbefalt maxpris.

  Kjøp av elektrisk energi holdes på samme nivå som i 2008 forutsatt samme forbruk.

- Forslag til budsjettvedtak vil bli lagt inn som dokument i endelig budsjettsak. Avdelingene er ansvarlige for endringer som må gjøres i forhold til forrige budsjettvedtak. Dette skal gjøres i det avsluttende budsjettarbeidet når forslag til budsjettvedtak skal formuleres.

3. Endringer som følge av oppgaveendringer med mer.

- Gol sine utgifter til felles barnevernsvakt og eventuelt barnevernsamarbeid med Hemsedal budsjetteres av Barnevernsavdelinga.

- Etablering av NAV skjer 4. juni 2008. Konsekvenser for budsjett og økonomiplan utredes av NAV-leder og beskrives i eget framlegg.
- Nye plasser i Omsorgsavdelinga: Driftskonsekvenser beregnes og beskrives av Omsorgsavdelinga ihht antatt vedtak 2008 og tas med under nye tiltak.

4. Investeringsbudsjettet.
I utgangspunktet skal prioriteringene i gjeldende økonomiplan/handlingsprogram videreføres. Dersom avdelingene ser behov for å justere eller endre prioriteringene for sine prosjekt skal dette begrunnes særskilt i forslaget fra avdelingen. Nye tiltak beskrives og skal i utgangspunktet foreslås lagt inn i siste år i planperioden.
Ønsker ut over investeringsrammen skal beskrives og stipuleres økonomisk (investering og drift) under nye tiltak.

5. Handlingsprogram og Økonomiplan.
Økonomiplan for 2009-12 skal utarbeides i faste priser.
Som ifjor tar vi sikte på å utarbeide Handlingsprogram m/økonomiplan 2009 – 12 og årsbudsjett 2009 i et samlet dokument, der første året vil være årsbudsjettet for 2009. Avdelingene blir bedt om å utarbeide sine forslag etter den malen som framgår av endelig Handlingsprogram 2008 – 2011.
Dette kan hentes på
R: \Gol\Felles\Arbeid med Handlingsprogr.2009-2012\Utgangspunkt for arbeidet

Når den enkelte er ferdig med sitt bidrag legges dette på
R:\Gol/Felles\Arbeid med Handl.program 2009-2012\ Framlegg frå avdelingane – handlingsprogram
og
R:\Gol/Felles\Handlingsprogram 2009-2012\Måloppnåing

I tillegg legges det inn som Notat på sak 08/581

6. Salderingstiltak – negative prioriteringer

Rådmannen viser til eget skriv der avdelingene blir pålagt å utarbeide forslag til negative prioriteringer med en ramme på minimum 3% av brutto driftsutgifter av budsjettet til den enkelte avdeling.
Forslagene for 2009 og framover skal følge budsjettframlegget. For 2009 kan forslagene være midlertidige, men fra og med 2010 skal forslagene ha en varig effekt.
Forslagene kan være både utgiftsreduksjoner og inntektsøkning.

Frist for verbaldelen til handlingsprogrammet (m/forslag til nye tiltak) er:

1. JULI 2008 (jf. tidligere informasjon i ledergruppa).

Avdelingene legger inn detaljert årsbudsjett for 2009 i Økoplan-systemet. Dette skal være en ren framskriving av driftsnivået for 2008, kun korrigert for eventuelle særskilte vedtak om nye tiltak, standardheving og eventuelle reduksjoner som er gjort av Kommunestyret i løpet av 2008. Eventuelle engangsbevilgninger for 2008 skal trekkes ut.

Forslag til nye tiltak eller standardheving ut over dette – uansett hvor påkrevd/nødvendig de måtte være – skal tas med som forslag til nye tiltak i sammenheng med Handlingsprogrammet og økonomiplanen.

Det samme gjelder forslag om negative prioriteringer/budsjettkutt.

Disse forslagene vil bli lagt inn i detaljert budsjett av økonomisjefen når kommunestyret eventuelt har vedtatt å ta dem inn.

Økonomisjefen vil i løpet av juli klargjøre budsjettsystemet i Økoplan. Dersom noen føler behov for mer opplæring, bes de kontakte økonomisjefen.

Dersom det er spørsmål til hvordan budsjettpremissene er å forstå, kan man kontakte rådmann eller økonomisjef.
Spørsmål vedrørende innlegging av detaljbudsjett i Økoplansystemet rettes til økonomisjefen.

Avdelingene må ha lagt inn sine forslag til detaljbudsjett innen

<u>Fredag 12. september</u>

Forslagene fra de interkommunale virksomhetene, Kykjeleg Fellesråd, GB-KF og GKE A/S må også foreligge til denne dato. Dersom en ikke har rukket styrebehandling, ber vi om å få oversendt de administrative forslagene innen 12 september.

UNN og UKL
går gjennom avdelingene sine forslag til handlingsprogram i sine møter 16. og 17. oktober.

Den videre behandlingen planlegges slik:
Statsbudsjettet legges fram i begynnelsen av oktober.
Formannskapet gis orientering om status på arbeidet og virkningene av statsbudsjettet 16. oktober. Ytterligere bestillinger til avdelingene/sektorutvalgene kan bli bestemt der.
Behandling i utvalgene 28 og 29/30. oktober .
Sluttbehandling i formannskapet planlegges 20. november, og kommunestyrebehandling 9 desember.

Hege Mørk
Rådmann

Svein Thorsnes
Økonomisjef

1. ØKONOMIPLAN 2009-2012

1.1. BEHOVSOVERSIKT INVESTERING - AVDELINGANE SINE FRAMLEGG TIL INVESTERING

Budsjettkap	NYE tiltak	2009	2010	2011	2012
PLAN OG UTVIKLING - IKT-AVDELINGA					
	Telefoni	*			
	Trådlaust	*			
	Nye behov	*	200	200	200
	Datarom	200			
	Kabling	800			
	Hallingdalsmagneten	*	500	500	500
	* Per 01.08.08 er ikkje tala utarbeidde.				
NÆRINGSAVDELINGA					
KOMMUNALTEKNISK AVDELING					
Vidareføring av tiltak – jf. Økplan 2008-2011					
0.4310	Vassforsyning				
	1. Sanering/rehabilitering ledningsnett	200	200	200	
	2. Utskifting h.ledning Herad del III	2.000			
	3. Traktor uteavdelinga 25% del vatn		125		
0.4320	Avløp				
	1. Sanering/rehabilitering ledningsnett	300	300	300	
	2. Tilkobling av bustader-Gol reinsedistr.	400	400		
	3. Traktor uteavdelinga 25% del avløp		125		
0.4330	Renovasjon				
	1. Ingen nye tiltak				
0.4350	Kommunale vegar				
	1. Trafikktryggleikstiltak kommunal eigendel	100	100	100	
	2. Asfaltering/utbetring av vegar (frå drift)	300	300	300	
Nye tiltak - Økplan 2009-2012					
0.4310	Vassforsyning				
	1. Sanering/rehabilitering ledningsnett (utvida 2009)	1.000			200
	2. Utskifting h.ledning Herad del III (prosjekt 124)	1.000	2.300	1.900	
	3. Rehabilitering Gol vassverk Eiklid (prosjekt 086)	8.000			
	4. Utviding av Heslasvingen høgdebasseng				4.000
	5. Hovudplan vatn- revidering	100			
0.4320	Avløp				
	1. Sanering/rehabilitering ledningsnett (utvida 2009)	1.700			300
	2. Tilkobling av bustader-Gol reinsedistr.			400	
	3. Rehab. avløpsledning Hagaskogen (prosjekt-140)	600	1.500		
	4. Hovudplan avløp - revidering	100			
0.4330	Renovasjon				
	Ingen nye tiltak				
0.4350	Kommunale vegar				
	1. Trafikktryggleikstiltak kommunal eigendel				100
	2. Asfaltering/utbetring av vegar	700	1.000	1.000	1.000
	3. Utbetring av Eiklid bru	500			
	4. Utskifting av traktor (delfinansiering)		250		
	5. Utskifting av utstyr/kantklyppar til traktor	150	200		
	6.Asfaltering av p-plass v/austre avkøyring Rv7		120		
GOL BARNEHAGE					
3130- 3137	IT-utstyr/digitalt verktøy; adm. Programvare	50	50		
	Innkjøp av PC-utstyr til å bruke jf. krav i ny rammeplan for barnehagar	100			
	Innlegging av trådlaust nettverk og utstyr - fire hus	30			

	Leasing av minibuss i samarbeid med andre avdelingar	60	60	60	60
3132- Vesterhuset	Byggje ut vindfang og bygge om garderobe, bygge på takoverbygg til soving	1.000			
	Utviding av arealet (grøntareal), asfaltering, drenering og nye leikeapparat ved uteleikeplassen	100	100	100	
	Nytt kjøleaggregat og lufteventilar	60			
	Automatisk brannvarsling	80			
	Innvendig oppussing, utskifting faldedør	100	50		
	Utviding av personalrom, m.m.			500	
	Påbygging base, garderobe til evt. utviding av avd.			3.000	
	Utbetring av ventilasjonsanlegget				1.000
	Beising av heile barnehagen				70
3133- Breidokk	Utbygg. av ein ny avd. og personalavd., og oppussing av heile barnehagen med oppstart 2008 (2 mill.)	7.700			
	Opprusting uteleikeplassen	50	50		
	Beising av heile barnehagen			70	
3134- Rotneim	Innv. oppuss., støydemp., betre lufting og barnesikre omnar	40			
	Takoverbygg v. ny inngang m. utelys og vognoppst.plass	100			
	Solskjerming i 2. høgda	30			
	Måling av barnehagen utvendig		80		
	Drenering rundt barnehagehuset pga. fukt i deler av kjellaren, og på uteleikplassen			200	
	Skifting av kjøkkeninnreiing			100	
	Ventilasjonsanlegg				600
3135- Åsgardane	Utbetring av uteleikeplassen	30			
	Støydemping av tak i grendasalen (leikerom)	20			
	Måling av barnehagen utvendig, skifting av noko utvendig kledning pga råte	100			
	Utbetre og utvide parkeringsplassen		100		
3136- Øygardane	Lyddemp. i tak, barnesikr. av dørar, ny brannvegg, auke høyde på kjøkkenbenk, barnegarderobe, måle veggar	100			
	Utbetre og utvide parkeringsplassen	100			
	Dokkestue	6			
	Solskjerming i 2. høgda og betre lufting i 2. høgda	30			
	Måling av barnehagen utvendig		80		
	Ventilasjonsanlegg				600
3137- Hallingmo	Utbetring av uteleikeplassen	30	20		
	Betre parkeringstilhøve for personalet	70			
HERAD SKULE					
3112.2022	Solskjerming	75			
3112.2021	Digitalt utstyr. Ny maskinvare og digitalt utstyr	40	40	40	40
	Utgifter nye lærebøker	50			
	Innkjøp av skoleadministrativt system.				
	4 nye Whyteboardtavler	20			
	Nye elevhyller i garderobene	20			
	Interaktiv tavle (SmartBoard)	25			
	Kontormøblement arbeidsom og møterom	40			
GOL SKULE					
3111.2221	Ombygging/utbygging for å få til grupperom og arbeidsrom for lærarar (ikkje stipulert pris)				
	Utskifting av gjerde på storskulen. Pris ferdig oppsett.	80	75		
	Solskjerming i undervisningsrom mot aust	20			

	Glitrehaug.				
	Gjerde mot Hemsedalsvegen på Glitrehaug	60			
3111.2021	Innkjøp av skuleadministrativt system				
	Klasseromsinventar	70			
	IKT-utstyr: Utskifting og supplering	50	50	50	50
	Nye lærebøker	100			
3111.2221	Måling av klasserom og arbeidsrom for tilsette	50	50		
3121.2151 SFO	Brannsikringstiltak SFO jf. Tilsynsrapport 15.07.03 (ikkje kostnadsrekna)				
	Opprusting av uteområdet	80			
GOL UNGDOMSSKULE					
3114202111050	Nye lærebøker i samband med Kunnskapsløftet. Stipulert til kr. 4000 per elev Tillegg til evt. statlege overføringar	100	100	50	40
3114202112002	Ny maskinvare og digitalt utstyr for å gjennomføre bruk av digitale verktøy som basisferdigheit jf. Kunnskapsløftet	100	100	100	100
3114202111000	Innkjøp av skoleadministrativt system. Nødvendig for å kunne administrere nasjonale prøver.	50			
3114202112300	Datanett til alle undervisningrom jf. bruk av digitale verktøy som basisferdigheit i Kunnskapsløftet Oppgradering av det trådlause nettverket	40	40	20	20
	Er meldt Gol Byggdrift Kommunalt Foretak:				
	Måling av korridorar og undervisningsrom	20	10	10	10
	Utskifting av vindauge	200	200		
	Solskjerming i undervisningsrom	40	20		
	Opprusting av personalavd.	10	50		
	Renovering av elev-toalett	100	100		
	Grupperom	50	50	20	20
	Vask fysikksal	40			
	Avtrekk lakkrom	80			
GOL VAKSENOPPLÆRING					
1230031502134	Måling fasade Lysbo	100	100	100	
1230031502134	Oppusing toalett 1. etg.	60	60		
1200031502134	IKT.	35	35	35	
1200031502134	Elevpultar. Utskifting. 15 stk pr år	15	15	15	15
3150	Husleige-Drift Lysebo	300			
3150	Husleige- drift andre lokalitetar		700	700	700
OMSORGSAVDELINGA					
3431.2542 alt.GBKF	Sentr. brannvarslingsanlegg i bustadane i Helsetunv som ikkje har det i dag. Alt.alarm via Hjelp 24	10	10	10	10
3431.2532	Utbetring av personalfasilitetar i Helsetunvegen; Kontorpl., møte-/spiserom, garderobar, dusj etc., jf. Statusrapport frå RO–juli 2007. Prosjektering 2009	50	2.000	0	0
3431.2542	Fellesareal for brukarane i Helsetunvegen, jf. Statusrapport frå RO (ressurssenter for omstilling i kommunane) – juli 2007. Prosjektering 2010	0	50	2.000	0
3400.1207	Programvare internkontrollsystem. Jf. Revisjon frå helsetilsynet i september 06.	100	0	0	0
3420.2532	Gradvis utskifting av nedslite inventar og utstyr (komfort og ergonomi).	75	50	50	50
3420.2532	Ombygging Gol helsetun, område aust (u-etg og stue, samt flytting av kontora frå stua).	2.365 2.275	0	0	0
3410.2533	Utviding og utbetring av institusjonskjøkkenet	798	0	0	0
3420.2532	Påbygging Gol helsetun, område vest,12 einerom	6.217	0	0	0
3400.2541	Inventar inngangsparti, kontor og møterom	150	0	0	0
3420.2532	Inventar ny stue	100	0	0	0

3420.2532	Inventar korttidsplassar	0	250	0	0
3410.2533	Kjøkkenmaskinar effektivisering	0	100	0	0
3420.2532	Inventar nybygg	500	0	0	0
3420.2341	Sansehage/erindringsrom	50	50	50	5
3430.2544	Tryggleiksalarm via Hjelp 24	40	40	40	40
3420.2532	Oppgradering av Gol helsetun aust ODA.	0	1.000		0
3420.2532	Oppgradering av Gol helsetun aust ADA.	0	0	0	1.000
SOSIALAVDELINGA					
	Ombyggjing for at noverande datarom og kontor skal henge saman med reisten av NAV-kontora.	100			
BARNEVERNET					
	Inventar til felles barnevern for Gol og Hemsedal og etablering i nytt bygg .	100			
	Data: kostnader ved byte frå Bvpro til Famila som fagsystem	100			
HELSEAVDELINGA					
3220.2411	NØDNETT	100	100	100	100
3220.2411	Framkallermaskin. Legekontor utskifting		20	200	200
3220.2411	IT-utstyr. Legekontor utskifting		120	120	120
3220.2411	Helsenett	100	100	100	100
KULTUR- OG INFORMASJONSAVDELINGA					
3510.3701	Utbygging av Gol bibliotek – jf. UKL-sak 27/ 06.			20.000	
3510.3701	Skifte/oppgradering av nedslitt inventar	160	200		
3531.3801	Hallingmo idrettspark – rehabilitering av løpebanen. Tiltaket utløyser tilskot frå spelemidlane med inntil 1/3 av kostnadene.				2.100 -700
3540.2311	Oppgradering av aktivitetsområdet ved samfunns-huset med innkjøp av nye rullebrettelement Prosjektet utløyser tilskot frå spelemidlane med inntil 50 %.	80 -40			
3540.2311	Opparbeiding av BMX-park Prosjektet utløyser tilskot frå spelemidlane med inntil 50%	80 -40			
3541.2311	Klubb 1 – oppgradering av lydanlegg		30		
	Sentrumsparken/Tusenårsstaden – fullføre opparbeidinga av parken.	200			
	Sentrumsparken/Tusenårsstaden – skulptur				1.000
3580.3831	Gol kulturskule – renovering av undervisningsrom	60			
3580.3831	Gol kulturskule – innkjøp av spesialutstyr til dans/teater/musikk/visuell kunst/matkultur og musikkstudio	30	30		
3580.3831	Gol kulturskule – installering av alarm	100			
3580.3831	Gol kulturskule – forprosjektering ifh til utviding av konsertlokalet i underetasjen			45	

1.2. BEHOVSOVERSIKT DRIFT - AVDELINGANE SINE FRAMLEGG TIL DRIFT

Budsjettkap	NYE tiltak	2009	2010	2011	2012
LØNS- OG PERSONALAVDELINGA					
2200.1203	20 % lønsmedarbeidar inkl. sos utg.	*	*	’	*
2200.1204	Livsfase/seniorpolitiske tiltak	*	400	400	*
2200.1204	Lærlingar helsefagarbeidar, netto	*	330	330	*
2200.1208	Leiaropplæring, regionalt samarbeid, netto	*	*	*	*
2200.1204	Rekrutteringstiltak	*	150	150	*
2200.1204	Trainee-prosjekt – samarbeid med fleire kommunar	*	138	276	*
	* Per 01.08.08 er ikkje tala utarbeidde				
SEKRETARIATET					
2100.1206	2 prosj. – vurdere oppg. og organisatoriske spm	50	50	0	0
2100.1206	Nytt rullearkiv.	100			
2100.1206	Teknologisk utvikling/Regionalt IKT-samarbeid		100	100	100
PLAN OG UTVIKLING - IKT-AVDELINGA					
NÆRINGSAVDELINGA					
UTBYGGINGSSAVDELINGA					
	Konvertering matrikkel og overgang EUREF 89	40			
	Innføring av BYGGSØK	20			
	Interkommunal tilsynsordning (vidareføring)	200	210	220	230
KOMMUNALTEKNISK AVDELING					
4310/4320	Vassforsyning og avløp Løns- og prisstigning inkl. endringar i drifts-budsjettet som følgje av vedtatte utbyggingar er lagt direkte inn i driftsbudsjettet slik som føresett.				
4330	Renovasjon Oppretting av fleire returpunkt i Gol kom.	100			
4350/4351/ 4352	Kommunale vegar Auke i drift/vedlikehald kommunale vegar Auke snøbrøyting f.o.m vintersesongen 2008/09 (jfr. sak UNN 37/08)	100 150	100 150	100 150	100 150
GOL BARNEHAGE					
3132.2011	Utviding av talet på barnehageplassar med mellombels kommunal familiebarnehageavdeling inntil dobbel gruppe m. 8 heile plassar under 3 år lagt adm. under Vesterhuset med oppretting av inntil 2 assistentar og 20 % førskulelærarveiledar (finansierast m. statstilskot og foreldrebetaling) Utviding av tal på faste barnehageplassar med oppretting av naturavdeling i Vesterhuset ved behov	0	0	200	200
3133.2011	Utviding av Breidokk m. inntil 6 heile plassar over 3 år, 2/3 stilling som fagarbeidar/assistent og 1/3 pedagogisk leiar ved oppstart av den nye avdeling (finansiert m. statstilskot og foreldrebetaling)	0	0	0	0
3132-3137.2011	Frukt og grøntordning fortsette	25	25	25	25
3130.2011	Frisklivsprosjekt m. trim for personalet fortsette	15	15	15	15
3130.2011	Endring av bet.ordning for fam. m. dårleg betalingsevne	100	100	100	100
HERAD SKULE					
3112.2021	Auka timeressurs, 80% stilling, spes.ped.-ressurs.	360	360	360	360
	Drift av IL@skolen	17	17	17	17

	Administrasjonsressurs	200	200	200	200
	Drift av IKT-nettverk/elevmaskiner		100	100	100
	Friskliv/Gratis skulefrukt til alle elevane.	30	30	30	30
GOL SKULE					
3111.2021	Drift av IL@skolen/ Frisklivstiltak	90	90	90	90
	Kompetanseheving jf. Kunnskapsløftet.	100	100	100	100
	Administrasjonsressurs til Glitrehaug.	132	132	132	132
	Auka timeressurs for betre tilpassa opplæring.	2.025	2.025	2.025	2.025
	Auka timeressurs p.g.a. fleire framandspråklege elevar	72	173	173	173
	Leksehjelp	108	108	108	108
	Tid til medråderett Glitrehaug	20	20	20	20
	Fortsatt drift av IL@skolen	90	90	90	90
	Auke i post for fritt skolemateriell	6	6	6	6
	Auke i post for arbeidsmateriell	5	5	5	5
	Drift av IKT-nett på skulen	200	200	200	200
3121.2151 SFO	Auke i budsjettpost for læremiddel.	9	9	9	9
	Ikkje auke i satsar for foreldrebetaling	40	40	40	40
GOL UNGDOMSSKULE					
Vidareføring av tiltak – jf. Økplan 2008-2011 :					
3114202112002	Data / IKT i skulen; elevmaskiner og program	140	140		
3114202111500	Kompetanseheving	87			
3114202111209	Frukt – jfr statsbudsjettet	115	115	115	115
3114202111209	Friskliv i skulen,	100	100		
3114202111203	Tilskot til tematur 10.klasse	100	100	100	100
Nye tiltak og endringar :					
3114202110101	Auka timeressurs for å gi elevar som startar på Gol ungdomsskule 2008 eit fullverdig tilbod	600	900	900	400
3114202110101	Drift av datanettet	200	200	200	200
3114202110101	Auka timeressurs for betre tilpassa opplæring.	470	470	470	470
3114202110101	Drift av IL@skolen	148	148	148	148
3114202110101	Vedlikehold og oppgradering av datamaskiner	100	100	100	100
3114202111203	Utvide ekskursjonsbudsj. for å fylgje årsplanar for fag	100	100	100	100
3114202112900	Utvide bibliotekarstilling	120	120	120	120
GOL VAKSENOPPLÆRING					
31502751	Introduksjonsprogram	75	75	75	75
OMSORGSAVDELINGA					
Vidareføring av tiltak – jf. Økplan 2008-2011 :					
3400.2531	Sak 0002/04, tiltak sjukefråvær	50	50	50	50
3400.2531	Sak 0050/04, utvikling leiarskap	20	20	15	15
Nye tiltak og endringar :					
3431.2542 og 2341	Nye årsverk i tenester til utviklingshemma	4.250	4.250	4.250	4.250
3431.2532	Husleige to avlastingsbustadar i Helsetunvegen (ikkje budsjettert tidlegare).	120	120	120	120
3431.2532	Auka kostnadar på legemidlar; to avlastingsbustadar i Helsetunvegen.	20	20	20	20
3431.2532	Auka kostnadar til mat; to avlastingsbustadar i Helsetunvegen.	30	30	30	30
3400	Administrativ leiing	0	0	0	0
3410.2533	Driftsauke kjøkken, 0,9 årsverk	0	360	360	360
3410.2532	Skyssgodtgjering Frivillige	20	20	20	20

3411 2543 2542 2342 2542	Utvida tilbod om; (Jf. Omsorgsmeldinga) BPA (borgarstyrt personleg assistanse), omsorgsløn, støttekontakt og privatavlasting.	200	250	300	300
3411.2341	Utvikling av alternative arbeidstilbod; Inn på tunet/Grøn omsorg – tiltak (sjå Næringsavdelingas tiltak). Jf. Omsorgsmeldinga.	300	300	300	300
3412.2532	Natteneste 1,7 årsverk Torstadvegen	765	765	765	765
3413	Sjukepleiarpool	0	0	0	0
3420 2341	Institusjonstenester • Aktivitør / vert 1 årsverk	400	400	400	400
3420 2532	Årsverk nye plassar • Direkte brukarretta oppgåver 7,4 årsverk • Auke i utgifter til kjøp av servicefunskjonar GBKF (stipulerte utg.)	0	3.000 250	3.000 250	3.000 250
3420.2341	Utvikling av dagsentertilbod til eldre som bur heime og treng sosiale aktivitetar. Jf. Omsorgsmeldinga	0	0	600	600
3420.2341.11702 3431.2341.11702	Transport til/frå dagopphald. Underbudsjettert Transport til/frå arbeidssenteret	100 50	100 50	100 50	100 50
3410.2533	Auka utgifter til mat 12 nye sjukeheimsplassar		300	300	300
3420.11140	Auka utgifter til medisin 12 nye sjukeheimsplassar		150	150	150
3420.12090	Auka utgift medisinsk utstyr 12 nye sjukeheimsplassar		50	50	50
3420.11100	Auka utgift medisinsk forbruksvarer 12 nye sjukeheimspl.		30	40	40
SOSIALAVDELINGA					
3300242110100	100% st., tiltakskonsulent for Kvalifiseringsprogr.	450	450	450	450
3300242110100	Kjøp av tenester fra Vinn og Fretex i Kvalifiseringsprogrammet	500	500	500	500
BARNEVERNET					
	Lønsmidlar for å ha vakt i barnevernsvakta	125	125	125	125
	25 % merkantil stilling	90	90	90	90
HELSEAVDELINGA					
3220.2411	Hjelpepersonell legekontor 50 % stilling	199	199	199	199
3220.2411	Utvide legestilling frå 60 til 100 % stilling	300	300	300	300
3221.2413	Fysioterapi 50 % stilling	222	222	222	222
3221.2413	Fastlønstilskot fysioterapeut	-72	-72	-72	-72
3211.2322	Psykiatrisk sjukepleier frå 50 til 100 % stilling	236	236	236	236
3211.2322	Helsesøster 100 % stilling		472	472	472
3221.2413	Ergoterapeut 50 % stilling		222	222	222
KULTUR- OG INFORMASJONSAVDELINGA					
3510.3512	Språkutvikling og formidling -Bibliotekfaglege tenester til barn/ungdom – 80% bibliotekarstilling.	330	330	330	330
3531.3801	Auka investeringstilskot til idrettsanlegg, jf. K-sak 08/05	40	60	90	90
3531.3801	Auka tilskot til løypekøyring	80	130	180	230
3540.2311	Rusførebyggjande arbeid, jmf. Vedtak i sak K03/08.	100	100	100	100
3580.3831	Gol kulturskule – auke av pedagogisk ressurs	200	360	600	720
3580.3831	Gol kulturskule – auke av administrativ ressurs	235	235	235	235

2.1 STAB

Mål 2009 - 2012

Rådmannens stab er organisert utanfor lina og utfører oppdrag både frå rådmannen og leiarane for avdelingane. Staben prioriterer sjølv oppgåvene i samråd med rådmannen. Rådmannen kan også gje overordna oppgåver/oppdrag til staben. Staben har eit breitt fagleg ansvar og skal ha spisskompetanse i forhold til heile organisasjonen.

Alle stabseiningane skal
- delta aktivt for å utvikle regionalt samarbeid innan alle fagområda
- utvikle eigne stab-/støttefunksjonar lokalt

2.1.1 Økonomiavdelinga skal
- utvikle kompetansen innanfor avdelinga sine fagområde
- gje råd og støtte til resten av organisasjonen innanfor eigne fagområde
- rapportere korrekt og innan gjeldande fristar
- delta aktivt i vidareutvikling av det regionale samarbeidet for avdelinga sine fagområde
- delta aktivt for å utvikle og effektivisere stabs- og støttefunksjonane i Gol kommune

2.1.2 Løns- og personalavdelinga - sjå dokumentet frå avdelinga side 22

2.1.3 Sekretariatet - sjå dokumentet frå avdelinga side 27

2.1.4 Plan og utvikling

IKT-avdelinga - **sjå dokumentet frå avdelinga side 29**

Skulefagleg rådgjevar skal
- ivareta den skulefaglege kompetansen i kommuneadministrasjonen over skulenivå
- representere kommunen på skuleområdet både i regionen og i fylkessamanheng
- fremje saker til politisk avgjerd innan område som felles utvikling og drift av grunnskulane i kommunen
- ivareta fellesoppgåver knytta til utvikling, planlegging og drift av grunnskulane i kommunen
- koordinere skulane si faglege utvikling
- rettleie og støtte rektorane innanfor deira ansvarsområde

Kommuneplanleggjar skal
- ha ansvar for utarbeiding og revisjon av overordna planverk
- utarbeide tekstdelen til kommuneplanen
- gje avdelingsleiarane hjelp og støtte ved utarbeiding og revisjon av delplanar
- representere kommunen i regionalt planarbeid på overordna og sektorovergripande nivå

2.1.2 LØNS - OG PERSONALAVDELINGA

Mål 2009 - 2012

Løns- og personalavdelinga skal

- ha spisskompetanse innan arbeidsgjevar- og lønsspørsmål.
- ha fokus på opplæring, utvikling og kompetansebygging
- gje avdelingane nødvendig rådgiving og støtte
- utvikle regionalt samarbeid innanfor området
- samarbeide med arbeidstakarorganisasjonane
- utarbeide ein livsfaseorientert arbeidsgivarpolitikk
- utarbeide og revidere retningsliner og reglement
- ha fokus på Gol kommune som helsefremjande og inkluderande arbeidsplass
- ha fokus på rekrutteringsplanar

Økonomiplan 2009 - 2012

INVESTERING
Løns- og personalavdelinga ser ikkje behov for store investeringstiltak i planperioden:

DRIFT – Løns- og personalavdelinga sitt framlegg:

Budsjettkap.	NYE tiltak og endringar	2009	2010	2011	2012
2200.1203	20 % lønsmedarbeidar inkl. sos utg.	*		*	*
2200.1204	Livsfase/seniorpolitiske tiltak	*	400	400	*
2200.1204	Lærlingar helsefagarbeidar, netto	*	330	330	*
2200.1208	Leiaropplæring, regionalt samarbeid, netto	*	*	*	*
2200.1204	Rekrutteringstiltak	*	150	150	*
2200.1204	Trainee-prosjekt – samarbeid med fleire kommunar	*	138	276	*

* Per 01.08.08 er ikkje tala utarbeidde

Kommentarar til driftstiltak i økonomiplanperioden 2008-2011:

Generelt
Alle framlegg til nye driftstiltak er gjort med utgangspunkt i ei totalvurdering av Gol kommune sine behov for utvikling, kompetanseheving, og å rekruttere og behalde medarbeidarar.

2200.1203 Stillingsauke med 20 % som lønsmedarbeidar
Avdelinga bruker i dag 180 % stillingsheimel på lønsarbeid. I tillegg til leiarstillinga har avdelinga 50 % til saksbehandling som t.d. rekruttering, oppfølging av tilsetjingssaker m.v.

Det er eit tydeleg behov for ressursauke no når fleire modular innafor fagsystemet "Ansatt" skal takast i bruk. "Ansatt" er ein del av samarbeidsprosjektet ØLF-Hallingdal. Det er eit fag-system der brukarane sjølve må bygge opp innhaldet og halde systemet vedlike etter kvart som det stadig skjer oppdateringar. Arbeider krev at det er nok ressursar til innføring, vedlike-

hald og bruk. Det blir stilt store krav til oppdatering av kompetanse og nøyaktigheit hos medarbeidarane ved avdelinga. I 2008 har løns- og personalavdelinga fått hjelp frå IKT-avdelinga både når det gjeld å bruke delar av systemet og til innlegging av grunndata i fleire av modulane. Denne hjelpa kan ikkje påreknast vidareført framover. Dette er heller ikkje ynskjeleg reint fagleg – avdelinga må sjølv ha nødvendig kompetanse og ressursar til implementering, bruk og vedlikehald av "Ansatt".
For å kunne nytte systemet fullt ut, redusere sårbarheit, unngå feil og stressituasjonar, vil det vera nødvendig med ei stillingsauke på 20 % frå 2009. Dette vil gje auka effektivitet og ennå høgare kvalitet på oppfølgingsarbeidet innafor løn- og personal, noko heile kommunen vil dra stor nytte av.

To-nivå modellen har medført større "trykk" på personalleiarstillinga i form av mellom anna etterspurnad etter personalfaglege tenester og rådgiving. Dette er påpeikt både i årsmelding og framlegg til budsjett dei siste åra. Rekrutteringssituasjonen har medført mykje meirarbeid med utlysingar og tilsettingssaker siste året. Fleire oppgåver har ikkje kunna vorte prioriterte, men har vorte sette ut i tid. Evalueringsrapporten vedrørande "flat struktur" peikar på at det generelt er lite ressursar til administrasjon og støttefunksjonar. RO-senterets rapport (utkast, august 2007) er også tydeleg på det same for Omsorgsavdelinga. Ein av konsekvensane av dette er auka arbeidsmengde for løns- og personalavdelinga totalt sett.

2200.1204 Livsfase-/seniorpolitikk.
Gjennom Hovudtariffavtala kap. 3. pkt. 3.2.3 er kommunen forplikta til å utvikle virkemidlar for å motivere medarbeidarar til å stå lenger i arbeid. Eitt av dei viktigaste måla i IA-avtala er også å hindre utstøyting frå arbeidslivet og utsette pensjoneringsalderen.

"Livsfasepolitisk plan med vekt på seniorar" er vedtatt gjeldande frå 2008. Planen skal evaluerast innan 01.01.2010. Økonomiske tiltak som ligg i planen, er berekna og innarbeidde i budsjett 2009. I økonomplanperioden er det uvisst kva som blir vidareført grunna pensjons-reforma som venteleg vil tre i kraft frå 01.01.2010. Likevel vil det framleis bli ei stor utfordring å behalde medarbeidarane lengst mogleg. Derfor må seniorpolitiske tiltak vidareførast i perioden, men kanskje med andre virkemiddel enn dei som ligg der i dag.

<u>2200.1204 Lærlingar</u>
Av omsyn til rekruttering til omsorgsyrke i framtida, er det svært viktig at kommunane kan tilby læreplassar innan faget Helsefagarbeidar no når dei første praksiselevane skal ut i læretid, jf. notat frå Buskerud Fylkeskommune, Utdanningsavdelinga, om "Behov for flere læreplasser i kommunene" av 08.02.06.
Det blir budsjettert med inntak av tre nye lærlingar kvar haust i økonomiplanperioden. Utrekna beløp er netto inkl. arbeidsgivaravgift, rekna ut frå inntak hausten 2008 med eit løp som følgjer hovudmodellen med %-vis opptrapping av løna og med frådrag av utrekna tilskot til ordninga.

I samarbeid med KS-Buskerud, dei andre kommunane i Hallingdal og Hallingdal sjukestugu, vart det starta eit rekrutteringsprosjekt hausten 2007 for å få ungdom til å velje utdanning som helsefagarbeidar. Dette tiltaket har allereie første året vist seg å gje svært gode resultat. Skulen fekk ei "oversøking" tilsvarande ein halv klasse til helsefag, og prosjektet har såleis vore med på å styrke det vidaregåande skuletilbodet i Hallingdal.
Det var også fleire av 2.-års-elevane frå helse-/sosialfag som valde læreplass som helsefagarbeidar, enn tidlegare år.

Rekrutteringsprosjektet blir vidareført, og det er derfor viktig at kommunane har læreplassar å tilby desse elevane både hausten 2009 og i planperioden. I 2010 vil det vera 30 elevar (mot 6 i 2008) som går ut frå helse-/sosialfag ved Ål vidaregåande skule. Målet må vera at dei fleste av desse skal velje læreplass – då må kommunane ha ein plass å tilby!

2200.1208 Leiaropplæring
I 2008 har personalsjefane i Hallingdal i forståing med rådmannsutvalet sett i gang felles leiaropplæring i 2008 med OU-midlar frå KS. Dette er eit stort opplegg der ca. 130 leiarar har vore gjennom eit studieopplegg med eksamen. For å få nytte av dette opplegget, er det viktig at det blir vidareført både for nye leiarar og mellomleiarar. Under føresetnad av OU-midlar frå KS vil det bli føreslått eit oppfølgingsopplegg. Det blir derfor budsjettert med ein eigendel i 2009 og vidare oppfølging i planperioden.

2200.1204 Rekrutteringsplan
Det blir føreslått å sette av midlar i budsjett/økonomiplan til rekrutteringsarbeid. Det blir vidare føreslått at det blir sett ned ei arbeidsgruppe som får som mandat å utarbeide ein tiltaksplan med ei ”smørbrødliste**”** som ein kan tilby ved tilsetting, t.d. flyttegodtgjersle, kompetanseutvikling, subsidiert husleige tre første år og liknande. For å kunne koma i gang med tiltak allereie neste år, er det føreslått sett av ein sum før det føreligg plan for konkrete tiltak.
Detaljert kostnadsbehov vil følgje av ein eventuell plan og må innarbeidast i økonomiplanen for neste fireårsperiode.
Det bør også setjast av midlar til ulike prosjekt slik at Gol kommune kan vera meir aktiv og tilstades i marknaden for å marknadsføre kommunen som ein attraktiv arbeidsplass.

2200.1204 Trainee-program
Hallingdal Næringshage har lansert eit opplegg for å kunne tilby trainee-program for nyutdanna ungdom som på den måten kan oppleve Hallingdal som ein attraktiv region å jobbe i. Samtidig kan regionen få tilført høgt utdanna og motivert arbeidskraft som kan bidra til nyskaping og utvikling.
Dette er eit interessant opplegg å gå inn på, og det kan vera føremålstenleg å samarbeide med andre kommunar for å få ned kostnadene i ein prøveperiode. Viss dette viser seg å vera eit vellykka rekrutteringstiltak, kan det vera aktuelt å sette av meir midlar på seinare års budsjett i planperioden.

Årsbudsjett 2009

Kommentarar til årsbudsjettet:

- Unnateke det som er ført opp som nye tiltak, vil Økonomiplan 2009-2012 for Løns- og personalavdelinga vera ei framskriving av budsjett 2008/09 i samsvar med merknader ovanfor og årlege justeringar i rådmannen sitt budsjettdirektiv. På noverande tidspunkt er det ikkje andre kjende behov for nye eller endra tiltak enn det som er sett opp og kommentert i det ovanforståande.
- Det blir særleg peika på behovet for ressursar som følgje ”ØLF-ansatt”, implementering, drift og vedlikehald av systemet.

2.1.3 SEKRETARIATET

Mål 2009 - 2012

Sekretariatet skal

- ha mottak og utsending av post
- ha ei felles post- og arkivteneste i kommunen
- ha heilskapleg fagansvar for og koordinering av all arkivteneste
- ha kommunens fagkompetanse på sentrale lovverk knytta til kommunal forvaltning og offentleg innsyn
- praktisk/teknisk klargjere saker til politiske utval når dei er ferdigstilte for handsaming
- syte for politisk sekretariat til styre, nemnder og råd, og støtte og rådgje medlemene av desse
- bistå i utvikling av samarbeidsforhold mellom politikk og administrasjon og vera politisk sekretariat, spesielt for ordførar og politiske organ i kommunen
- effektuere vedtak som er kurante, og som ikkje krev oppfølgjing frå avdeling og ansvarleg sakshandsamar
- ha funksjon som kommunens eigedomsskattekontor.
- vera med å leggje til rette for utvida bruk av GAB-registra og andre registre som er retta mot generell bruk i kommunen
- vera med å leggje til rette for meir effektiv innbyggjardialog ved å gjera tenester som handtering og innsyn i saker og dokument elektronisk tilgjengelege
- effektivisere intern dokumentflyt og tilgang på dokument, inkludert elektronisk/digitalt.
- som vertskommune, ha regionalt ansvar for og vidareutvikle felles kontorstøtte for sak/arkiv

Tiltak 2009 - 2012

1) Prosjekt med oppstart 2007- avslutta 2009 – oppgåver og organisering jf vedtak i K-sak 14/07 Evaluering av ny organisasjon.
2) Tiltak og arbeid som følgjer ymse felles prosjekt i Hallingdal, og som skal kommunisere med post-/arkivsystema (Byggsøkprosjektet/elektroniske byggjesøknader, skule/barnehage-program, innsyn i saksdokument via kart, integrasjon og mottak av søknader over nett o.a.)
3) Sak hausten 2008 om eventuell utviding av området for eigedomsskatt vil også få konsekvensar for ressurssituasjonen:
   - tilgang til saksinformasjon,
   - tilrettelegging for aktuelle tiltak og
   - evne og kapasitet til å utføre/gjennomføre.
4) Digitalisering av historiske møtebøker frå kommunestyre og formannskap.
   Saman med kommunane Horten og Tinn er Gol med i eit forprosjekt. Målet er å få digitaliserte møtebøker tilgjengelege via internett.

Økonomiplan 2009 - 2012

DRIFT

i 1000 kroner

Budsjettkap.	NYE tiltak og endringar	2009	2010	2011	2012
2100.1206	2 prosj. – vurdere oppgåver og organisatoriske spm	50	50	0	0
2100.1206	Nytt rullearkiv.	100			
2100.1206	Teknologisk utvikling/Regionalt IKT-samarbeid		100	100	100

Kommentarar til tiltak i økonomiplanperioden 2009-2012 :

Ombygging i 2.etasje er planlagt fullført i 2008.
Nytt rullearkiv blir føresett installert tidleg i 2009.

I samband med evalueringa av kommunens organisasjon frå 1.1.2004 vedtok kommunestyret i sak 14/07 at kommunen må *avklare rolla til sekretariatet i forhold til kva avdelingane kan forvente.* Fram til nå har ikkje sekretariatet kome særleg lenger med arbeidet. Det har stått på ressursar, etter kvart ser ein at det også står på lokalitetar. Erfaringar viser tydeleg at stillingane, funksjonane og personane må samlast noko meir. Arbeidsoppgåvene krev endringar og ei ytterlegare samling i 2.etasjen til iallfall fem arbeidsplassar nært til kvarandre på eit areal der det i dag er to, dels tre. Kjem ikkje dette på plass i 2008 vil arbeidet måtte gå over i 2009.

Med underbemanning over tid vil også endringar i høve til dokumenthandtering og ytterlegare sentralisering til eitt felles dokumentmottak i kommunen gå over i 2009.
Dette går på post/saker inn og ut i kommunen, arkiv, samhandling og dokumentflyt, og forholdet til eigen administrativ organisasjon, den politiske organiseringa og i høve til innbyggjarar, publikum og media.

Teknologisk utvikling/Regionalt IKT-samarbeid:
Tiltak som er konsekvensar av teknologisk utvikling generelt og IKT-samarbeid i Hallingdal generelt, og som ikkje er definert inn i IKT.

2.1.4 PLAN OG UTVIKLING - IKT

Mål 2009 - 2012

IKT-avdelinga skal

- utvikle det regionale samarbeidet vidare, evt. som eiga regional eining
- utnytte effektiviseringspotensiale i regionalt samarbeid
- bistå avdelingsleiarane ved val og innføring av fagsystem å koordinere regionalt
- syte for at interne støttefunksjonar/superbrukarar har nødvendig kompetanse
- opprette plassar til lærlingar innan IKT faget
- vidareutvikle dei eksterne IKT-tenestene mot publikum

Tiltak 2009 - 2012

IKT - lokalt

- Tidsregistreringssystem integrert mot aktuelle fagsystem
- Ny kabling på kommunehuset grunna nye krav til hastigheit med meir
- Flytting av datarom på kommunehuset grunna plass i samband med NAV-reformen

IKT - Hallingdal

Mange av tenestene på IKT er flytta over til sentrale løysingar i Hallingdal. Dette stiller krav til samordning av applikasjonar i Hallingdal. I tillegg krev den raske teknologiutviklinga i samfunnet store krav til funksjonalitet etc.

Tiltak som er under arbeid

- Sentralt nett
- Skulane i Hallingdal. utbygging og samordning
- Skule/barnehage, administrativt system
- Nye modular felles programvare

Nye tiltak

- Kvalitetssystem

Økonomiplan 2009 - 2012

INVESTERING – IKT-avdelinga sittt framlegg:

Budsjettkap.	NYE tiltak og endringar	2009	2010	2011	2012
	Telefoni	*			
	Trådlaust	*			
	Nye behov	*	200	200	200
	Datarom	200			
	Kabling	800			
	Hallingdalsmagneten	*	500	500	500

* Per 01.08.08 er ikkje tala utarbeidde

Kommentarar til driftstiltak i økonomiplanperioden 2009-2012:

Driftsbudsjettet for 2009 er ikkje utarbeidd per 1.august 2008.

2.2.1 NÆRINGSAVDELINGA

Kommuneplan for Gol 2001 – 2010 – utdrag av måla for verksemda:

<u>1. Næringsutvikling</u>

- Næringsutviklinga skal rettast inn mot vidareutvikling av arbeidsplassar som skal gje breiast mogleg alternativ for arbeidssøkjande. Spesielt vil ein leggje vekt på reiseliv, handel og andre tenesteytande næringar.
- Innan primærnæringane og tradisjonell industri må innsatsen rettast mot å oppretthalde aktivitetsnivået frå 1990-åra.
- Gol skal vere blant dei fremste reiselivskommunane i landet.

<u>2. Jordbruk</u>

- Det skal i starten på planperioden i samarbeid med næringa utarbeidast og vedtakast ein handlingsplan for landbruket.
- Oppretthalde produksjonsgrunnlaget for landbruket, og det er eit mål i arealdisponeringa at ein bidreg til nyskaping og vidareutvikling på basis av tradisjonelle driftsformer.
- Dyrka og dyrkbar mark eller beiteområde skal ikkje takast i bruk til andre føremål utan når andre viktigare samfunnsinteresser tilseier det.
- Styrke samarbeidet mellom reiselivet og landbruksnæringa til føremon for begge partar.

<u>3. Skogbruk, vilt- og fiskeforvaltning</u>

- Vedteken skogbruksplan skal være retningsgjevande.
- Produktive skogareal, skogreisningsareal og område for vilt, fiske og truga artar skal ikkje takast i bruk til andre føremål før det er sterke samfunnsinteresser som tilseier ei omdisponering.
- Avverkinga bør aukast med minst 10.000 m^3 årleg uttak for å oppnå betre balanse mellom gammal og ny skog.
- Fjellskogen skal forvaltast ut frå eit langsiktig perspektiv med omsyn både til næringsmessig utnytting og miljøkvalitetar denne skogen representerer.
- Eksisterande samanhengande viltområde bør ha høg prioritet.
- Det er eit mål for forvaltninga av hjortevilt å ha stammer med friske og vitale dyr, ei fornuftig fordeling på alder og kjønn, og tal på dyr som er tilpassa beitegrunnlaget. Storleiken på bestanden må være berekraftig sett ut frå årsleveområda for dyra.

<u>4. Naturforvaltning og miljøvern</u>

- Naturen og miljøet skal forvaltast ut ifrå prinsippet om bærekraftig utvikling, jf. Lokal Agenda 21.
- Artsrikdom og variasjon av naturtypar og geologiske formasjon skal ivaretakast. Det skal særleg takast omsyn til nøkkelbiotopar og artar som har nasjonal, regional eller lokal verdi.
- Samanhengande naturområde skal ikkje splittast opp av nye tekniske inngrep utan at konsekvensen er utgreidd. Område som er viktige for friluftslivet, både sommar og vinter, skal ikkje takast i bruk til andre føremål.
- All utbygging skal planleggjast slik at transportbehovet vert minst mogeleg for å minske forbruket av fossilt brennstoff og minimalisere støybelastning frå trafikk.
- Miljø-og energivurdering skal innarbeidast i kommunen sine retningsliner for

byggeprosjekt.

- Det skal i planperioden utarbeidast ein handlingsplan (kommunedelplan) om energibruk og alternative energikjelder i Gol.
- Handlingsplan for landbruket bør avklare mogelegheitene for produksjon av biobrensel.

NB! Alt i kursiv er henta frå framlegg til Handlingsprogram med verbaldel til Økonomiplan 2008-2011 og Årsbudsjett 2008.

Mål 2008- 2011

Næringsutvikling

- *Følgje opp målsetjingane i masterplanen og kommunedelplanen for Golsfjellet.*
- *Følgje opp prioriterte tiltak i Utviklingsplan Gol tettstad sitt handlingsprogram.*

Jordbruk

- *Gjennomføre prioriterte tiltak i handlingsplanen for landbruket.*
- *Revidere handlingsplanen for landbruket i samband med rullering av kommuneplanen.*

Skogbruk, vilt- og fiskeforvaltning

- *Opprettholde hogstkvantumet og gjennomføre nyplanting slik at ein kan auke den framtidige produksjonen av kvalitetsvirke.*
- *Ta omsyn til MIS-registreringane i skogen, viltkartet, bestandsplanene for hjortevilt og driftsplanen for Hallingdalselva i planarbeid.*

Naturforvaltning og miljøvern

- *Ta omsyn til registreringane av biologisk mangfald i planarbeid.*
- *Utarbeide handlingsplan (kommunedelplan) for energibruk og alternative energikjelder*
- *Følgje opp arbeidet med registrering og tilsyn av aktuelle forureiningskjelder.*
- *Sluttføre arbeidet med revisjon av konsesjonsvilkåra for Hemsil.*

Tiltak 2008 - 2011

- *Gjennomføre prioriterte tiltak i handlingsprogrammet til Utviklingsplanen.*
- *Gjennomføre prioriterte tiltak i handlingsplanen for landbruket.*
- *Utarbeide handlingsplan (kommunedelplan) for energibruk og alternative energikjelder*

Økonomiplan 2008 – 2011

Generelt

Dei føreslåtte drifts- og investeringstiltaka er hovudsakleg oppfølging av politiske vedtak gjort dei siste fem åra og må derfor innarbeidast i budsjettet for økonomiplanperioden 2008-2011.

INVESTERING - Næringsavdelinga sitt framlegg:

Budsjettkap.	***NYE tiltak og endringar***	***2008***	***2009***	***2010***	***2011***
	1. Utarbeiding av ENØK plan med tilhøyrande tiltak i Gol tettstad	*250*	*250*	*250*	*250*
	2. Fond for tilskot ved kjøp av mjølkekvote i kommunen	*100*	*100*	*100*	*100*
	3. Fond for tilskot ved kjøp av fråflytta og nedlagde bruk	*100*	*100*	*100*	*100*
	4. Gjennomføre vegetasjonskartlegging i kommunen	*240*	*240*		
	5. Prosjekt naturbruk som valfag i grunnskulen	*100*	*100*		
	6. Prosjekt økologisk landbruk i Hallingdal	*40*	*40*		
	7. Prosjekt utarbeide strategisk hytteplan i kommunen	*50*	*50*		

Kommentarar til investeringsstiltak i økonomiplanperioden 2007-2010:

1. <u>ENØK plan med tilhøyrande tiltak</u>

Kommunen har i fleire saker dei siste fem åra vedteke at det skal utarbeidast ENØK-planer med tilhøyrande tiltak, jf. K-sak 33/01, K-sak 14/02, UNN-sak 69/03 og K-sak 46/06. På grunn av mangel på ressursar og økonomisk midlar til å gjennomføre dette, har vedtaka ikkje blitt realiserte. Samla investeringar knytt til desse vedtaka er for økonomiplanperioden 2007-2010 om lag 1.000.000 kroner.

2.-7.<u> Tiltak i "Handlingsplan for landbruket i Gol"</u>

Tiltak 2-7 er gjennom handlingsplanen vedteke som investeringstiltak for å kunne realisere hovudmåla i handlingsplanen.

ANDRE TILTAK (IKKJE POLITISK HANDSAMA):

<u>Utviklingsplan Gol tettstad</u>

I samband med slutthandsaming av Økonomiplan 2006-2009 og årsbudsjett 2006 (K-sak 60/05) vart det vedteke å setje av 400.000 kroner til oppfølging av ulike næringsutviklings-tiltak i Gol tettstad.

I K-sak 46/06 vart det vedteke å prioritere følgjande tiltak i handlingsprogrammet for Gol tettstad:

- *Gjennomføre stadsanalyse, arkitektkonkurranse og reguleringsendring for området med særskilt fortettingspotensiale i sentrum, dvs. området Kremmartunet – Pers – Gamlevegen.*
- *Utarbeide ein energibruksplan for kommunen med særskilt vekt på Gol sentrum. Varmeplan for Gol tettstad er utarbeidd og ligg klar til behandling.*
  Kostnad på 200.000 kroner skal delast mellom kommunen og Innovasjon Norge 50/50. Vidare arbeid held fram når vedtak føreligg.
- *Samferdsel med prosjekt kring Gol stasjon og vegserviceanlegg på Glitre.*

Det vart vidare vedteke at Formannskapet er styringsgruppe for prosjekta og fordeler dei vedtekne midlane (400.000 kroner) på dei ulike prosjekta.

Dei prioriterte tiltaka vil kvar for seg ha ei kostnadsramme på om lag 200.000 kroner, dvs. det bør setjast av inntil 200.000 kroner ekstra til oppfølging av dei tre prioriterte utviklingstiltaka i Gol tettstad.

Tilskot fjellvegar/stølsvegar
I handlingsplanen for landbruk er det føreslått at kommunen skal innføre årleg tilskot til fjellvegar/stølsvegar i kommunen.

Grøn omsorg
Landbruket har naturlege føresetnader for å auke livskvaliteten for mange menneske. "Grøn omsorg" er eit samleomgrep for tilrettelagde tilbod frå gardbrukarar som ynskjer å nytte gardsbruket sitt i aktivt arbeid for barn, unge og vaksne med særskilte behov.

I handlingsplanen for landbruk er "Grøn Omsorg" nemnt som eit av fleire aktuelle tilleggsnæringstiltak i landbruket. Her er fleire aktuelle tilbydarar av ulike "Inn på tunet"-tiltak i kommunen, men ingen av avdelingane har fått avsett midlar til kjøp av slike tenester. Det bør derfor setjast av inntil 500.000 kroner til kjøp av slike tenester slik at ein kan skaffe seg erfaringar med om tilbodet er bra for brukarane.

Eigedomen Kristenbråten
Gol kommune fekk eigedomen Kristenbråten gnr. 25, bnr. 329 i gåve av brørne Trygve og Ole Verjem i 2003. Dei formelle prosedyrane kring eigedomsovertakinga er no ferdig, og kommunen har såleis eit ansvar for å nytte eigedomen i samsvar med føremåla med gåva. Føremåla er å nytte eigedomen til:

a. *jordbruksbarnehage*
b. *pleie- og omsorgstomter*

Kommunen må mellom anna gjere investeringar knytta til sikring av eigedomen, utarbeiding av reguleringsplan for området, restaurering av hus m.m. Det bør derfor setjast av inntil 500.000 kroner som ein startkapital til dette arbeidet.

DRIFT - Næringsavdelinga sitt framlegg:

Budsjettkap.	NYE tiltak og endringar	2008	2009	2010	2011
	1. Samarbeidstiltak i mjølk- og kjøtproduksjon	20	20	20	20
	2. Etablere skulefritidsordning på gardsbruk	30	30	30	30

Kommentarar til driftstiltak i økonomiplanperioden 2008-2011:

Kommunestyret har i K-sak 0034/03 vedteke "Handlingsplan for landbruket i Gol". Den inneheld konkrete tiltak / prosjekt som skal gjennomførast slik at ein kan realisere hovudmåla i handlingsplanen. Ovanforståande tiltak / prosjekt er gjennom handlingsplanen vedteke som årlege driftstiltak.

Årsbudsjett 2008

Kommentarar:

Generelt
Forslag til driftsbudsjettet frå Næringsavdelinga for år 2008 syner små endringar frå budsjettet for år 2007. Budsjettet er i hovudsak rein framskriving av budsjettert driftsnivå frå år 2007, jf. nedanforståande kommentarar.

Det samla budsjettet for år 2008 syner ein auke på 65.600 kroner, dvs. 3,6 % i høve til driftsbudsjettet for 2007. Dette må kunne seiast å vere innanfor rimeleg ramme ut frå budsjettdirektivet sitt grunnlag.

Utgiftsjustering
Utanom lønsutgiftene vil det ved ei utgiftsjustering (auke) på 2,0 % vere omlag 4.000 kroner. som skal fordelast på dei ulike utgiftspostane. Midlane er prioritert brukt på opplæring (kontostrengnr. 1.1500.4200.3251).

Inntektsjustering
Inntektene til avdelinga har fyrst og fremst vore basert på timesats for bruk av landbruksvikar, tilsyn på avløp og næringsavfall, diverse gebyrinntekter frå sakshandsaming av delings- og konsesjonssaker og teknisk landbruks- og driftsplanlegging.

3,5 % inntektsjustering på ovanfornemde postar utgjer om lag 7.000 kroner og vert lagt til budsjettposten for sakshandsaming delings- og konsesjonssaker. (kontostrengnr. 1.4200.3251.65000).

Kommentar til kvart hovudemne:

1.4200 Næringsforvaltning
Lønsutgifter, pensjonskostnader og arbeidsgjevaravgift er justert i samsvar med budsjettdirektiv. Lønnsendringar pr. 1. mai 2007 i kapittel 3 og 5 vert lagt inn sentralt.

Med bakgrunn i erfaringstal er posten internsalg ved tilsyn (kontostrengnr. 1.7900.4200.3251) redusert med 50.000 kroner. Dette er balansert mot tilsvarande inntektsauke på posten konsesjonskraftinntekter relatert til kommuneskogen (kontostrengnr. 1.8901.4231.3201).
Elles ingen endring i høve til budsjett 2007 utover det som er omtala innleiingsvis på korleis inntekts- og utgiftsjusteringa er fordelt.

1.4201 Ymse jordbruksføremål - Ingen endring i høve til budsjett 2007.

1.4210 Landbruksvikar - Ingen endring utover lønnsjustering i høve til budsjett 2007.

1.4220 Næringssstøtte, Turistinformasjon og Offentlege vegar og 1.4230 Jordeigedomar
Ingen endring i høve til budsjett 2007.

1.4231 Kommuneskogen
Med bakgrunn i erfaringstal er posten konsesjonskraftinntekter auka med 50.000 kroner (kontostrengnr. 1.8901.4231.3201), jf. omtale ovanfor. Posten skoghogst (anna avgiftspliktig omsetning, kontostrengnr. 1.6509.4231.3201) er redusert med 20.000 kroner medan posten festavgifter (kontostrengnr. 1.6301.4231.3201) er auka tilsvarande. Bakgrunnen for dette er at skoghogsten relatert til utviklinga av golfbana på Granheim er avslutta, medan festetomtane i området har byrja å generere inntekter.

1.4240 Miljøvern
All budsjettering på posten er overført til 1.4200 Næringsforvaltning f.o.m. 2005.

1.4241 <u>Særskilde miljøtiltak/naturverntiltak</u> - Ingen endring i høve til budsjett 2007.

1.4250 <u>Vilt- og fiskeforvaltning</u> - Ingen endring i høve til budsjett 2006

1.8420 <u>Hallingdal Etablerarsenter</u>

Gol kommune er som vertskommune tillagt arbeidsgjevar- og rekneskapsansvar for ordninga, og driftsbudsjettet til HE er såleis lagt inn i detaljbudsjettet. HE påverkar ikkje Gol kommune sitt årlege driftsbudsjett og rekneskap med bakgrunn i at overskot/underskot på ordninga skal overførast til tenesta.

2.2.2 UTBYGGINGSAVDELINGA

Kommuneplan for Gol 2001 – 2010 – utdrag av måla for verksemda:

- Gol - innflyttarkommunen - skal utvikle seg frå å vera ein innpendlingskommune til å bli ein attraktiv bukommune.
- Gol - opplevelseskommunen det naturlege knutepunkt i Hallingdal for handel og service.
- Gol - skal vera blant dei fremste reiselivskommunane i landet.
- Gol – innflyttarkommunen – skal utvikle seg frå å vera ein innpendlingskommune til å bli ein attraktiv bukommune.
- Gol – opplevelseskommunen - det naturlege knutepunkt i Hallingdal for handel og service.
- Gol – skal vera blant dei fremste reiselivskommunane i landet.

Økonomiplan 2009 - 2012

DRIFT – Utbyggingsavdelinga sitt framlegg:

Budsjettkap.	NYE tiltak og endringar	2009	2010	2011	2012
	Konvertering matrikkel og overgang EUREF 89	40			
	Innføring av BYGGSØK	20			
	Interkommunal tilsynsordning (vidareføring)	200	210	220	230

Kommentarer til driftstiltak i økonomiplanperioden 2008-2011:

<u>Matrikkelprosjektet</u>
Matrikkelen er landets framtidige offisielle register over fast eigedom, og vil erstatte dagens grunneigedoms-, adresse- og bygningsregister (GAB) og digitalt eigedomskartverk (DEK). Matrikkelen er eit viktig element i Lov om eiendomsregistrering. Matrikkelprosjektet er etablert for å få utvikla matrikkelsystemet og få etablert matrikkelen ved å overføre data frå eksisterande informasjonssystem. Overgang til matrikkelen skjer i 2008/2009, og det vil vera kommunane som har ansvaret for matrikkelføringa. Prosjektet medfører ein del kostnader i form av kursing, opplæring og tinglysing som kommunane må ta sjølve. Kostnaden er ei eingongsutgift i 2008/2009.

<u>Byggsøk</u>
Innføring av Byggsøk er felles for Hallingdalskommunane. Byggsøk er eit offentleg system for elektronisk kommunikasjon i plan- og byggesaker. Målet er effektivisering hos private og kommunar. Målet er å samle mest mogleg informasjon på ein stad til forenkling for brukarane. Samstundes er det ønskeleg å få samkøyrt kommunane i tolkninga av regelverket for å få ei meir einsarta og forutsigbar saksbehandling i alle landets kommunar. Dette skal i utgangspunktet vera eit interkommunalt prosjekt med vanleg kostnadsfordeling. Kostnaden er stipulert til ca. 20.000 kroner for Gol kommune.

Tilsyn
Tilsyn er lovpålagt i flg. Plan- og bygningslova, men er dessverre eit "forsømt" kapittel. Dette er ikkje eit ukjent fenomen for mindre kommunar. I ny bygningslov som er venta vedteken i Stortinget i inneverande år, er tilsyn, særleg med tanke på energireglar i nye bygg, skjerpa ytterlegare.

Etter initiativ frå Hemsedal kommune er det gjort framlegg om eit interkommunalt tilsynskontor. Bakgrunnen for forslaget er at den som utfører tilsyn, opplever det som ubehageleg å gjera det i eigen kommune, og det er heller ikkje heldig at det er dei same personane som er ansvarlege for byggesaka, som også er ansvarlege for tilsynet.
Dersom det vert lagt ein bestemt prosentsats på byggjesaksgebyret i alle hallingdals-kommunane, vil dette kunne finansiere 1-2 stillingar, er det sagt i innspelet frå Hemsedal kommune. Meir korrekt vil vera å bruke eige tilsynsgebyr i samsvar med § 109 i Plan- og bygningsloven.

Det er gjennom tilsynsordninga heimel for å ta gebyr slik at tenesta langt på veg kan vera sjølvfinansierande. Det er i forslag til Nye tiltak/endringar ikkje korrigert for slike gebyr-inntekter. Å få etablert ei interkommunal tilsynsordning med ein eller fleire kommunar, vil nødvendigvis ta noko tid, og det er kanskje mest realistisk i siste halvår av 2008. Eit alternativ vil vera å tenkje 25 % stilling i stadet for 50 % stilling. vil då om lag bli halvert.

INVESTERING - Utbyggingsavdelinga har ingen framlegg til investering.

Årsbudsjett 2009

Rådmannen syner til eige skriv der avdelingane blir pålagde å utarbeide framlegg til negative prioriteringar med ei ramme på minimum 3 % av brutto driftsutgifter. For 2009 kan tiltaka vera mellombelse. Det er derfor teke utgangspunkt i redusert budsjett i samsvar med pålegg frå rådmannen. Utbyggingsavdelinga har redusert 3 % av netto driftsutgift som utgjer 139.000 kroner for 2008.

Prisstigning på kjøp av varer og tenester er lagt inn med 2,5 % i auke i forhold til 2008. Kommunal deflator er sett til 5 %.

Kommentar til dei 3 tenesteområda:

Generelt og merkantilt
Generelle postar som kontorutgifter, inventar, IT-utstyr og opplæring er berre i liten grad reduseret i forhold til innsparinga på totalt 139.000 kroner. Mesteparten av reduksjonen er teke på ledige lønsmidlar, pensjon og arbeidsgivaravgifter. Artsposten 11600 Skyss og kostgodtgjersle er redusert til fordel for art 12100 Leasingbil

3010 – Plansakshandsaming
Lønsutgifter, pensjonskostnader og arbeidsgivaravgift er justerte i samsvar med budsjettdirektiv.

I samsvar med Kostra er det lagt inn 150.000 kroner på art 16200 basert på erfaringstal. Gebyr for handsaming av reguleringsplanar med meir skal førast her. Det er noko usikkert korleis nye gebyrsatser vil slå ut, og kva slags sakshandsamarkapasitet avdelinga vil ha i 2008. Elles

er det interessant å samanlikne gebyr mellom hallingdalskommunane. Sjølv om alle kommunar skal vera underlagt sjølvkostprinsippet, ser ein at til dømes Hol kommune ligg 10 gonger så høgt som Gol kommune, når det gjeld gebyr for handsaming av regulerings-planer.

Art 12700, Konsulenttenester og juridisk bistand er lagt inn med 80.000 kroner. Dersom det framleis er vanskeleg å rekruttere arealplanleggjar, må ledige lønsmidlar gjerast om til konsulentmidlar.

<u>3020 – Bygge, delings og seksjoneringssaker</u>
Lønsutgifter, pensjonskostnader og arbeidsgivaravgift er justerte i samsvar med budsjettdirektiv.

Art: 12700 Konsulenttenester og juridisk bistand er lagt inn med 50.000 kroner. Dersom det framleis er vanskeleg å rekruttere byggesakshandsamar, må ledige lønsmidlar gjerast om til vikar/innleigd hjelp med byggesakshandsaming.

Art: 16200 (Avgiftsfritt sal av varer og tenester) er lagt inn med 950.000 kroner, som er noko meir enn deflatoren på 5 %. Det er noko usikkert korleis nytt regulativ vil slå ut i forhold til tidlegare, men nyleg vedteke gebyrregulativ er meir korrekt i forhold til sjølvkostprinsippet og det arbeidet som blir lagt ned i kvar enkelt sak, jf. gebyrinntektene som er splitta opp slik at det er rett kostrafordelt mellom tenesteområde bygge-, delings- og seksjoneringssaker 3020 og 3010 plansakshandsaming.

Innføring av Byggsøk er felles for hallingdalskommunane. Byggsøk er eit offentleg system for elektronisk kommunikasjon i plan- og byggesaker. Kostnader er usikre på noverande tidspunkt, men er lagt inn som framlegg til nye tiltak under økonomiplan.

<u>3030 – Kart- og oppmåling</u>
Lønsutgifter, pensjonskostnader og arbeidsgivaravgift er justert i samsvar med budsjettdirektiv. Vakant stilling 60 % for kart- og geodataingeniør er lagt inn her. Det har lykkast å rekruttere 40 % kart- og geodataingeniør frå 01.09.2008.

Art: 12700 Konsulenttenester og juridisk bistand er lagt inn med 50.000 kroner. Sett i lys av ny lov om eigedomsregistrering bør avdelinga framover både ha stilling som oppmålings-ingeniør og geodataingeniør. Desse stillingane overlappar kvarandre i dag. Miljøverndepartementet har beslutta å utsette iverksetting av lova og fremma endrings-proposisjon for Stortinget hausten 2006. Det er framlegg om at den delen av lova som gjeld landmålarval skal takast ut og framleis vera eit kommunalt ansvar som i dag. For å tilpasse seg lovendringa bør kommunen framover ha to faste stillingar innafor oppmåling, kart og geodata.

Overgang til nytt datum og globalt koordinatsystem EUREF89 og matrikkelprosjektet medfører ny utgiftspost på om lag 40.000 kroner. Med eigeninnsats kan posten reduserast til om lag det halve. Summane er lagde inn i framlegg til nye tiltak – Drift. Dersom ikkje desse postane blir tekne omsyn til i økonomiplanen, vil det kunne la seg finansierer ved omposteringar i driftsbudsjett for 2009.

2.2.3 KOMMUNALTEKNISK AVDELING

Kommuneplan for Gol 2001-2010 – utdrag av mål for verksemda:

Vassforsyning og avløpsrensing

- "Hovudplan vassforsyning" og "Hovudplan avløp" skal vera retningsgjevande for prioritering av tiltak på vass- og avløpssektoren. Innbyggjarane og verksemdene i kommunen skal til kvar tid ha tilstrekkeleg vatn av drikkevasskvalitet.
- Kommunale vass- og avløpstenester skal bli sikra gjennom gode kvalitetssikringssystem, rutiner og informasjon.
- Beredskaps- og vaktordningar på kommunale vass- og avløpsanlegg skal vurderast i planperioden.
- Gol kommune skal ha 100 % dekningsgrad på kommunale kostnader med vass- og avløpstenester.
- Vasskvaliteten i Tisleifjorden, Hallingdalselva og Hemsil skal vere eigna for bading og rekreasjon.

Renovasjon.

- Målsetjingane i Avfallsplan for Hallingdal og Krødsherad skal gjennomførast i løpet av perioden.
- Gol kommune skal stimulere føretak som er baserte på avfallsminimering og gjenvinning.

Kommunale vegar.

- Kommunale vegar i Gol skal ha tilfredsstillande standard for dei behov vegane skal tene.
- Nye kommunale vegsystem skal forankrast i kommuneplanens arealdel og ha standard som tilfredsstiller statlege retningsliner.
- Det skal bli utarbeidd handlingsplan for utbetring av kommunale vegar med tanke på å gjennomføre prioriterte tiltak i løpet av planperioden. Alle vegar som ut frå grunnforhold m.m. kan ha asfaltdekke, skal ha fast dekke i løpet av planperioden.
- Investeringar og andre ressursar lagt ned i gatemiljøet i Gol sentrum skal ivaretakast ved eit godt vedlikehald.

Mål 2009 - 2012

Vatn og avløp

- Gjennomføre tiltak prioritert i Hovudplan vatn og avløp med tilhøyrande handlingsplanar med særleg vekt på utbygging av Gol vassverk og vassforsyningsanlegga generelt.
- Følgje opp krav i rammeløyvet for utslepp.
- Vidareutvikle driftstenestene med fokus på HMS, kompetansehevande tiltak og IT-baserte løysingar.

Renovasjon

- Gjennomføre mål i Avfallsplan for Hallingdal

Vegsektoren- kommunale vegar

- Betre standarden av kommunalt vegnett ved å tilføre midlar i samsvar med handlingsplanen.

- Følgje opp tiltaksplanen i Trafikktryggleiksplan for Gol kommune
- Vidareutvikle driftstenestene med fokus på HMS, kompetansehevande tiltak og IT-baserte løysingar.

Tiltak 2009 - 2012

- Utbygging av Gol vassverk med rehabilitering av vassbehandlingsanlegget i samsvar med Hovudplan vatn.
- Etablering av ny hovudvassledning på strekninga Gol vassverk - Hemsil II og ny hovudledning langs Rv52 på strekninga Hesla bru- Heslasvingen.
- Rehabilitering av vatn- og avløpsledningar i samsvar med hovudplanar.
- Utbygging av ledningsnett på Golsfjellet sone 3-6 i samsvar med plan.
- Følgje opp erfaringane med ny forskrift om gebyr for vass- og avløpstenestene og ny gebyrmodell.
- Gjennomføre tiltak i Avfallsplan for Hallingdal.
- Utbetring og asfaltering av det kommunalt vegnett i samsvar med behova i handlings-planen innanfor gitte økonomiske rammer.
- Følgje opp tiltaksplanen i Trafikktryggleiksplan for Gol kommune.
- Etablering av driftssentral med samling av driftstenestene på Glitre-
- Vidareutvikle driftstenestene med fokus på HMS, kompetansehevande tiltak, IT-baserte løysingar og utstyr som er nødvendig for ei god tenesteyting.

Økonomiplan 2009 - 2012

INVESTERING – Kommunalteknisk avdeling sitt framlegg:

Tiltak som ligg inne i Økonomiplan 2008-2011, er føresett opprethaldne.

Budsjettkap.	Vidareføring av tiltak – jf. Økplan 2008-2011	2009	2010	2011	2012
0.4310	Vassforsyning				
	1. Sanering/rehabilitering ledningsnett	200	200	200	
	2. Utskifting h.ledning Herad del III	2.000			
	3. Traktor uteavdelinga 25% del vatn		125		
0.4320	Avløp				
	1. Sanering/rehabilitering ledningsnett	300	300	300	
	2. Tilkobling av bustader-Gol reinsedistr.	400	400		
	3. Traktor uteavdelinga 25% del avløp		125		
0.4330	Renovasjon				
	1. Ingen nye tiltak				
0.4350	Kommunale vegar				
	1. Trafikktryggleikstiltak kommunal eigendel	100	100	100	
	2. Asfaltering/utbetring av vegar (frå drift)	300	300	300	

Tiltaka i tabellen nedanfor er nye tiltak som kjem i tillegg til eksisterande økonomiplan. Tabellen viser både tiltak i økonomiplanperioden 2009-2012 og årsbudsjettet for 2009.

Budsjettkap.	NYE tiltak og endringar	2009	2010	2011	2012
0.4310	Vassforsyning				
	1. Sanering/rehabilitering ledningsnett(utvida 2009)	1.000			200
	2. Utskifting h.ledning Herad del III (prosjekt 124)	1.000	2.300	1.900	
	3. Rehabilitering Gol vassverk Eiklid (prosjekt 086)	8.000			

	4. Utviding av Heslasvingen høgdebasseng 5. Hovudplan vatn- revidering	 100			4.000
0.4320	Avløp 1. Sanering/rehabilitering ledningsnett(utvida 2009) 2. Tilkobling av bustader-Gol reinsedistr. 3. Rehab. avløpsledning Hagaskogen (prosjekt-140) 4. Hovudplan avløp - revidering	 1.700 600 100	 1.500	 400	 300
0.4330	Renovasjon Ingen nye tiltak				
0.4350	Kommunale vegar 1. Trafikktryggleikstiltak kommunal eigendel 2. Asfaltering/utbetring av vegar 3. Utbetring av Eiklid bru 4. Utskifting av traktor (delfinansiering) 5. Utskifting av utstyr/kantklyppar til traktor 6.Asfaltering av p-plass v/austre avkøyring Rv7	 700 500 150	 1.000 250 200 120	 1.000	 100 1.000

Kommentarar til investeringstiltak i økonomiplanperioden 2009-2012:

Vassforsyning og avløp
Løyvingane til sanering av ledningsnett og tilkopling av bustader i Gol reinsedistrikt er forlenga med eit år i samsvar med hovudplan for vatn og avløp. For 2009 er midlane for sanering *utvida* med respektive 1,0 mill.kroner på vatn og 1,7 mill.kroner på avløp som følgje av sanering av hovudledningar på strekninga Hesla bru- Heslasvingen. Dette er ein av få strekningar som framleis har vassledningar av støypejern (malm).

Ny hovudledning for vatn på strekninga Gol vassverk – Hemsil II samt hovudledning for avløp på strekninga forbi Hagaskogen og fram mot Hemsil II er under prosjektering. UNN har i sak 35/08 godkjent forprosjektet med ei kostnadsramme på totalt **15,2 mill.kroner** fordelt på 3 etapper. Inkl. midlar sette av i 2009 (ØK-plan 2008-11) er det frå tidlegare bevilga 7,9 mill kroner til første etappe (strekninga A-D, G-H-I-J). For å finansiere dei to siste delstrekningane er det i forslag til ØK-plan 2009-12 lagt inn 5,2 mill.kroner til ny vassledning fordelt på åra 2009-11 og 2,1 mill.kroner til avløpsledning i 2009 og 2010.

Arbeidet med prosjektering for rehabilitering og utbygging av Gol vassverk Eiklid er godt i gang. Det er lagt fram forprosjekt for val av alternativ. UNN vil ta stilling til endeleg val av løysing hausten 2008. Byggjestart er tenkt våren 2009.
I samsvar med UNN-sak 33/08 står det att. 5,0 mill. kroner etter at utbygginga av reservevassforsyninga var ferdig. Desse midlane skal inngå i utbygging av sjølve vassverket. Med atterhald om endeleg val av løysing, har administrasjonen tatt utgangspunkt i det rimelegaste alternativet på 13,0 mill.kroner. *Restbeløpet på 8,0 mill. kroner er lagt inn i forslag til ØK-plan i 2009.*

Det er lagt inn kr. 4,0 mill kroner til utviding (nytt bassengkammer) Heslasvingen høgdebasseng i siste del av planperioden. Firmaet COWI har i ei nettanalyse i 2008 rekna at det om nokre år er behov for auka kapasitet/volum for å tene utbyggingsplanane i sentrum i samsvar med kommunedelplanen.

Kommunalteknisk avdeling har som mål å revidere Hovudplan vatn og Hovudplan avløp i 2009. Til dette er det sett av 100.000 kroner til kvar av planane. Administrasjonen vil vurdere om dette framleis skal vere to separate planar, eller om dei skal samlast i ein felles Hovudplan vatn og avløp.

Kommunale vegar
Kommunalteknisk avdeling la for tre år attende fram ei oversikt over utbetringsbehov for kommunale vegar over ein åtte-års-periode. Oversikta viser at oppgradering av kommunale vegar og bruer inkl. asfaltering for perioden vil bli ca 13-14 mill. kroner eks. mva, dvs. ca 1,3-1,5 mill. kroner per år. Oversikta er ikkje følgt opp med midlar. Dette fører til redusert kvalitet på vegnettet år for år. Det er heller ikkje sett av midlar til nødvendig utbetring/sikring av kommunale bruer. I 2008 søkte kommunen om fylkeskommunale midlar til trafikktrygg-leikstiltak med prioritet på Eiklidbrua. Det vart ikkje gjeve tilskot til føremålet. Kommunalteknisk avdeling har difor føreslått at midlane til utbetring av kommunale vegar aukar med 700.000 kroner i tillegg til nødvendig utbetring av Eiklid bru i 2009. Frå og med 2009 er det forslag om 1,0 mill. kroner i tillegg til dei 300.000 kronene som ligg inne i ØK-plan 2008-2011. *Det er behov for eit større løft for vegsektoren.*

På grunn av klager gjennom fleire år frå naboar om støvplager er det lagt inn forslag om midlar til asfaltering av p-plass ved austre avkøyring frå Rv7 til Gol i 2010. Alternativet til asfaltering kan vere at plassen blir stengt i sommarhalvåret.

Det er lagt inn forslag om utskifting av traktor med 500.000 kroner i 2010. Av dette manglar avdelinga 250.000 kroner som skal budsjetterast på vegsektoren. Det er dessutan teke med midlar til utskifting av utstyr til traktor og kantklyppar i 2009 og 2010.

Når det gjeld andre tiltak, blir det vist til kommentarer frå budsjettbehandlinga for 2008.

DRIFT – Kommunalteknisk avdeling sitt framlegg:

Budsjettkap.	NYE tiltak og endringar	2009	2010	2011	2012
4310/4320	Vassforsyning og avløp Løns- og prisstigning inkl. endringar i drifts-budsjettet som følgje av vedtatte utbyggingar er lagt direkte inn i driftsbudsjettet slik som føresett.				
4330	Renovasjon Oppretting av fleire returpunkt i Gol kom.	100			
4350/4351/ 4352	Kommunale vegar Auke i drift/vedlikehald kommunale vegar Auke snøbrøyting f.o.m vintersesongen 2008/09 (jfr. sak UNN 37/08)	100 150	100 150	100 150	100 150

Kommentarar til driftstiltak i økonomiplanperioden 2009-2012:

Ein føreset at investeringar og endringar i driftstiltak som vart vedtekne i Økonomiplan 2008-2011 blir uendra. Tabellen viser både endringar og nye tiltak i økonomiplanperioden 2009-2012 og årsbudsjettet for 2009.

Vatn og avløp
Her er det lagt inn driftstiltak i samsvar med Hovudplan avløp og Hovudplan vassforsyning. Utover dette er det føreteke ein del interne omrokkeringar i driftspostane for 2009 i forhold til 2008. Dette representerer ikkje nye tiltak.
Driftskostnader med ny vassbehandling på Gol vassverk (utbygging i 2009) er lagt inn direkte i driftsbudsjettet f.o.m 2010.

Det er vert å merke seg at prisstigninga på rørmateriell, kjemikaliar etc er lagt større enn den generelle prisstigninga. Avdelinga har likevel valt å legge inn berre 2,5 % prisjustering slik budsjettdirektivet tilseier. Dette fører reelt sett til at avdelinga reduserer driftsbudsjettet for VA-sektoren monaleg i forhold til den faktiske kostnadsauken.

Kommunale vegar og gatelys
Generelt: Det må nemnast at avdelinga reduserte driftsbudsjettet på veg med 75.000 kroner i 2008 og ytterlegare 3 % reduksjon (108.000 kroner) i samband med budsjettjusteringa for 2008. Det er også forslag om 3 % reduksjon f.o.m. 2009. Dette fører til ytterlegare forverring av drift- og vedlikehaldet av kommunale vegar.

Utbetring og asfaltering av kommunale vegar:
Det er lagt inn forslag til vesentleg auke i oppgradering av vegnettet m.m under investeringsbudsjettet. Utbetring/asfaltering av kommunale vegar er føresett vidareført som investering. Utbetring av Eiklidbrua er også ført opp som investering.

Det er i driftsbudsjettet forslag om å auke vedlikehaldsposten for kommunale vegar med 100.000 kroner per år frå og med. 2009 til meir forefallande arbeid på vegnettet.

I 2008 er det innhenta nye tilbod på vintervedlikehald av kommunale vegar for sesongane 2008/09-2012/13. Tilboda viser at dei årlige kostnadane aukar med ca 150.000 kroner i året. Tilboda er aksepterte av UNN i sak 37/08 og er difor lagt inn direkte i budsjettet for kommunale vegar.

Renovasjon
Det er lagt inn forslag om å løyve 100.000 koner til etablering av nytt returpunkt for kjeldesortering i 2009. Midlane er i utgangspunktet nytta til nytt returpunkt for Golsfjellet vest v/Sørbølkrysset.

Kommunale gebyr for vatn, avløp og renovasjon - VAR-tenestene
Frå og med 2008 er gebyrsystemet for vass- og avløpstenestene endra. Årsgebyret er delt mellom eit fast- og eit variabelt ledd ut frå målt forbruk. Prognosane fram til juni-08 viser at utrekningane for årsgebyra på vatn og avløp er om lag slik som venta. Her vil det likevel vere behov for å gjere visse korrigeringar i inndelinga av fastleddet f.o.m 2009. Endelege konklusjonar om gebyrinntektene vil ein ikkje ha før i oktober/november-08.
Inntektene frå tilknytningsgebyra er langt lågare i 2008 enn føresett. Det blir vist til eige notat om budsjettjusteringa for 2008. Konsekvensen er at inntektene må justerast for åra 2009-12.

I forslaget til ØK-plan er det lagt inn store investeringar på vatn- og avløpssektoren. Dette omfattar spesielt utbygginga av Gol vassverk og nytt hovudledningsnett i Herad. Rentenivået på lån dei siste åra stemmer godt med det administrasjonen har lagt til grunn for utrekninga av kapitalkostnader og gebyr. Store og nødvendige investeringar samt endringar i rentenivået vil setje preg på gebyrnivået i åra framover. VAR- tenestene skal vere sjølvfinansierande.

Gebyra for renovasjon og slamtømming av private avløpsanlegg vil i all hovudsak basere seg på budsjett frå Hallingdal Renovasjon.

Endringane i gebyrsatsane for vatn, avløp og renovasjon vil ein ikkje ha klare før detaljbudsjettet er lagt fram i september og det er rekna nytt gebyrgrunnlag basert på

sjølvkostprinsippet. Store investeringar inkl. rentenivå samt nedjusterte prognosar for tilknytningsgebyr vil gje ein gebyrauke utover den vanlege løns- og prisjusteringa på 2,5 %.

Oppsummering

Kommunalteknisk avdeling sitt forslag til budsjett og økonomiplan vil i stor grad vere finansiert ved gebyrinntekter for tenester som vatn, avløp og renovasjon. Sjølv om kommunalteknisk avdeling har gjennomført og framleis står framfor store investeringar med påfølgjande nye driftsoppgåver, har det vore ei svært nøktern budsjettering i drifts- og vedlikehaldsmidlane. Hovudplan for vatn og avløp dannar grunnlag for framtidig drifts- og investeringsnivå på området i åra framover.
Som tidlegare nemt, er det stort behov for midlar til vedlikehald, oppgradering og asfaltering av det kommunale vegnettet. Det er difor gjort framlegg om og tilrådd ein vesentleg auke i midlane til dette føremålet.

2.3.1 GOL BARNEHAGE

Kommuneplanen sine hovudmål for barnehagen 2001 - 2010:

- Kommunen vil tilby heildags barnehageplass til alle mellom 3 og 5 år, og eit mindre tal plassar for barn under 3 år.
- Barn med spesielle behov etter sakkunnig vurdering skal få ekstra hjelp.

Mål 2009 - 2012

Gol barnehage sine mål for 2009-2012
- Auke talet på plassar slik at lokale behov for heiltids- og deltidsplassar både over og under 3 år er dekka.
- Kontinuerleg fagleg utvikling av personalet bl.a. ut i frå endra statlege direktiv og drift av barnehagen. (Jf. barnehagelov og rammeplan for barnehagen frå 2006).
- Tilpasse fagleg og administrativ bemanning i forhold til etterspurnad og kommunen si organisering.
  - Oppretthalde dagens norm for pedagogisk bemanning i barnegruppene.
  - Få tilsett førskulelærarar i alle vikariat og ved behov for nyrekruttering.
  - Tilby nok stillingsressursar til barn som har spesielle behov i barnegruppene.
  - Nok tid til administrasjon ut frå oppgåver og krav som blir stilt.
- Ruste opp og vedlikehalde bygningane og utleikeplassane minst ut frå pålegg etter tilsyn.
- Tilpasse bygningane i forhold til barna og personalet sine behov.
- Sørgje for at barnehagen har det utstyret som er naudsynt til drift og administrasjon.

Tiltak 2009-2012

INVESTERING

I investeringstiltaka er det lagt inn planar for utviding som dekkjer behovet ut frå søkning og sentrale styresmakter sine endringar av rammevilkår. Kommunen må da godta at det i periodar vil vere noko ledig kapasitet av barnehageplassar ved enkelte barnehagehus.

Barnehageplassar i sentrum

1. Avdeling Breidokk
   - Påbyggjing av ei ny avdeling for inntil 24 plassar over 3 år og personalavdeling i Breidokk startar opp hausten 2008. Utbyggjinga blir avslutta i 2009. Deretter skal det utførast vedlikehald og noko ominnreiing av dei to gamle avdelingane. Ei avdeling skal behaldast som naturavdeling. Samtidig blir det slutt på bruken av ungdomsklubben som fast barnehagelokale i denne omgang. Driftsutgiftene for reinhald og vaktmeister blir dei same ved opning av ny tredje avdeling. Ved auka drift av inntil 6 nye plassar krev det ei heil ny stilling, fordelt på pedagogisk leiar og fagarbeidar/assistent. Auka drift blir finansiert med statleg driftstilskot, skjønsmidlar og foreldrebetaling. Investeringa blir fullfinansiert med

investeringstilskot/momskompensasjon, øyremerka skjønsmidlar og lån. Alle låneutgiftene blir betalte med skjønsmidlar over drift, i form av husleige. Skulle det bli nok leikeareal inne i samband med ombyggjinga, kan ev. naturavdelinga i tillegg aukast med 6 nye plassar over 3 år ved behov for ytterlegare auke i tal på plassar.

2. Avdeling Vesterhuset
   - Opprette mellombels kommunal familiebarnehage for inntil 8 plassar under 3 år administrativt underlagt Vesterhuset ved å leige eit privat husvere i nærleiken, for å dekke opp auka behov for barnehageplassar for barn under 3 år frå januar 2009. I utgangspunktet ei mellombels løysing til Breidokk er ferdig utbygd.
   - Opprette ei naturavdeling i Vesterhuset ved å byggje på leikerom og garderobe, og bruke garden Kristenbråten som leirplass i samarbeid med andre brukarar, eventuelt byggje opp dette som ein fast base for naturavdeling "gardsbarnehage". Utbygging i Vesterhuset eller Kristenbråten kan finansierast på same måte som dei andre med investeringstilskot/skjønsmidlar/lån viss denne finansieringsmåten blir vidareført frå 2011.
3. Vidare utbyggjing av barnehagelokale ved auka behov for plassar
   - Dette må sjåast i samanheng med bygging av ny barneskule og kva dei gamle skulebygga skal brukast til.

Administrasjon/personalet

1. IKT-opprusting/programvare i barnehagane og administrasjonen. Eige barnehageadministrasjonsprogram som fungerer saman med andre program i kommunen. To regionale grupper arbeider med innkjøp av nye felles program for både administrasjon og fag. IT-avdelinga set opp innkjøp av naudsynt programvare til barnehageopptaket og andre administrative oppgåver.
2. Pedagogiske leiarar treng bærbar PC, trådlaust nettverk og tilgang på skrivar ved kvar avdeling.

Bygningane

Alle bygningane er gamle, og det trengs årleg oppussing inne og ute, bortsett i frå Breidokk og Hallingmo som får ein totalrenovering i 2008/2009.
Endra krav og auke i talet på plassar, og derav også auke i tal på personale, krev utbetringar.

3132 - Vesterhuset
1. Utbyggjing og ombyggjing: Utviding av vindfang/grovgarderobe avd. Reppen og Botten, dele av kontoret med faldevegg for å få dobbel funksjon, utvide personalrom til arbeidsrom for personalet, skifte faldevegg i underetasjen, auke sikring kontoret, oppussing innvendig av veggar, lister og golvbelegg, lufting i kjølerom, nytt kjøleaggregat.
2. Nye installasjonar på leikeplassen og utskifting (jf. tilsyn i 2007 og 2008), utvide uteleikeplassen med disponibelt areal mot aust til grøntareal og leggje asfalt for å utbetre avrenning/drenering ved inngangen til kvar avdeling.
3. Overbygd vognplass/skjul, og leikeskur for oppbevaring av større leiker og vogner.
4. Automatisk brannvarsling.
5. Måle/beise barnehagen utvendig.
6. Utbetring av ventilasjonsanlegget.

3133 - Breidokk
1. Utbygging, ominnreiing og oppussing i 2008/2009 jf. tidlegare vedtak og teikningar.
2. Oppruste leikeapparata på uteleikeplassen, klatrevegg, lage nytt sandkassemiljø, fleire husker, fylle på med bark (jf. tilsyn 2007, 2008).
3. Måle/beise barnehagen utvendig.

3133 - Rotneim
1. Innvendige utbetringar: Barnesikre omnar, montere støydempande plater, ventilering av bøttekott og leikerom i 2. høgda, dørstoppar med magnetlås ved branndør, måle veggar og skifte golvbelegg i nokre rom, solskjerming i 2. høgda, pusse opp kjøkken.
2. Utvendig: Takoverbygg og rekkverk ved ny inngang for bl.a. vognplassar.
3. Utbetring og sikring av uteleikeapparat, skifte vippehuske (jf. tilsyn 2007, 2008), utbetre drenering rundt barnehagen og på leikeplassen.
4. Lavvo/gapahuk.
5. Utvendig måling.
6. Ventilasjonsanlegg.

3135 - Åsgardane
1. Innvendige utbetringar: Støydemping av tak i grendasalen (leikerom i kjellaren).
2. Utvendig måling og skifte nokre bord som er råte, måle eit leikerom og skifte golvbelegg i tre rom, dørstoppar med magnetlås v. branndør mellom etasjene.
3. Utvendig: Bygge på takoverbygg ved ny inngangsdør og til vognoppstilling.
4. Utvide parkeringsareal for bilar.
5. Reparere og skifte ut leikeapparat (jf. tilsyn 2007, 2008).

3136 - Øygardane
1. Innvendige utbetringar: Støydempande plater i tak, heve arbeidshøgde på benk på kjøkkenet i 2. høgda, sette opp ny brannvegg mellom etasjene, flytte branndør, bytte ut øydelagd brannslange med to husbrannslangar (ein i kvar etasje), pusse opp garderobe for småbarnsavdelinga, solskjerming av vindauge og ekstra utlufting i 2. høgda.
2. Utvendig: Utbetring og sikring av uteleikapparater (jf. tilsyn 2007, 2008), overbygg på plattingen til barnevogner på baksida, skifte utvendig rømningstrapp evt. takoverbygg for å skjerme mot is og snø.
3. Utvide parkeringsareal for bilar.
4. Lavvo m. omn og tregolv.
5. Dokkestove.
6. Ventilasjonsanlegg.
7. Utvendig måling.

3137 - Hallingmo
1. Utbygging, ominnreiing og oppussing innvendig og uteplassen i 2008.
2. Dokkestove.

DRIFT

Barnehageplassar
1. Målet er å tilby barnehageplassar mest mogeleg etter kvart som folk har behov og leggje plassar der brukarane treng dei.
2. Følgje opp behovet som blei avdekt i brukarundersøkinga på opnings- og lukketida i

Gol barnehage våren 2005, dvs. endra opningstid etter søknad frå føresette.
3. Endre på friplassystemet ved å overføre dette frå sosialavdelinga til barnehageavdelinga, spesielt behov når sosialavdelinga vert ein del av NAV.

Personalet
1. Nok ressursar til å ivareta barn som treng spesialpedagogisk hjelp, bl.a. logoped og anna tilrettelegging.
2. Vidareføre Friskliv-prosjektet med gratis frukt/grønt for både tilsette og barn, og trim for tilsette i Gol barnehage.
3. Nok ressursar til tilfredsstillande opplæring, vidareutdanning og utvikling for dei tilsette jf. kompetanseplan og opplæringsplan for Gol barnehage.

Bygningane
1. Lage plan for innvendig og utvending vedlikehald og utbetringar av alle bygningar i Gol barnehage ut frå behov som er skisserte over, starte opp med gjennomføring av planen umiddelbart.

Transport
1. Arbeide vidare med å få til eit samarbeid om leasing av minibuss slik at det blir lettare å frakte barn blant anna på turar til fjells - gjerne i samarbeid med andre avdelingar i Gol kommune.

Økonomiplan 2009 - 2012

INVESTERING – Gol barnehage sitt framlegg:

Budsjettkap.	Nye tiltak og endringar	2009	2010	2011	2012
3130- 3137	IT-utstyr/digitalt verktøy; adm. Programvare (noko står på IT avd.) Innkjøp av PC-utstyr til å bruke jf. krav i ny rammeplan for barnehagar – ein PC med div. utstyr til alle førskulelærarar. Innlegging av trådlaust nettverk og utstyr - fire hus	50 100 30	50		
	Leasing av minibuss i samarbeid med andre avdelingar	60	60	60	60
3132- Vesterhuset	Byggje ut vindfang og bygge om garderobe, bygge på takoverbygg til soving	1.000			
	Utviding av arealet (grøntareal), asfaltering, drenering og nye leikeapparat ved uteleikeplassen	100	100	100	
	Nytt kjøleaggregat og lufteventilar	60			
	Automatisk brannvarsling	80			
	Innvendig oppussing, utskifting faldedør	100	50		
	Utviding av personalrom, m.m.			500	
	Påbygging base, garderobe til evt. utviding av avdeling			3.000	
	Utbetring av ventilasjonsanlegget				1.000
	Beising av heile barnehagen				70
3133- Breidokk	Utbygging av ein ny avd. og personalavdeling, og oppussing av heile barnehagen med oppstart 2008 (2 mill.)	7.700			
	Opprusting uteleikeplassen	50	50		
	Beising av heile barnehagen			70	
3134- Rotneim	Innv. oppuss., støydemp., betre lufting og barnesikre omnar	40			
	Takoverbygg v. ny inngang m. utelys og	100			

	vognoppst.plass				
	Solskjerming i 2. høgda	30			
	Måling av barnehagen utvendig		80		
	Drenering rundt barnehagehuset pga. fukt i deler av kjellaren, og på uteleikplassen			200	
	Skifting av kjøkkeninnreiing			100	
	Ventilasjonsanlegg				600
3135- Åsgardane	Utbetring av uteleikeplassen	30			
	Støydemping av tak i grendasalen (leikerom)	20			
	Måling av barnehagen utvendig, skifting av noko utvendig kledning pga råte	100			
	Utbetre og utvide parkeringsplassen		100		
3136- Øygardane	Lyddemp. i tak, barnesikr. av dørar, ny brannvegg, auke høyde på kjøkkenbenk, barnegarderobe, måle veggar	100			
	Utbetre og utvide parkeringsplassen	100			
	Dokkestue	6			
	Solskjerming i 2. høgda og betre lufting i 2. høgda	30			
	Måling av barnehagen utvendig		80		
	Ventilasjonsanlegg				600
3137- Hallingmo	Utbetring av uteleikeplassen	30	20		
	Betre parkeringstilhøve for personalet	70			

Kommentarar til investeringsdelen i økonomiplanperioden 2009-2012:

<u>Generelt</u>
Ikkje gjennomførte tiltak som ligg inne i Økonomiplan 2008-2011 frå barnehagen, er vidareført. Investeringane gjeld auka drift, vedlikehald og utbetringar av eksisterande bygningar og uteleikeplassar. I tillegg er det framlegg om utviding av parkeringsplassane i Øygardane og Åsgardane. Det er tenkt at utgiftene skal takast frå barnehagens budsjett, noko frå vedlikehald bygg og noko frå investeringstilskot og skjønsmidlar øyremerka barnehagedrift.

<u>Vedlikehald</u>
Alle dei fire barnehageeigedommane som ikkje får totalrenovering i 2008-2009, har behov for ein del generelt vedlikehald av bygningane både utvendig og innvendig. Det meste er sett opp i oversikta, men samtidig viser erfaring at det alltid kjem på nye ting i løpet av året.

<u>Vesterhuset</u>
Nytt for 2009 er det sett inn mellombels utviding av ny familiebarnehage for å dekke heile behovet for barnehageplassar frå januar 2009. Dette blir finansiert med øyremerka tilskot. Utbygging av garderobeforhold både ved Reppen og Botten er eit stort behov. Likeins takoverbygg til vognoppstilling (soving ute). Utearealet trengst å utvidast og rustast opp. Utbygging av rom for tilsette har stått i barnehagen sitt framlegg til økonomiplan i over ti år.

<u>Breidokk</u>
Barnehagen får ei utbygging og totalrenovering etter vedtak i kommunestyret i 2008. Dette blir fullfinansiert med øyremerka tilskot og lån.

<u>Rotneim</u>
Det er behov for ein del mindre utbetringar inne, i tillegg til ventilasjon og solskjerming. Takoverbygg ved inngangen og vognoppstillingsplass er påkrevd. Utbetre kjøkkenet.

Åsgardane
Takoverbygg ved ny inngang er påkrevd, slik at ein samtidig får overbygd vognoppstillingsplass. Det er også viktig med lyddemping i grendasalen. Parkeringsarealet er veldig lite, og med auka drift er det stort behov for utviding.

Øygardane
Det står framleis igjen behov for nokre romendringar og måling som følgje av utvida drift. Parkeringsarealet er veldig lite, og med auka drift er det stort behov for utviding. Kommunalteknisk avdeling har vore på synfaring og kome med framlegg til løysing.

Hallingmo
Barnehagen får ei utbygging og renovering i 2008. Parkeringstilhøva må også godkjennast permanent.

DRIFT – Gol barnehage sitt framlegg:

Budsjettkap.	NYE tiltak	2009	2010	2011	2012
3132.2011	Utviding av talet på barnehageplassar med mellombels kommunal familiebarnehageavdeling inntil dobbel gruppe m. 8 heile plassar under 3 år lagt adm. under Vesterhuset med oppretting av inntil 2 assistentar og 20 % førskulelærarveiledar (finansierast m. statstilskot og foreldrebetaling)	0	0		
	Utviding av tal på faste barnehageplassar med oppretting av naturavdeling i Vesterhuset ved behov			200	200
3133.2011	Utviding av Breidokk m. inntil 6 heile plassar over 3 år, 2/3 stilling som fagarbeidar/assistent og 1/3 pedagogisk leiar ved oppstart av den nye avdeling (finansiert m. statstilskot og foreldrebetaling)	0	0	0	0
3132-3137.2011	Frukt og grøntordning fortsette	25	25	25	25
3130.2011	Frisklivsprosjekt m. trim for personalet fortsette	15	15	15	15
3130.2011	Endring av betalingsordning for familiar med dårleg betalingsevne	100	100	100	100

Kommentarar til nye driftstiltak i økonomiplanperioden 2008-2011:

Ein del av tildelte skjønsmidlar er lagt inn for å kompensere auka drift, vedtatt i 2007/2008. I tillegg vil barnehagen søkje på prosjektmidlar gjennom "Frisklivs"-prosjektet i kommunen.

Utviding av talet på faste og mellombels barnehageplassar
Vesterhuset – utviding av inntil 8 plassar under 3 år mellombels i kommunal familiebarnehage for å gje eit tilbod til 9 av dei som ventar på plass frå januar/februar 2009. plassane vert finansiert med øyremerka tilskot til drift, husleige og driftsbudsjett. I tillegg kan Vesterhuset starte naturavdeling med garden Kristenbråten som leirplass. Dette vil føre til ein auke på inntil 18 plassar for barn over tre år. Dette vil føre til at Kristenbråten må setjast i stand, og det må byggjast skikkeleg garderobe og leikerom for naturavdelinga.
Breidokk – utviding av 6 - 12 plassar for barn over tre år ved ferdig utbygd ny avdeling frå hausten 2009.
Gol kommune må vere førebudd på større etterspørsel etter plassar. I tabellen er det lagt inn auke av drift. Dette vil med noverande tilskotsordningar kunne finansierast med statstilskot (m.a. skjønsmidlar) og foreldrebetaling. Kommunen kan framleis søkje om investeringstilskot i 2009.

Friskliv i barnehagen:
Ordninga med frukt og grønt starta i 2007 og er veldig godt moteken av både tilsette og føresette i barnehagen. Gol barnehage har skrive under på avtale om å fremje Friskliv i barnehagen både for barn og tilsette, og søkjer om å dekka ein del av kostnaden gjennom midlar frå Frisklivsprosjektet. I tillegg til prosjektmidlane må noko av utgiftene dekkjast over budsjettet.
Dei tilsette i barnehagen kan ikkje nytte seg av avtale om fysisk aktivitet i arbeidstida, difor er det også gjeve noko tilskot til å ha eiga styrketrening ein time i veka på kveldstid. Dette er ynskjeleg å vidareføre i 2009.

Endring av betalingsordning for familiar med dårleg betalingsevne:
Friplassordninga i Gol kommune går gjennom Sosialavdelinga, noko som er ein høg terskel for mange familiar. Det er difor ynskjeleg å føre denne ordninga over på barnehageavdelinga, slik dei fleste kommunane gjer i dag. Etter søknad kan det gjevast friplass eller delvis friplass mellom 0-3/4 G. Dette vil i stor grad bli dekt gjennom midlar som sosialavdelinga disponerar til dette føremålet. Driftstilskotet frå staten er høgare for bl.a. å kunne dekkje redusert foreldrebetaling. Overføringa bør skje i samband med at Sosialavdelinga går saman med NAV.

Gol Byggdrift Kommunalt Foretak:
Det er lagt inn vidareføring av foretaket sine tenester til vaktmeistertenester og reinhald, med mogeleg endring av reinhald i Hallingmo ved auke av ca. 70 m^2, noko ved ny personalavdeling og barnegarderobe. Dette vil i tilfelle bli finansiert med skjønsmidlar. I Breidokk vert arealet redusert i 2009 når barnehagen flytter ut av ungdomsklubben sine lokale.

Årsbudsjett 2009

Kommentarar:

Generelt
Budsjettdirektivet for 2009 er følgt, så det er ikkje lagt inn auke utan at det er fullfinansiert med statstilskot og foreldrebetaling. Det er lagt inn prisstigning på drift. I budsjettet er det rekna fornying av datamaskiner, kvitevarer, møblar og leiker inne og ute. Dette gjeld heile Gol barnehage, men det er ikkje spesifisert på kvart hus.

3130.2011 – administrasjon/fellesdel

- Foreldrebetaling: Foreldrebetalinga blir oppretthalden som i 2008. 50 % søsken-moderasjon vert vidareført. Det er lagt inn inntekter i forhold til dagens bruk av plassane.

- Statstilskot: Det er lagt inn inntekter i forhold til dagens bruk av plassane. Dette må eventuelt justerast etter at statsbudsjettet er vedteke. I 2008 fekk barnehagen mindre driftstilskot enn forventa, slik at dette inntektstapet må kompenserast med bruk av ubrukte skjønsmidlar. Skjønsmidlar blir mest sannsynleg vidareført som i 2008. Dette er øyremerka midlar for å kompensere søskenmoderasjon, makspris, støtte til private barnehagar - for å få ei likeverdig behandling med den kommunale barnehagen og drift av nye plassar. Noko av dette er fordelt ved kvart hus for å kompensere auka drift eller for å finansiere endringar som er vedtatt tidlegare. Resten blir sett av til vedlikhald og vidare

utviding av tal på faste barnehageplassar. Ubrukte midlar må settast av på bunde driftsfond.

- Likebehandling av kommunale og private barnehager: Gol har ein privat familiebarnehage. Driftsresultatet for 2008 vil mest sannsynleg føre til at kommunen treng å gi ekstra tilskot utover statstilskot og administrativ hjelp, jf. forskrift til barnehageloven. Private familiebarnehagar skal ha offentleg tilskot tilsvarande 85 % av 85 % som kommunen og staten yter til eigne driftsmidlar. Private barnehagar skal halde ein økonomi på drift, løns- og foreldrebetalingsnivå som den kommunale barnehagen. Dette er lagt inn i budsjettet.

3130.2111 – generelle styrkingstiltak i barnehage

- Tilskot til generelle styrkingstiltak er nå høgare enn det Gol barnehage har i faste utgifter. Barnehagen har hatt noko reduksjon på barnegrupper med spesielle behov siste halvår i 2008, men helseavdelinga melder om fleire nyfødte barn med ekstra behov som mest sannsyneleg kjem til barnehagen etter kvart.

3130.2113 – spesialpedagogiske tiltak førskolebarn

- Refusjon frå skulebudsjettet med 304.000 kroner blir ført vidare. Dette er tiltak etter opplæringslova § 5.7 og skal takast frå rammetilskotet til skule.
- Refusjon til barnehagebarn som er i fosterheim i andre kommunar, må Gol kommune dekkje. Er det snakk om støtte etter krav i opplæringsloven § 5.7, vil dette bli teke frå skulebudsjettet. Det er ingen barn i førskulealder heimehøyrande i Gol som for tida er busette i andre kommunar.

3130.2114 – barnehagetilbod til språklege minoritetar

- Dette er tiltak som vert fullfinansiert ved statstilskot ut i frå slik Gol barnehage brukar tilskotet. Storleiken på tilskotet blir utrekna etter tal på barn med minoritetsspråkleg bakgrunn som blir rapporterte i årsmeldinga i Kostra. Tilskotet skal m.a. gå til stimulering av norsk. Gol barnehage har ca. 15 % barn med fleirkulturell bakgrunn.

3130-3137.2011 – fast lønn

- Generelt er det lagt inn noko lønsauke på regulativbestemte tillegg. Dei fleste husa har ein auka bruk av vikar etter omorganiseringa. Dette blir ikkje kommentert ved det enkelte hus. Gol barnehage har 200 % fast vikar, av desse er 40 % lagt til dagleg leiar i Breidokk og Vesterhuset i 2008. Det er også ein stor auke i fastløn etter utviding av drifta.

3132-3137.2011 – utstyr

- Kvar pedagogisk leiar må ha eigen PC for å følgje opp krav etter ny rammeplan. Avdelingane får ikkje gjort den jobben dei skal i høve dokumentasjon av det pedagogiske arbeidet. I tillegg må kvar avdeling ha tilgang på digitalt utstyr slik at barna kan lære seg biletbehandling sjølve.

3132-3137.2011 – foreldrekasse (velferdstiltak brukarar)

- Overskotet blir overført til neste år. Dette er brukarane sine pengar. Inntektspost går mot utgiftpost.

Innsparingar i 2009

Gol barnehage får over 3 mill. i øyremerka skjønsmidlar i 2009. Desse skal gå direkte til drift av barnehage elles kan kommunen få krav om å tilbakebetale tilskotet til staten. All utviding

av drifta til barnehage er dekka av tilskot og foreldrebetaling. Difor vert det vanskeleg for barnehageavdelinga å spare.
Det som eventuelt må reduserast, kan takast ved at barnehagen held vikariat vakante innafor ramma når det er mogeleg.

Oppsummering

Gol barnehage har nå vore i drift i snart fem år. I denne perioden har det vore ein auke i drifta på over 50 % ved at det er auka kapasitet ved alle barnehagebygg bort sett i frå Vesterhuset. I tillegg er det opna ny barnehage i Gymnasvegen. I Vesterhuset kan det eventuelt. bli ei mellombels auke med kommunal familiebarnehage frå januar 2009, for å gje plass til dei som står på venteliste.

Det er mykje å arbeide vidare med for å utvikle både personalet, det organisatoriske, administrative og det fysiske miljøet både inne og ute. Gol barnehage arbeider for å følgje utviklinga av barnehagedrift i Noreg.

Det er viktig at barnehagen har nok kvalifisert personale til å utvikle og utføre arbeidet.
Gol barnehage ynskjer å vere ein helsefremjande arbeidsplass for dei tilsette, og eitt av tiltaka er bl.a. å ha personale i alle stillingsheimlar.

Skjønsmidlar frå staten blir mest sannsynleg vidareført til 2009. Av desse midlane har barnehagen disponert ca. 2 mill. kroner i 2009.

Samtidig som det er venteliste på barnehageplass frå januar 2009, har Gol barnehage 5 plassar ledig no i juli. Det søkjer nye barn, og barn sluttar gjennom heile året. Den ledige kapasiteten no vil ikkje dekkje behovet til dei som har søkt frå januar. Ca. 70 % av 1- og 2-åringane og 95 % av barn på 3 – 5 år i kommunen har per dags dato barnehageplass. Nokre har søkt plass i ein bestemt barnehage og ikkje fått ynskjet sitt oppfylt, og har difor ikkje tatt i mot plass. Det er framleis mange som ikkje har heil plass, så viss fleire ynskjer heil plass, får Gol barnehage problem med å skaffe nok plassar og kunne tilby full barnehagedekning.

Felles for grunnskulen i Gol

Kommuneplan for Gol 2001-2010 – visjon for grunnskulen i Gol 2001 - 2010:
Gol- trivselskommunen- med trygge oppvekstvilkår og stor breidde og kvalitet i tilbod om skule.

Kommuneplan for Gol 2001-2010 – hovudmål for grunnskulen i Gol
Grunnskoleundervisninga i Gol skal halde minst den standarden som er gjennomsnittet for kommunane i Hallingdal når det gjeld timar til ordinære pedagogiske og administrative oppgåver. Ressursane i skolane skal være slik at barna får høve til å utvikle evnene og anlegga sine på best mogleg måte. Dette omfattar ikkje berre lærartimar, men og tilrettelegging av fysisk miljø som er ein viktig faktor når det gjeld opplæring, utvikling og vekst.
Ressurstilgangen til spesialpedagogiske tiltak for barn med særlege behov skal sikre eit tilbod som gjev forsvarleg utbyte av opplæringa i forhold til andre barn.
Behovet skal fastsetjast etter sakkunnig vurdering og ressurstilgangen skal godkjennast av kommunen**.**
Elevar i første til fjerde klasse skal ha tilbod om skolefritidsordning før og etter undervisningstimane.

Kommunestyret vedtok 27.03.07 i sak 10/07 Utviklingsmål for skulen i Gol med visjonen:
SKULEN I GOL – BESTE ARENA FOR LÆRING OG VEKST

LÆRINGSUTBYTE

Overordna mål for læringsutbyte:
1. Grunnskuleopplæringa skal leggja godt grunnlag for kvalifisering til vidare utdanning og yrkesliv.
2. Opplæringa skal sikre gode basisferdigheiter i lesing, matematikk og engelsk.
3. IKT-opplæringa skal vera ambisiøs og skal gjera elevane til kompetente brukarar av digitale verktøy.
4. Opplæringa skal utvikle gode haldningar til miljø og berekraftig utvikling lokalt og globalt.
5. Skulen skal medverke til glede ved fysisk aktivitet og aktiv bruk av naturen.
6. Elevane skal bli kjende med og ta del i kulturelle opplevingar.
7. Skulen skal medverke til utvikling av sosial kompetanse og demokratisk forståing.

Arbeidsmål:
- Når det gjeld lesing, skal 90 % av elevane i Gol prestere over kritisk grense i 2.klasse.
- Resultata av nasjonale prøver i lesing i 5.klasse skal liggja over landsgjennomsnittet.
- Resultata av nasjonale prøver i matematikk i 8.klasse skal liggja over landsgjennomsnittet.
- Resultata av nasjonale prøver i engelsk i 5.og 10.klasse skal liggja over landsgjennomsnittet.
- Grunnopplæringa skal gje elevane eit godt utgangspunkt og medverke til at talet på elevar frå Gol som fullfører vidaregåande skule eller lærekontrakt, blir over landsgjennomsnittet.
- Skulen skal leggja til rette for at elevane gjer seg kjende med lokalt næringsliv.
- I samarbeid med næringsliv, ungt entreprenørskap og andre lokale aktørar skal elevbedrift vera ein del av skulen sitt tilbod til elevane.

LÆRINGSSTRATEGIAR

Overordna mål for læringsstrategiar:
1. Alle elevar skal vera kjende med og forstå måla for opplæringa.
2. Alle elevar skal bli seg bevisste eiga læring og få hjelp til å utvikle gode lærings-strategiar.

3. Alle elevar skal utvikle gode haldningar til læring: Å lære er viktig.
4. Skulen skal medverke til at føresette på Gol blir aktive medspelarar i skulen og blir seg bevisste kor viktig foreldrerolla er i barns læring.

<u>Arbeidsmål:</u>

- Mappevurdering*) og utviklingssamtaler skal vera viktige element i elevvurderinga.
- Dei føresette skal få nok og relevant informasjon om mål for opplæringa, innhaldet i undervisninga og sitt eige barns utvikling.
- Den internettbaserte læringsplattforma It´s learning skal vera ein arena for informasjon og læring både for elevar og føresette på alle årstrinn.
- Skulen må kontinuerleg arbeide med god folkeskikk og positiv elevåtferd som ein føresetnad for god læring.

*) Ei mappe består av ei systemastisk samling elevarbeid som viser elevens innsats, framskritt og prestasjonar på eitt eller fleire område. Det er ei form for pedagogisk dokumentasjon, elevaktiv med rettleiing frå lærar, med føremål å beskrive og tydeleggjera kva og korleis eleven lærer, kva eleven ynskjer å oppnå, korleis eleven tenkjer rundt eiga læring og kva slags støtte som trengs.

LÆRINGSMILJØ

<u>Overordna mål for læringsmiljø:</u>

1. Læringsmiljøet skal organiserast slik at kvar einskild elev kan oppleva meistring kvar dag.
2. Skulen i Gol skal ha eit inkluderande læringsmiljø der det er rom for mangfald.
3. Skulebygg og uteareal skal vera estetisk og funksjonelt.
4. Organiseringa av undervisninga skal fremje nære og gode relasjonar mellom elev og lærar.
5. Timeressursen må vera tilstrekkeleg til å sikre eit godt forsvarleg pedagogisk tilbod til alle elevar.
6. Dei spesielle behova til elevar med framandkulturell bakgrunn må møtast med tidleg innsats.
7. Leiarar og personale skal vera kompetente og myndiggjorde.
8. Det skal vera god tilgang på læremiddel.
9. Skulen skal ha tydeleg lokal forankring.

<u>Arbeidsmål:</u>

- Leiarane skal vera nære, tydelege og kunne utøve god personalleiing.
- Leiarane skal vera fagleg oppdaterte.
- Leiarane skal vera synlege og tilgjengelege for elevar og føresette.
- Lærarane skal ha relevant og høg kompetanse.
- Personalet i skulen skal vera engasjert, motivert og utviklingsorientert.
- Lærarane skal vera kompetente IKT-brukarar og bruke digitale verktøy aktivt i undervisninga..
- Klasseromma skal vera pedagogisk tilrettelagde og ha god orden.
- Det må føregå kontinuerleg opprusting av digitale læremiddel og lærebøker.
- Elevar med spesialpedagogiske behov skal få eit likeverdig opplæringstilbod i samsvar med sakkunnig tilråding.
- Ressursar til spesialpedagogiske tiltak skal koma i tillegg til ressursar til ordinære pedagogiske oppgåver.
- Elevar med framandkulturell bakgrunn skal sikrast ekstra ressursar slik at dei så fort som mogleg kan ta del i ordinær undervisning og oppnå eit likeverdig læringsutbyte i alle fag.
- Skulen skal delta i jamnleg tverrfagleg samarbeid med barnehage, PPT, barnevern, helsestasjon og psykisk helsevern.
- Lokalsamfunnet skal nyttast aktivt som arena både når det gjeld næringsliv, kultur, tradisjon og fritidsaktivitetar.

Gol kommune sakkar akterut
når det gjeld ressursar til grunnskuleelevane.

SKULESKYSS

Ut frå Opplæringslova er det klare føringar om rett til fri skuleskyss, og etter ein svært grundig gjennomgang av skuleskyssen i 2006 og 2007 viser det seg at det er lite å gjera for å få redusert kostnaden på dette området. Budsjettet for 2007 vart derfor justert opp med 580.400 kroner til 1.465.600 kroner slik at tala stemde betre overeins med den reelle kostnaden (post 11700 3110 2231). Justeringa vart vidareført i økonomiplanen 2008-2011.

Frå hausten 2008 er talet på skuledager for 3.klasse auka frå 4 til 5 dager i veka. Dette medfører auka behov for skyss. Etter som skyssutgiftene er relaterte til talet på turar, vil utgiftene til skuleskyss auka ytterlegare.
Variasjonar i behov knytta til at elevar flyttar oppover i klassane, går ut av skulen, kvar dei bur i forhold til næraste skule medverkar til at utgiftene til skuleskyss med utgangspunkt i kjende føresetnader ser ut til å halde seg innafor budsjetterte midlar i 2009.

Desse kjende føresetnadene kan likevel endre seg:

- Det har kome invitasjon frå Buskerud fylkeskommune til hallingdalskommunane om samarbeid om framtidig organsiering av kollektivtrafikk og skuleskyss.
- Det har også kome skriv frå Vestviken kollektivtrafikk as som organiserer skuleskyssen for fylkeskommunen, der det blir føreslått å gjera endringar i takstsystemet ved å
    - redusere talet på soner
    - forenkle prisstrukturen og innføre maksimalpris
    - forenkle billettypar og rabattordningar

  Dei skulefagleg ansvarlege i Hallingdal har bede om felles møte med Vestviken for å drøfte dette før avtalar vert gjorde.
- Den tre-årige anbodsperioden for skuleskyss går ut i 2008.

Det er uråd å seie noko om kva konsekvensar dette og dei ovanforståande utspela frå fylkeskommunen/Vestviken vil få for budsjett 2009 og økonomiplanperioden.

GJESTEELEVAR

Ved omsorgsovertaking/fosterheimsplassering kan barn og ungdom frå Gol koma til å vera elevar i andre kommunar i kortare eller lengre periodar. I slike tilfelle må Gol kommune betala kostnaden ved desse elevplassane til vertskommunen. Ofte vil dette også gjelde ressursar relaterte til rett til spesialundervisning etter opplæringslova § 5.

På felleskapittelet for grunnskulen post 13500 er det sett av midlar til slike utgifter. Denne posten har årleg vorte justert i samsvar med prosentsatsen i budsjettdirektivet slik som for prisstigning på kjøp av varer og tenester. Posten er i realiteten relatert til lønsutgifter som har ei heilt anna utvikling. Den årlege justeringa som har vorte gjort, held derfor ikkje tritt med utgiftene knytta til spesialundervisninga.

I situasjonar der utgiftene i samband med slike ordningar er kjende, og ein veit at dei vil vara ved over tid, må posten justerast i samsvar med lønsutviklinga i den aktuelle perioden.
I periodar utan behov for kjøp av slike tenester frå andre kommunar, blir desse midlane ikkje brukte, men ”leverte” attende i rekneskapet for det aktuelle året.
I økonomiplanperioden 2009-2012 er det nødvendig at posten blir justert i samsvar med kjende behov – slik budsjettala viser. Nøyaktige beløp vil føreliggje til budsjett-behandlinga.

2.3.2 HERAD SKULE

Mål 2009 - 2012

Herad skule sin visjon:
I mål med alle.

Herad skule sine utviklingsmål for 2009 – 2012
er identiske med Mål for skulen i Gol - vedtekne i Kommunestyret 27.03.07.

Tiltak 2009 – 2012:

INVESTERING

Elevane
1. Ny maskinvare og digitalt utstyr til elevbruk: Det er ein føresetnad at løyvingane held fram som vedtekne i økonomiplanen.
2. Utskifting av lærebøker i samband med Kunnskapsløftet må fullførast.

Personalet
1. Lærarane sine pc-ar er relativt nye no, men må bytast ut heilt i slutten av perioden.
2. Arbeidet med rekruttering av lærarar må trappast opp:
    - Kommunen må gje støtte til lokal ungdom eller vaksne som ynskjer å utdanne seg til lærarar.
    - Gol kommune må trekkje til seg kvalifisert arbeidskraft.
    - Kommunen må gje økonomisk støtte til vidareutdanning.

Administrasjonen
1. Innkjøp av skoleadministrativt datasystem for skulen. Ny teknologi er no i ferd med å flytte denne programvaren ut på nettet. Samstundes er programma blitt meir omfattande og dekkjer større dele av den daglege drifta.

Bygningane
1. Solskjerming av fasade mot rv.7; jf. rapport frå miljøretta helsevern. Varme i klasserom vår/forsommar gjer det tidvis vanskeleg å gje forsvarleg undervisning. Solskjerming er difor heilt naudsynt.
2. Nye Whyteboard-tavler (2 store – 2 små). (Utskifting av gamle ”kritt”-tavler.
3. Nye hyller i elev-garderobene i begge etasjer.

IKT

Digital kompetanse er i Kunnskapsløftet innført som ein av dei fem grunnleggande ferdigheitane i skulen. For å gjere elevane digitalt kompetente krev det ei vidare satsing på digitalt utstyr. Herad skule nærmar seg no det talet PC-ar skulen treng for å vere rusta for at elevar og personale skal bli og vere digitalt kompetente: Med ein slik maskinpark krevst det kontinuerleg oppgradering for å tilfredstille maskin-/programvare-krava til mellom anna nasjonale prøver, It’s Learning, og dei stadig meir ressurskrevjande programma som følgjer med læreverka.

1. Kontinuerleg oppgradering av maskinparken
2. Nye digitale kamera (min. 5 stk)
3. Ei ny interaktiv tavle med ”innebygd” prosjektor
4. To nye videokamera

DRIFT

Elevane
1. Ta i bruk digitale verktøy i samsvar med Kunnskapsløftet:
2. Timeressursen må styrkast for å kunne tilby alle elevar tilpassa opplæring og spesialpedagogisk hjelp. Slik situasjonen er no, er vi på eit minimum av det vi treng for å oppfylle intensjonane i Kunnskapsløftet. Mange nye elevar med behov for – og rett til - spesialundervisning gjer behovet for ei ny stilling prekær.
3. Arbeide for å få gjennomført eit system der ressursane føl elevar med spesielle behov gjennom utdanningsløpet frå barnehage og ut grunnskule.
4. Drift av IL@skolen som ein del av kommunen si frisklivs-satsing.
5. Skulefrukt til alle elevane.

Personalet
1. Ny 80 % stilling frå 01.01.2009. Lærar/assistent til spesialundervisning.
2. 30 minutt tid til ”Friskliv” for lærarane kvar tysdag ettermiddag.
3. Kompetanseheving i forhold til:
   - ”SOL”- Systematisk observasjon av lesing
   - ”Musisk tastaturleik” – Kreativ skriveopplæring på PC med tilrettelagte tastatur
   - Utviklinga av læringsplattformen It’s learning
   - Bruk av interaktiv tavle (SmartBoard)
   - Bruk av musikkprogrammet Music Media
   - Læringsstilar, Digital portfolio, EYLP.

Administrasjonen
1. Utvide administrasjonsressursen til 100 %. Administrasjonsressursen ved skulen er 50 %. Det er altfor lite til å gjere dei oppgåvene som må gjerast. Daglege kontor-rutinar, krava til oppfølging frå skuleeigar, heim/skule–samarbeid, kompetanseutvikling for rektor (Coaching) kombinert med kontinuerleg skuleutvikling for mellom anna å betre lese/skriveferdighetene til elevane tilseier ein administrasjons-ressurs på 100 %.

2. Det må vere avsett tilstrekkeleg ressurs til drift av IKT-nettverk og elevmaskiner. No har skulen ingen ressursar til dette. Rektor må bruke tid av den frå før knappe administrasjonsressursen for å halde systemet i gang. I tillegg må skulen leggja beslag på IKT-brukarstøtte.

Bygningane
1. Herad skule må ha ein vaktmeisterressurs på minimum 2 dagar per veke (40 %).

Økonomiplan 2009 – 2012

INVESTERING – Herad skule sitt framlegg:

Budsjettkapittel	Nye tiltak og endringar	2009	2010	2011	2012
3112.2022	Solskjerming	75			
3112.2021	Digitalt utstyr. Ny maskinvare og digitalt utstyr for å gjennomføre bruk av digitale verktøy som basisferdigheit jfr. Kunnskapsløftet	40	40	40	40
	Utgifter nye lærebøker	50			
	Innkjøp av skoleadministrativt system.				
	4 nye Whyteboardtavler	20			
	Nye elevhyller i garderobene	20			
	Interaktiv tavle (SmartBoard)	25			
	Kontormøblement arbeidsom og møterom	40			

Kommentar til investeringstiltak i økonomiplanperioden 2009 – 2112:

Administrasjonen

Investering i nytt datasystem for skule og barnehage er eit samarbeidsprosjekt for alle kommunane i Hallingdal. Den interkommunale arbeidsgruppa håpar å fullføre anbodsrunde og kontrakt i løpet av 2007.

DRIFT – Herad skule sitt framlegg:

Budsjettkapittel.	Nye tiltak og endringar	2009	2010	2011	2012
3112.2021	Auka timeressurs, 80% stilling, spes.ped.-ressurs.	360	360	360	360
	Drift av IL@skolen	17	17	17	17
	Auka administrasjonsressurs. Administrasjonsressursen ved skulen er 50 %. Merkantil stilling blei fjerna frå skulen i samband med omorganiseringa i kommunen. Rektor har overtatt dei fleste av oppgåvene. Administrasjonsressursen er på grunn av dette for liten til å gjere ein god nok jobb.	200	200	200	200
	Drift av IKT-nettverk/elevmaskiner		100	100	100
	Friskliv/Gratis skulefrukt til alle elevane. Kr 2,50 per elev per dag	30	30	30	30

Kommentar til driftstiltak i økonomiplanperioden 2009 – 2112

Elevane

Sterk auke i behovet for spesialpedagogisk hjelp dei siste to åra gjer at skulen treng ressursar til ei ny 80 % stilling for spesialpedagog/assistent. (jf. sak 08/1252)
Skulen har elevar med til dels store behov for spesialpedagogisk hjelp. Dette er hjelp desse elevane har rett til å få, og som det blir gjort enkeltvedtak på.

Administrasjonen

Administrasjonsressursen ved Herad skule er på eit absolutt minimum. Rektor ved Herad skule må gjere akkurat dei same oppgåvene, delta i dei same møta og oppfylle dei same krava overfor arbeidsgjevar som dei andre administrasjonane ved dei andre skulane i Gol må.

Med om lag 15 fleire elevar enn ved omorganiseringa i kommunen, og ein dramatisk auke i elevar som treng spesialundervisning og/eller spesielt tilrettelagt undervisning blir arbeidsbyrden for rektor svært stor. Sjølv om nokre kontorfunksjonar er flytta til Gol ungdomsskule og løns-og personalavdelinga er ein stor del av det daglege arbeidet for rektor reint kontorarbeid.

IKT

Drift av datanettverk med omlag 60 elevmaskiner krev mykje arbeid. Tidlegare har skulen hatt både IKT-ansvarleg og lærling. I år lukkast det ikkje å skaffe nokon av delane - noko som betyr at rektor må dekke dette.
Skulen har ingen ressurs til å dekke denne funksjonen.

2.3.3 GOL SKULE OG SFO

Mål 2009 - 2012

Gol skule sin visjon

Glede ved læring
Respekt for kvarandre

Gol skule sine mål for 2009 – 2012

er identiske med Mål for skulen i Gol - vedtekne i Kommunestyret 27.03.07.

Langsiktige mål for SFO

SFO skal gi

- Sosial kompetanse
- Gode fritidsvanar
- Omsorg til alle

Tiltak 2009 - 2012

INVESTERING

<u>SKULEN</u>

Elevane

1. Det må fortsatt kjøpast inn nye lærebøker i samband med Kunnskapsløftet.
2. Skulen må fortsette med opprusting av maskinvare og digitalt utstyr til elevbruk.
3. Skulen må fortsette med utskifting av elevbord og stolar. Det står att 2 klasserom på storskulen som ikkje har fått nye møblar.

Personalet

1. Arbeidet med rekruttering av lærarar må trappast opp:
   - Kommunen må gi støtte til lokal ungdom eller vaksne som ynskjer å utdanne seg til lærarar.
   - Gol kommune må trekkje til seg kvalifisert arbeidskraft
     - Ein ny skule med eit godt fagmiljø vil gjera det attraktivt å vera lærar på Gol.
     - Kommunen må gi økonomisk støtte til vidareutdanning.

Administrasjonen

1. Innkjøp av skoleadministrativt datasystem for heile grunnskulen (jf. Arbeid i interkommunal gruppe om innkjøp av datasystem for skule og barnehage).

Bygningane

Kunnskapsløftet stiller store krav til tilpassa opplæring for alle elevar. Elevar med spesial-pedagogiske behov og elevar med behov for grunnleggjande norsk-opplæring har også lovfesta krav på særskilt tilrettelagt opplæring. Alt dette krev fleksible

organiseringsformer som gjer at elevane kan veksle mellom opplæring i klassar, grupper og individuelt.

Skulen må derfor tilretteleggjast fysisk for slike organiseringsformer og for ein differensiert pedagogikk:

1. Grupperom i samanheng med alle klasserom, både på storskulen og Glitrehaug.
2. Større arbeidsrom for lærarar og andre tilsette
3. Utskifting av gjerde mot Hemsedalsvegen på Glitrehaug
4. Utskifting av gjerde rundt heile området på storskulen.
5. Solskjerming i undervisningsrom mot aust på Glitrehaug.
6. Skifte ut lysarmatur i hovudvestibyle på storskulen
7. Leskur/overbygning på storskul
8. Måling av klasserom og arbeidsrom for tilsette

SFO

1. Brann-varslings-anlegg.
2. Gjerde rundt SFO-området
3. Uteområdet må utviklast for å avlaste inne-arealet og for å leggje til rette for fysisk aktivitet i SFO-tida.
4. Måling av kjøkkenet.
5. Oppgradere el-anlegg.

DRIFT

SKULEN

Elevane

1. Timeressursen må styrkast for å få til ei lærardekning som for kommunar det er naturleg å samanlikne seg med.
2. Timar til spes.ped-elevar må tilpassast talet på elevar og det behovet dei har. Det må gjerast ei årleg behovsanalyse for ressurstildeling.
3. Timar til norskopplæring til framandspråklege elevar må aukast i samsvar med talet på desse elevane. Gol skule vil skuleåret 2008/2009 56 elevar med anna morsmål enn norsk. Dette utgjer 18 % av alle elevane.

   Når Gol kommune tar imot flyktningar, bør skulen automatisk få ein del av dei midla som følgjer med til norsk-opplæring.

4. Leksehjelp for elevar med framandspråkleg bakgrunn og andre som har behov for det i samsvar med Stortingsmelding 16 "…og ingen stod igjen. Tidlig innsats for livslang læring."
5. Drift av IL@skolen skal vera ein del av kommunens Frisklivs-satsing.
6. I samsvar med intensjonane i Kunnskapsløftet skal opplæring i og bruk av digitale verktøy og pedagogisk programvare vidareutviklast.
7. Det vil bli lagt stor vekt på kunnskapar og ferdigheiter i norsk, matematikk og engelsk.
8. Elevvurdering og samarbeid heim/skule vil vera eit satsingsområde.
9. Skulen må fullføre innkjøp av nye lærebøker etter Kunnskapsløftet.

10. Elevtalet har auka jamnt og trutt sidan 2004 frå 290 elevar til 315 i 2008. Auken utgjer omtrent ein klasse. Utgifter til skrivebøker, formingsmateriell o.l. må auke i takt med elevtalet.

Personalet

1. Personalet skal fortsatt få kompetanseheving i samsvar med intensjonane i Kunnskapsløftet.
2. Skulen vil gi støtte til vidareutdanning i basisfaga og i spesialpedagogikk.
3. Opplæring i bruk av digitale verktøy og pedagogisk programvare skal halde fram.
4. Tid til medråderett må aukast med ein time for å imøtekoma behovet frå personalet på Glitrehaug.

Administrasjonen

1. Gol skule skal behalde merkantil ressurs i 100% stilling.
2. Det bør vera 25% administrasjonsressurs(inspektør) på Glitrehaug.
3. Det må vera avsett tilstrekkeleg timeressurs til drift av IKT-nettverk og elevmaskiner.

Bygningane

Det må vera tilstrekkeleg tilgang på vaktmeisterressurs på SFO, Glitrehaug og storskulen.

SFO

1. Satsar for foreldrebetaling bør vera omtrent på landsgjennomsnittet.
2. Postar for læremidlar og matvarer må auke i takt med elevtal og prisstiging.

Økonomiplan 2009 - 2012

INVESTERING – Gol skule sitt framlegg:

Budsjettkapittel	Nye tiltak og endringar	2009	2010	2011	2012
3111.2221	Ombygging/utbygging for å få til grupperom og arbeidsrom for lærarar (ikkje stipulert pris)				
	Utskifting av gjerde på storskulen. Pris ferdig oppsett.	80	75		
	Solskjerming i undervisningsrom mot aust Glitrehaug.	20			
	Gjerde mot Hemsedalsvegen på Glitrehaug	60			
3111.2021	Innkjøp av skuleadministrativt system				
	Klasseromsinventar	70			
	IKT-utstyr: Utskifting og supplering	50	50	50	50
	Nye lærebøker	100			
3111.2221	Måling av klasserom og arbeidsrom for tilsette	50	50		
3121.2151 SFO	Brannsikringstiltak SFO jf. Tilsynsrapport 15.07.03 (ikkje kostnadsrekna)				
	Opprusting av uteområdet	80			

Kommentarar til investeringstiltak i økonomiplanperioden 2009-2012

Administrasjonen:

Investering i nytt datasystem for skule og barnehage er eit samarbeidsprosjekt for alle kommunane i Hallingdal. Den interkommunale arbeidsgruppa håpar å fullføre anbodsrunde og kontrakt i løpet av 2008.

DRIFT - Gol skule sitt framlegg:

Budsjettkapittel	Nye tiltak	2009	20010	2011	2012
3111.2021	Drift av IL@skolen/ Frisklivstiltak	90	90	90	90
	Kompetanseheving jf. Kunnskapsløftet.	100	100	100	100
	Administrasjonsressurs til Glitrehaug.	132	132	132	132
	Auka timeressurs for betre tilpassa opplæring.	2.025	2.025	2.025	2.025
	Auka timeressurs p.g.a. fleire framandspråklege elevar	72	173	173	173
	Leksehjelp	108	108	108	108
	Tid til medråderett Glitrehaug	20	20	20	20
	Fortsatt drift av IL@skolen	90	90	90	90
	Auke i post for fritt skolemateriell	6	6	6	6
	Auke i post for arbeidsmateriell	5	5	5	5
	Drift av IKT-nett på skulen	200	200	200	200
3121.2151 SFO	Auke i budsjettpost for læremiddel.	9	9	9	9
	Ikkje auke i satsar for foreldrebetaling	40	40	40	40

Kommentarar til driftstiltak i økonomiplanperioden 2009-2012:

Elevane
3111.2021

Tilpassa opplæring er eit krav i den nye læreplanen, Kunnskapsløftet. Målet om tilpassa opplæring for alle er vanskeleg å nå med så store elevgrupper som ved Gol skule.

Kostratal frå 2007 viser at Gol kommune har ei gjennomsnittleg lærardekning på 1-13, mot 1-11,2 i same kommunegruppe. Ei lærardekning som tilsvarar 1-11,2 vil for Gol skule medføre ein auke på 4,5 lærarstillingar. Kostnad vil vera 2 mill. kroner.

Etter dagens reglar skal klassane ikkje vera større enn det som er pedagogisk forsvarleg. Den grensa er no nådd - med dei skjerpa krava til tilpassa opplæring som ligg i Kunnskapsløftet.

Gol skule opplever ein stadig større del fleirspråklege elevar. Det er ikkje uvanleg å få nye elevar som ikkje kan eit ord norsk. Midlar til norskopplæring av framandspråklege er ikkje lenger øyremerka, men lagt inn i rammeoverføringane. Dersom ein framleis legg utrekningsmodellen frå rundskriv F-08-03 til grunn vil det medføre ein auke på 10 timar i veka til særskilt norskopplæring og tospråkleg fagopplæring. Auken vil koste 173 000 kroner i året.

Leksehjelp til framandspråklege elevar og andre som vil ha behov for det er utrekna etter 5 lønstimar til morsmålslærarar og 4 lønstimar til assistent.

Kommunen har løyvd eigne midlar til innkjøp av PC-ar til elevane og andre digitale hjelpemiddel. Dette utstyret må også driftast. Drifta blir i dag tatt av ordinær timeressurs.
Det må no setjast av eigne midlar som tilsvarar ei halv stilling til dette.

Auke i elevtalet dei siste åra utgjer omtrent ein klasse eller 8 %. Utgifter til skrivebøker, formingsmateriell osv. har berre auka med 2 % årleg i denne perioden. Det fører til stadig overforbruk på desse driftspostane. Budsjettpostane for *Fritt skulemateriell* og *Arbeidsmateriell* bør derfor auke med 8 %.

SFO
3121 2151

Elevtalet på SFO går ned frå hausten 2008.
Dette har samanheng med fleire skuletimar for dei minste og litt mindre elevkull i årets 1.klasse.

Behovet for auke i driftsbudsjettet er derfor blitt noko mindre enn i fjor. For læremiddel (leike- og formingsmateriell) bør summen vera 500 kr. per elev årleg. Auken vil utgjera 9.000 kroner årleg.

Satsane for foreldrebetaling for SFO i Gol kommune ligg høgare enn gjennomsnittet i same kommunegruppe, høgare enn gjennomsnittet i Buskerud og for heile landet. Skilnaden i 2007 var 15 % mellom Gol og landsgjennomsnittet.

2.3.4 GOL UNGDOMSSKULE

Mål 2009 - 2012

Gol ungdomsskule sin visjon

Elevar og vaksne ved vår skule skal vere:

- Trygge og glade
- Kloke og spreke

Gol ungdomsskule sine mål for 2009 – 2012

er identiske med Mål for skulen i Gol - vedtekne i Kommunestyret 27.03.07.

Tiltak 2009 - 2012

INVESTERING

Elevane

1. Nye lærebøker i samband med Kunnskapsløftet. Gol ungdomsskule vil trenge ekstra tildeling på grunn av endringar i forhold til målføre, jf. budsj.just. i Gol kommunestyre sept-07 på 80.000 kroner. Stor endring i val av målform. 80 % av elevane vel bokmål.
2. Ny maskinvare og digitalt utstyr til elevbruk.
3. Oppdatering og vedlikehold av datamaskiner.

Personalet

1. Rekrutteringstiltak i forhold til vidareutdanning.

Administrasjonen

1. Innkjøp av nytt skuleadministrativt datasystem for skulen.

Bygningane

1. Tilgang til datanett i alle undervisningsrom jf. bruk av digitale verktøy som basisferdigheit i Kunnskapsløftet.
2. Datanett-tilknytning mot samfunnshuset.
3. Avtrekk frå lakkrom på kunst og håndverk.
4. Utskifting av yttervindauge.
5. Måling av korridorar og klasserom.
6. Renovering av elevtoalett.
7. Renovere kjøkken på personalrom.
8. Solskjerming i 4 undervisningsrom.
9. Tilrettelegge for fleire grupperom
10. Montere vask på fysikksal, arbeidsrom

DRIFT

Elevane

1. Timeressursen må styrkast betrakteleg for å kunne gi alle elevane eit tilfredsstillande

tilbod. Skuleåret 2008/2009 kjem det mange elevar som vil trenge spesielt tilrettelagt undervisning. Det vil medføre behov for sterk auke når det gjeld ressursar til spesialundervisning.
2. Timeressursen til norskopplæring for framandspråklege må styrkast i forhold til elevtalet. Dette er midlar som tidlagare var øyremerka men som no er lagt inn i rammeoverføringa.
3. Ta i bruk digitale verktøy i samsvar med Kunnskapsløftet. Vidareutvikle bruken av læringsplattforma It`s learning.
4. Drift av IL@skolen som ein del av kommunen si Frisklivs-satsing.
5. Gratis skulefrukt til alle elevane. Dette er lagt inn i rammeoverføringa til kommunen frå hausten 2007.
6. Gol kommune har underskrive avtale om gjennomføring av MOT. Dette er eit førebyggjande opplegg som alle elevane i skulen skal vere med på.

Personalet
1. Kompetanseheving i samsvar med Kunnskapsløftet. Lagt særleg vekt på realfag og språkfag.
2. Setje av midlar slik at ein kan stimulere til vidareutdanning i fag der skulen treng kompetanse.
3. Opplæring i læringsplattformen It`s learning.og vidareutvikle bruken av digitale verktøy.
4. Legge til rette for seniorpolitiske tiltak og setje av midlar til forventa driftsauke.

Administrasjonen
1. Behalde merkantil ressurs i 100% stilling.
2. Det må setjast av midlar til drift av IKT – nettverk og elevmaskiner.

Bygningane
1. Tilstrekkeleg tilgang på vaktmeistarressurs for jamnleg vedlikehald.

Økonomiplan 2009 - 2012

INVESTERINGAR – Gol ungdomsskule sitt framlegg:

Budsjettkap.	Nye tiltak og endringar	2009	2010	2011	2012
3114202111050	Nye lærebøker i samband med Kunnskapsløftet. Stipulert til kr. 4000 per elev Tillegg til evt. statlege overføringar	100	100	50	40
3114202112002	Ny maskinvare og digitalt utstyr for å gjennomføre bruk av digitale verktøy som basisferdigheit jf. Kunnskapsløftet	100	100	100	100
3114202111000	Innkjøp av skoleadministrativt system. Nødvendig for å kunne administrere nasjonale prøver.	50			
3114202112300	Datanett til alle undervisningrom jf. bruk av digitale verktøy som basisferdigheit i Kunnskapsløftet Oppgradering av det trådlause nettverket	40	40	20	20
	Er meldt Gol Byggdrift Kommunalt Foretak:				
	Måling av korridorar og undervisningsrom	20	10	10	10
	Utskifting av vindauge	200	200		
	Solskjerming i undervisningsrom	40	20		

Opprusting av personalavd.	10	50		
Renovering av elev-toalett	100	100		
Grupperom	50	50	20	20
Vask fysikksal	40			
Avtrekk lakkrom	80			

Kommentarar til investeringstiltak i økonomiplanperioden 2009-2012:

Administrasjon

1. Det er viktig at kommunen kjøper inn eit skikkeleg administrativt datasystem for skulane. Dette systemet vil lette det adminstrative arbeidet veldig. Elevane skiftar skule, og då vil ein ha eit felles system og treng ikkje legge inn alle opplysningane på nytt.
   Innkjøp av nytt skuleadministrativt datasystem for skulen er også nødvendig for å kunne administrere eksamen.
2. Med dei elevane som er på skulen no, er det akutt mangel på grupperom for å kunne gi alle elevane tilrettelagt undervisningstilbod.

DRIFT - Gol ungdomsskule sitt framlegg:

Budsjettkap.	Vidareføring av tiltak – jf. Økplan 2008-2011	2009	2010	2011	2012
3114202112002	Data / IKT i skulen; elevmaskiner og program	140	140		
3114202111500	Kompetanseheving	87			
3114202111209	Frukt – jfr statsbudsjettet	115	115	115	115
3114202111209	Friskliv i skulen,	100	100		
3114202111203	Tilskot til tematur 10.klasse	100	100	100	100

Budsjettkap.	Nye tiltak og endringar	2009	2010	2011	2012
3114202110101	Auka timeressurs for å gi elevar som startar på Gol ungdomsskule 2008 eit fullverdig tilbud	600	900	900	400
3114202110101	Drift av datanettet	200	200	200	200
3114202110101	Auka timeressurs for betre tilpassa opplæring.	470	470	470	470
3114202110101	Drift av IL@skolen	148	148	148	148
3114202110101	Vedlikehold og oppgradering av datamaskiner	100	100	100	100
3114202111203	Utvide ekskursjonsbudsj. for å fylgje årsplanar for fag	100	100	100	100
3114202112900	Utvide bibliotekarstilling	120	120	120	120

Kommentarar til driftstiltak i økonomiplanperioden 2009-2012:

Gol kommune har sett av ekstra midlar til å støtte opp om skulane. Det er godt å vise til at dei midla vert vidareført. Skulane har samarbeida om fordeling av desse midla som er IKT i skulen og Friskliv i skulen. Frukt og grønt for ungdomsskulen er innarbeidd i ramme-overføringane til kommunen. Skal skulen kunne gjennomføre dett,e må driftsbudsjettet aukast tilsvarande.

Gol ungdomsskule vil frå og med skuleåret 2008/2009 ha 10 elevar som vil trenge heilt spesiell oppfølging. Dei vil ikkje kunne få eit godt nok tilrettelagt undervisningstilbod i klassen utan at det er ein ekstra lærar tilgjengeleg. Det er svært viktig å gjennomføre det spesialpedagogiske tiltaket som er sett i gang på barneskulen. Dette har absolutt høgaste prioritet. Skal skulen gjennomføre eit forsvarleg skuletilbod for dei aktuelle elevane, må

det avsetjast ekstra lønsmidlar til dette opplegget. Det føreligg faglege vurderingar og tilrådingar frå barnevern, BUP og PPT.

For å få gjennomført ekskursjonane som ligg i årsplanane, og som er lagt opp etter intensjonane i Kunnskapsløftet, er det lagt opp til at post 3114202111203 må aukast med 100.000 kroner.

I statsbudsjettet er det sett av midlar til frukt i ungdomsskulen. Dette vert lagt inn i rammeoverføringa til kommunen. Det er sett av 3,85 kroner per elev i året. For Gol ungdomsskule sin del utgjer dette 115.000 kroner. Post 3114202111209 må derfor aukast permanent med 115.000 kroner.

Årsbudsjett 2009

Kommentarar:

3114 Gol ungdomsskule

Lønn for lærarar i norsk for framandspråklege elevar og morsmålslærarar er lagt inn på 10101 2024. Timetal og løn er stipulert etter rundskriv F-08/03 og 08/04 ADA, men er lagt inn etter stillingsheimlar sidan denne ressursen frå hausten 2006 er lagt inn i rammeoverføringa til kommunen.

Det er 3 lærarar som er ferdige med vidareutdanninga si dette året. Dei vil derfor få endra stillingskode og dermed lønsauke. Dette utgjer auka lønsutgift på 84.000 kroner.

Kompensasjon for redusert arbeidstid for arbeidstakarar over 55/60 år:
Gol ungdomsskule har inneverande skuleår seks lærarar med redusert undervisningsplikt etter avtaleverket. Dette utgjer 55 % stilling som må dekkast opp, og det utgjer ein auke i lønsutgiftene på 24.000 kroner i forhold til forrige år.
Gol ungdomsskule har fire lærarar som skal ha ei ekstra ferieveke. Vikarutgiftene er lagt inn på 10205.
Ekstra ferieveke for sekretær og barne- og ungdomsarbeidar er lagt inn på post 10100.

På posten for anna lønn, 10500, ligg stipulerte utgifter til godtgjersle for delt dagsverk, løn for 17.mai, godtgjersle for leirskule og klesgodtgjersle for lærarar.

Posten for lærebøker, 11050, er heva så mykje som mogleg innanfor vedtatte ramme på grunn av store behov i samband med Kunnskapsløftet.

Inventar er framleis eit prioritert område. Det er sett av 108.000 kroner til dette, post 12000.

Post 12900 er auka til 153.000 kroner etter vanleg prisjustering. Dette er midlar som vert refunderte til Gol Bibliotek for 1/3 stilling som bibliotekar. Bruken av biblioteket og samarbeidet med dei tilseier at denne stillinga bør justerast til 1/2 stilling. Det er derfor ført opp i handlingsplan ein auke på 120.000 kroner slik at det kan bli ei halv stilling.

2.3.5 GOL VAKSENOPPLÆRING

Kommuneplanen sine hovudmål for vaksenopplæringa 2001 - 2011:

Kommunen vil gje vaksenopplæring i samsvar med krava som er stilt i lovverket. Undervisninga skal så langt råd er målrettast mot den einskilde sitt behov for kompetanse

Gol Vaksenopplæring sin visjon:
- Gol vaksenopplæring skal gje ei opplæring med stor tilpassing til den einskilde elev og i tråd med lovverk og læreplan.
- Opplæringa skal vera med på å gjera den einskilde betre i stand til å kunne fungere i samfunnet.

Mål 2009 - 2012

1. Framandspråk. Lov om Norskopplæring for nyankomne innvandrere
   - Gol Vaksenopplæring skal kunne gje tilbod om norsk med samfunnskunnskap for innvandrarar slik at deltakarane skal gå opp til og bestå norskprøve på rett nivå.
   - Gol Vaksenopplæring skal tilpasse undervisninga til midlane som fylgjer ny finansieringsordning.
   - Gol Vaksenopplæring skal vidareutvikle samarbeide med dei andre kommunane i Hallingdal.

2. Grunnskuleopplæring

   2.1. Grunnskuleopplæring. Opplæringslova § 4A-1.
   - Gol Vaksenopplæring skal gje tilbod om grunnskuleopplæring for vaksne til dei som melder behov for slik opplæring.
   - Gol Vaksenopplæring skal vidareføre det interkommunale samarbeidet i Hallingdal på grunnskuleområdet. Det er sett i gang eit arbeid for med å forhandle fram ein avtal om samarbeid om felles grunnskuleopplæring for kommuane i Hallingdal.

   2.2. Grunnskuleopplæring Spesialundervising. Opplæringslova § 4A-2.
   - Gol Vaksenopplæring skal gje tilbod om spesialundervising for vaksne, i samsvar med Individuell opplæringsplan for den einskilde.
   - Gol Vaksenopplæring administrerer logopedi og afasibehandling for vaksne og gjer avtale med NAV om refusjon av utgiftene til behandling.

   2.3. Kvalifiseringsprogrammet: I samarbeid med NAV gje grunnskuleopplæring etter opplæringslova §4A-1 og/eller 4A-2 for aktuelle deltakarar.

3. Introduksjonsprogram for Innvandrarar. Lov om introduksjonsordning.
   - Deltakarar på Introduksjonsprogram skal etter at programmet er ferdig, ha nådd mål om norskopplæring jf. pkt 1a.
   - Deltakaren skal vera i løna arbeid eller i kvalifiseringstiltak i regi av NAV-arbeid, eller ha byrja på vidare skulegang
   - Gol Vaksenopplæring skal skaffe eit tilstrekkeleg tal ulike typar språk-praksisplassar i kommunale verksemder.

.

Tiltak 2009 - 2012

Investerings-- og driftsoversikta nedanfor omtalar tiltaka.

Økonomiplan 2009 - 2012

Budsjettet til Gol vaksenopplæring er delt i fire hovuddelar
- 131502131 Grunnskuleopplæring etter opplæringslova §4A1
- 131502133 Spesialundervisning etter opplæringslova § 4A2
- 131502134 Framandspråkopplæring
- 131502732 Introduksjonsprogram

INVESTERING – Gol vaksenopplæring sitt framlegg:

Budsjettkap.	Nye tiltak og endringar	2009	2010	2011	2012
1230031502134	Måling fasade Lysbo	100	100	100	
1230031502134	Oppusing toalett 1. etg.	60	60		
1200031502134	IKT.	35	35	35	
1200031502134	Elevpultar. Utskifting. 15 stk pr år	15	15	15	15
3150	Husleige-Drift Lysebo	300			
3150	Husleige- drift andre lokalitetar		700	700	700

Kommentarar til investeringsdelen i økonomiplanperioden 2009-2012:

Oppussingsarbeid Lysbo

Vaksenopplæringa held til i gamle og utslitne lokale. Fasaden talar for seg. Innvendig er det også lite tilfredstillande, men ymse småarbeid har gitt eit noko betre inntrykk av bygningen. Her er det eit toalettrom som treng oppussing og oppgradering. Det er heller ikkje tilgjenge for rørslehemma. Om lag 90 personar er knytte til vaksenopplæringa, anten som elevar eller tilsette. I tillegg kjem elevar ved Folkeuniversitetet Hallingdal som nyttar lokal på kveld og helg og dels på dagtid. Kommunen sitt opplæringsrom for data soknar også til desse toaletta.

Lokala i Lysbo har ein driftskostnad på 160.000 kroner per år til energi, forsikring, avgifter m.m. I tillegg kjem utgifter til reinhald og vaktmister på 140.000 kroner. Naudsynt oppussingsarbeid er gjort greie for ovanfor. I økonomiplanen blir det lagt opp til auka kostnader med husleige, anten som fylgje av oppgradering av Lysbo eller at Gol vaksenopplæring og Folkeuniversitetet kan ta i bruk nye og meir eigna lokale.

Andre lokalitetar

Lokala i Lysbo er ikkje tilfredstillande verken for undervising eller annan aktivitet. Gol kommune må etter kvart finne ei løysing der vaksenopplæringa kan nytte lokale som er meir tidsmessig og som ikkje minst ivaretek arbeidsmiljølova i høve til ventilasjon, støy og temperatur. Det bygningsmessige og interiørmessige er også i svært dårleg forfatning.

I økonomiplanen blir det lagt opp til ei stipulert leige for vaksenopplæringa. Tilfredstillande lokale vil ein i samarbeid med Gol kommunale eigedomar A/S kunne

leige for om lag 500.000 koner per år. I tillegg kjem moms. Det må då leggjast inn tilsvarande beløp i overføringar frå kommunen, men det er viktig å synleggjera også desse utgiftene.

Inventar/møblar

Då vaksenopplæringa starta samarbeid med andre kommunar, oppsto det eit akutt behov for møblar til elevane. Løysinga vart å overta kassabelt materiell der dette var å finne.
Samarbeidet med kommunane fungerer godt, og alt tyder på at samarbeidet har kome for å bli. Det er difor i gang eit arbeid med å etter kvart byte ut alt utrangert elevmøblement med nytt møblement.

Det som er skrive ovanfor om investeringar, føreset at det blir skaffa nye lokalitetar til Gol Vaksenopplæring og Folkeuniversitetet Hallingdal i nær framtid i samband med realisering av Hallingmoprosjektet.

Dersom Hallingmoprosjektet ikkje blir realisert, eller at det ikkje blir funne plass for Vaksenopplæringa/folkeuniversitetet, må det gjerast slike investeringar ved Lysebo:

- Fullstendig oppgradering av friskluftanlegget ved Lysbo
- Brannsikringstiltak med belysning, vatn, varslarar m.m.
- Fleire rømningsvegar
- Nytt varmesystem (fyrkjele, varmesentral, ovnar)
- Tilgjenge for rørslehemma
- Nye toalett inkl toalett for rørslehemma
- Solskjerming
- Generell oppussing av klasserom med måling, nye innertak, golvbelegg
- Utskifting av dører.
- Oppussing av administrasjonsavdeling med nye tak
- Oppussing kontor for kordinator
- Oppussing av lærarrom
- Oppussing av arbeidsrom
- Oppussing av garderobe for tilsette.
- Oppussing og ombygging av korridor 1. etg med nye golv, nytt golvbelegg
- Oppussing kopi-rom
- Lage garderobe for elevar
- Lage pauserom for elevar
- Nytt materialrom/Sanering av gammalt safe-rom
- Lagerrom
- Fullstendig oppussig av fasaden
- Nytt ytre tak på lite mellombygg
- Ferdigstilling av uteareal i bakgarden
- Det er ukjent kva standard det er på det elektriske anlegget generelt
- Det er ukjent kva standard det er på VVS anlegget ut over det som er nemnt ovanfor
- Nye elevpultar
- Trådlaust elevnettverk

Desse utgiftene er ikkje kostnadsrekna.

DRIFT – Gol vaksenopplæring sitt framlegg:

Budsjettkap.	Nye tiltak og endringar	2008	2009	2010	2011
31502751	Introduksjonsprogram	75	75	75	75

Kommentarar til driftsdelen nye tiltak i økonomiplanperioden 2008-2011:

Introduksjonsprogram

Drifting av programmet utanom skuleruta, i feriar og dagar utan undervisning.

Årsbudsjett 2009

Kommentarar :

Generelt

Endring i tilskotsordninga gjorde store utslag i dei statlege overføringane. For hausten 2007 måtte aktiviteten reduserast betydeleg. Frå 2008 blir det lagt opp til eit aktivitetsnivå som står i høve til dei statlege overføringane og overføringane frå dei ulike kommunane. Det er lagt inn 4,4 stillingar . (våren 2007 var det 6,9 stillingar, hausten 2007 3,4 stillingar.)

Med dette talet på lærarstillingar greier ein ikkje å oppfylle intensjonane i læreplanen med deling av elevane etter nivå og læringsfart, men ein er eit stykke på veg. Ideelt sett bør det vera minst 6,2 stillingar for å kunne gjera den naudsynte inndelinga på elevgruppene. Det er eit mål å få dei statlege tilskotsordningane opp på eit nivå som dekkjer utgiftene til denne opplæringa. Finansieringsordninga frå staten er under revisjon. Dersom det blir vedteke endringar i prinsippet for statstilskot til norskopplæring, vil dette blir teke opp som ei eiga sak etter årsskiftet, i den grad dette vil få verknader for årsbudsjett og økonomiplan.

Tre av lærarane er eldre enn 55 år. Desse har nedsett leseplikt etter avtaleverket. Nødvendig ressurs er rekna inn i budsjettet.

Administrasjon ligg inne med 0,6 stilling i tala som er nemnt ovanfor.

Norskopplæring for framandspråklege

Kommunane Flå, Nes, Hemsedal og Gol samarbeider om norskopplæringa for framand-språklege frå 1. august 2007.

I samarbeidsavtalen mellom kommunane ligg det inn eit fast årleg beløp tilsvarande 2,3 stillingar. Kostnaden er fordelt med 70 % etter folketal i kommunane, 30 % av kostnaden blir delt likt mellom kommunane. Gol kommune sin del er 426.000 kroner. Beløpa skal fylgje kostnadsutviklinga. Ein reknar med at statstilskotet for 2008 vil kunne dekkje om lag 2,1 stilling.

Frå 01.09.05 er det ei ny finansieringsordning gjennom stykkprisfinansiering per person med ikkje øyremerka tilskot. I ein overgangsperiode vil det bli gitt statstilskot også etter gammal ordning med øyremerka tilskot knytt opp mot undervisningstimetal og deltakartimetal. Det er svært vanskeleg å føresjå økonomien i den nye

finansieringa, men større elevgrupper enn det ein har i dag, vil vera med på å tryggje økonomien. Elevar utan rett til opplæring betalar for opplæringa si.

Det har tidlegare vore budsjettert med ein nettokostnad på framandspråkopplæringa for å kunne imøtekoma vanskar som måtte oppstå som fylgje av usikker statleg finansiering. Midlane har berre i ein viss grad vore naudsynt å nytte. For å få ei meir korrekt budsjettering, er det ynskjeleg å leggje inn ei tilleggsløyving, ein buffer på 300.000 kroner, knytt opp mot usikkerheita med statstilskotet. Dette gir ein samla nettokostnad på inntil 726.000 kroner. Dette medfører ikkje auka rammer for vaksenopplæringa. Dei andre kommunane er oppmoda om å leggje inn tilsvarande bufferar.

Ved innføring av ny læreplan i framandspråk er det innført ein europeisk standard for å definere deltakarane sin kunnskap og læringsfart. Elevane blir delt inn i spor (læringsfarten):

- spor 1 (ingen skulebakgrunn)
- spor 2 (grunnskule/vidaregåande skule frå heimlandet) og
- spor 3 (høgare utdanning).

I tillegg skal elevane delast inn etter kunnskapsnivået i norsk (3 nivå).
Ideelt sett bør det difor vera ni grupper dersom alle elevane skal få undervising på rett nivå og spor.
Sjølv om det er eit interkommunalt samarbeid, er det ikkje nok elevar til ei slik deling.
Difor legg ein i undervisninga opp til to hovudgrupper:

- nybegynnarar (spor 1, 2 og 3) og
- vidaregåande (spor 1, 2 og 3).

Kvart nivå har avsluttande prøver.

Elevar får opplæring i samsvar med læreplanar, lover og forskrifter.

Innvandrarar som kom til Noreg etter 1.september 2005, har rett og plikt til gratis norskopplæring i 300 timar (familiegjenforeinte, gifte med nordmenn eller flyktningar).
Elevar som ikkje har rett til gratis opplæring, betalar for dette.
Elevar frå EU- området har verken rett eller plikt til opplæring.
Arbeidsinnvandrarar har plikt til 300 timar norsk.
Desse gruppene må betale for opplæringa.

<u>Introduksjonsprogram for flyktningar i Gol</u>

Deltakarar i programmet blir løna etter 2 G (133.624 kroner). Dette er ført på eigen post i introduksjonsprogrammet. Dette er ikkje avgiftspliktig løn. Midlane til deltakarane si løn blir overført frå integreringstilskotet via Sosialavdelinga sitt budsjett til vaksenopplæringa sitt budsjett for introduksjonsprogrammet. Det er i budsjett 2008 sett av 1.609.000 kroner til slik løn. (løn til åtte personar). Det er berre personar som det følgjer integreringstilskot med, som Gol kommune gir vedtak om deltaking i Introduksjonsprogrammet.

<u>Grunnskuleopplæring for vaksne - Kompetansereformen</u>

Grunnskuleopplæring og spesialundervisning etter opplæringslova er begge lovpålagte tiltak som blir finansiert over kommunen sine rammeløyvingar Vaksne som treng

grunnskuleopplæring, har rett til grunnskuleopplæring jf §4A2 i opplæringslova. Kommunen har etter same lova plikt til å gje slik grunnskuleopplæring. Undervisninga og undervisningsmateriellet skal vera gratis for deltakarane.

Utgiftene til opplæringa blir delt på kommunane etter deltakartal/timar frå den einskilde kommune.

For 2008 og åra framover er det lagt inn 1,2 stilling til grunnskuleopplæring.
0,2 stilling av dette er administrasjon. Dette er i samsvar med det som har ligge inne til grunnskuleopplæring i budsjett tidlegare, - med unntak av våren 2007 då det ikkje var elevgrunnlag til slik opplæring.

Spesialundervisning

Behovet for spesialundervisning etter enkeltvedtak, opplæringslova § 4A2, er stabilt. Innafor den økonomiske ramma til vaksenopplæringa er det sett av 103.000 kroner for å betre tilbodet i afasibehandling (logopedi). Spesialundervisninga har ein samla ressurs på 1,73 stilling. Av dette er 0,2 stilling logoped og 0,2 stilling administrasjon.

2.3.6 OMSORGSAVDELINGA

<u>Kommuneplanens hovudmål for omsorgstenestene 2001-2010:</u>

Eldre over 68 år:
Omsorgstenester vil bli ytt gjennom heilskapleg integrerte tenester gjeven anten i den einskilde sin heim, i omsorgsbustad eller i institusjon.

Det er ikkje definert eigne mål for omsorgstenester til brukarar under 68 år, men det kan vera mogleg å utgreie slike mål frå andre område under "mål for utviklinga av tilbod til ulike aldersgrupper".

Omsorgsavdelinga sin visjon: OMSORG FOR ALLE, TRYGG I GOL (jf. K-sak 0050/04)

Mål 2009 - 2012

Det skal framleis satsast på leiar- og kvalitetsutvikling med fokus på verdiane
- Brukardialog og kommunikasjon med brukarar
- Myndiggjorde medarbeidarar
- Tilretteleggjande leiing
- Heilskapeleg og tverrfagleg tenking

Avdelinga er i gang med arbeidet med ny visjon Denne vil verta endeleg vedteken i samband med den pågåande verdidebatten.

Ressurssenter for omstilling i kommunane, med utvikling av omsorgstenester som spesialområde (RO) har utarbeida rapport om situasjonen i Omsorgsavdelinga. Det vert i rapporten lagt vekt på drift, organisering og framtidige utfordringar knytte til dette. Vidareføring av tilrådingane i rapporten er i gang.

Omsorgsavdelinga skal;
- Ha ein bærekraftig og robust struktur med tydeleg leiarskap. Det må rettast fokus mot organiseringa med tanke på endringar i leiarstrukturen
- Vere ei visjonær, open og inkluderande eining med fleksibilitet og takhøgd
- Arbeide lojalt og målretta mot visjon og mål
- Yte tenester etter lov, forskrift og retningsliner og etter heilskapleg og individuell vurdering innafor gitte rammer
- Ha eit godt system for internkontroll
- Auke bruken av lågterskel - og alternative tilbod i kommunen
- Gjennomføre brukarundersøking i alle områda. Planlagt kvart andre år.
- Dokumentere i alle ledd i sakshandsaminga
- Dokumentere den løpande tenesteytinga
- Dokumentere løpande og rett i IPLOS
- Utarbeide lokal norm for legetenester i sjukeheim, - godkjent i K-sak 0028/08
- Ha fokus på brukarmedverknad
- Ha fokus på "Den kulturelle spaserstokken" og aktiv omsorg
- Ha fokus på mat og måltidsituasjonen

- Ha fokus på tannhelse
- Auke samhandlinga med friviljuge, familie og lokalsamfunn
- Handtere personopplysningar etter retningsliner for informasjonssikkerheit og personvern
- Arbeide etter plan for omsorgstenestene som har fokus på
  - Framtidig tenestebehov
  - Bustadbehov
  - Demensplan
  - Utviklingshemma
  - Alderspsykiatri
  - Habilitering og rehabilitering
  - Rekruttering
- Bidra til interkommunalt samarbeid, mellom anna hospitering
- Ha fokus på heilskapeleg og tverrfagleg tenking
- Følgje årshjulet for avdelinga
- Utvikle eit internkontrollsystem innafor avdelingas verkeområde og vidareføre arbeidet med kvalitetsråd
- Bidra til at politikarane får naudsynt og korrekt informasjon om omsorgsavdelingas virke
- Motivere og bevisstgjere medarbeidarane til å bruke IKT verktyet dagleg
- Gjennomføre medarbeidarundersøking i alle områda. Planlagt kvart andre år
- Ha fokus på respekt og medarbeidarmedverking
- Ha fokus på opplæring og kompetanseheving, planlagt vidareutdanning innan demensomsorg. (lagt til Gol)
- Ha fokus på livsfaseorientert personalpolitikk etter individuell vurdering
- Ha fortsett fokus på å redusere talet på ufriviljuge deltidsstillingar
- Betre kvaliteten på samhandlinga mellom leiing og tillitsvalde og vernetenesta
- Ha fokus på Friskliv
- Følgje retningslinene i IA-avtala, nært samarbeid med NAV
- Vera med i prosjekt Aktiv Bedrift
- Gjennomføre undersøking om bustadbehov for menneske med psykisk utviklingshemming

Tiltak 2009 - 2012

INVESTERING

- Sentralt brannvarslingsanlegg i dei bustadane i Helsetunvegen som ikkje har det i dag, samarbeid med GBKF. Alternativ løysing er Tryggleiksalarm via Hjelp 24 som er kopla til røykvarslar.
- Utbetring av personalfasilitetar i Helsetunvegen: kontorplassar, møterom, spiserom, garderobar, dusj etc., samarbeid med GBKF. jf. Statusrapport frå Ressurssenter for omstilling i kommunane (RO) – juli 2007.
- Fellesareal for brukarane i Helsetunvegen, jf. Statusrapport frå RO– juli 2007. samarbeid med GBKF.
- Programvare internkontrollsystem, jf. Revisjon frå helsetilsynet i september 2006. Fellestiltak Hallingdal.

- Gradvis utskifting av nedslite inventar og utstyr (komfort og ergonomi).
- Gjennomføre K-sak 0049/08, påbygging Gol helsetun, område vest.
  Mål: 12 nye einerom.
- Arbeide vidare med planar om ombygging Gol helsetun, område aust (underetasje og stue samt flytting av kontora frå stua og spisesal). K-sak 0049/08
- Utviding og utbetring av institusjonskjøkkenet (auka kapasitet), arbeidet skal sjåast i samband med ombygging av underetasjen.
- Vurdere mulegheiter for flytting av vaskeritenester til arbeidssenteret, i samarbeid med GBKF.
- Oppgradering av Gol helsetun aust ODA og ADA.
- Vidareutvikle arbeidet med sansehageprosjektet.

DRIFT

- Ein større del av rammetilskotet knytta til innbyggjarar med omfattande bistandsbehov må prioriterast brukt til fordel for denne gruppa.

- Driftsmidlar til nye avlastingsbustader i Helsetunvegen (bygd 2006)
  - Bemanning i dei 2 nye bustadane i Helsetunvegen (bygd 2006)
  - Husleige to avlastingsbustadar i Helsetunvegen, ein av desse er barneavlastningsbustad
  - Auka kostnader på legemidlar; to avlastingsbustadar i Helsetunvegen
  - Auka kostnader til mat; to avlastingsbustadar i Helsetunvegen

- Følgjer av vedtak som etter klage er omgjorde hjå Fylkesmannen i Buskerud:
  - Miljøarbeidarteneste 1:1 brukar i Helsetunvegen med utagerande åtferd
  - Miljøarbeidartenester 1:1 brukar som bur heime
  - To nye brukarar på arbeidssenteret med 1:1 kontakt
  - Bemanning kommunal barneavlasting; førebels 0,6 årsverk
  - Utvida tilbod om BPA (borgarstyrt personleg assistanse), omsorgsløn, støttekontakt og privatavlasting, jf. Omsorgsmeldinga
  - Alternative arbeidstilbod; t.d. Inn på tunet/Grøn omsorg – tiltak eller oppmuntringspengar, jf. St.meld.nr. 25, Omsorgsmeldinga, Rundskriv Nr I-5/2007 Aktiv omsorg frå Helse- og omsorgsdepartementet og Rundskriv A-28/2007 frå Arbeids- og inkluderingsdepartementet
  - Utviding av SFO til og å gjelde ungdomsskulen/vidaregåande skule sine elevar med spesielle behov. (Blir i dag definert som heimetenester og blir kosta av Omsorgsavdelinga)

- Bemanning tilpassa behovsdokumentasjon, jf. revisjonen frå helsetilsynet i september-06 og Statusrapport frå RO– juli 2007.
  - Heildøgns bemanning i Torstadvegen, tilpassa heildøgns pleie- og omsorg, jf. revisjonen frå helsetilsynet i september-06. Behov for nattvakt, felles Torstadvegen og Furuvegen 1,7 årsverk.
  - Bemanning av institusjonen etter følgjande norm:

    Bemanning nye institusjonsplassar, 12 sjukeheimsplassar –7,4 årsverk rekna ut frå standard norm bemanning. Ekstra nattevakt er ikkje rekna med her. Dersom ein ikkje får ei nattevakt fast i Torstadvegen / Furuvegen, må ein opprette nattevakt i tilknyting til dei 12 nye sjukeheimsplassane.

- Utvikling av dagsentertilbod til eldre som bur heime, og som treng sosiale aktivitetar - 1 årsverk aktivitør.
- Driftsauke kjøkken – 0,9 årsverk (som følgje av nye sjukeheimsplassar).
- Driftsauke merkantilt - 0,5 årsverk (som følgje av nye sjukeheimsplassar).
- Utvikling av transportløysingar for arbeid/dagsentertilbod.
- Desentralisert sjukepleiarutdanning.
  Det er gjort vedtak i alle Hallingdalskommunane om eit samarbeid med Folkeuniversitetet i Buskerud/Vestfold/Telemark og Diakonhjemmets høgskole, om desentralisert sjukepleiarutdanning. Dette vil koma i gang frå januar 2009. Administrasjonsutvalet har slutta seg til innstilling frå rådmannsutvalet i Hallingdal om økonomisk tilskot til eigne medarbeidarar som startar på denne utdanninga som vil ta 4 år.
  Rekna utgifter er innarbeidd i budsjett 2009 og vidareført i økonomiplanen basert på tal studentar med tilsettingsforhold i Gol kommune ved oppstart i januar 2009.

Økonomiplan 2009 - 2012

INVESTERING - Omsorgsavdelinga sitt framlegg:

Budsjettkap.	NYE tiltak og endringar	2009	2010	2011	2012
3431.2542 alt.GBKF	Sentralt brannvarslingsanlegg i dei bustadane i Helsetunvegen som ikkje har det i dag. Alternativ alarm via Hjelp 24	10	10	10	10
3431.2532	Utbetring av personalfasilitetar i Helsetunvegen; Kontorplassar, møterom, spiserom, garderobar, dusj etc., jf. Statusrapport frå RO (ressurssenter for omstilling i kommunane) – juli 2007.Prosjektering 2009	50	2.000	0	0
3431.2542	Fellesareal for brukarane i Helsetunvegen, jf. Statusrapport frå RO (ressurssenter for omstilling i kommunane) – juli 2007. Prosjektering 2010	0	50	2.000	0
3400.1207	Programvare internkontrollsystem. Jf. Revisjon frå helsetilsynet i september 06.	100	0	0	0
3420.2532	Gradvis utskifting av nedslite inventar og utstyr (komfort og ergonomi).	75	50	50	50
3420.2532	Ombygging Gol helsetun, område aust (u-etg og stue, samt flytting av kontora frå stua).	2.365 2.275	0	0	0
3410.2533	Utviding og utbetring av institusjonskjøkkenet (auka kapasitet)	798	0	0	0
3420.2532	Påbygging Gol helsetun, område vest,12 einerom	6.217	0	0	0
3400.2541	Inventar inngangsparti, kontor og møterom	150	0	0	0
3420.2532	Inventar ny stue	100	0	0	0
3420.2532	Inventar korttidsplassar	0	250	0	0
3410.2533	Kjøkkenmaskinar effektivisering	0	100	0	0
3420.2532	Inventar nybygg	500	0	0	0
3420.2341	Sansehage/erindringsrom	50	50	50	5
3430.2544	Tryggleiksalarm via Hjelp 24	40	40	40	40
3420.2532	Oppgradering av Gol helsetun aust ODA.	0	1.000		0
3420.2532	Oppgradering av Gol helsetun aust ADA.	0	0	0	1.000

Kommentarar til investeringstiltak i økonomiplanperioden 2009-2012:

3431.2651 alt. GBKF, Brannvarsling
Det har vore testa ut at brukarane i desse bustadane ikkje tar initiativ til å kome seg ut av bustaden når branndetektoren blir utløyst. Det er difor viktig at brannvarslinga går til sentralen i Helsetunvegen slik den gjer i dei andre bustadane. Ikkje budsjettert på GBKF. Alternativ løysing er Tryggleiksalarm via Hjelp 24 som er kopla til røykvarslar.

3431.2532 Fasilitetar i Helsetunvegen
Helsetunvegen PU -bustadar har særs dårlege eller ingen fasilitetar med tanke på pauserom (eit bøttekott), ingen personaldusj (dei må gå inn i heimen til brukarane og låne dusj ved behov), kontor i ein gang og ingen møterom. Dette gjer arbeidsdagen tungvinn og frustrerande, og det er heller ikkje i samsvar med Arbeidsmiljølova og auka krav om dokumentasjon og sikring av pasientopplysningar.
I prosjektet ”Medarbeidarskap” er det laga eit forslag til utviding av bøttekottet utover og oppover som tek omsyn til behova.

3431.2542 Fellesareal for bebuarane i Helsetunvegen
Bebuarane har ingen plass dei kan samlast for måltidet, aktivitetar mm. Dette gjer drifta lite effektiv i høve til ekstra måltid i helger og høgtider, kveldsaktivitetar mm.

3400.1207 Programvare internkontrollsystem
Avdelinga må byggje opp eit omfattande internkontrollsystem for å ivareta krav frå styresmaktene, jf. Revisjon frå Helsetilsynet 2006. Ventar på fellesløysing Hallingdal.

3420.2532 Inventar og utstyr
Det er m.a. ynskjeleg med utskifting av fleire senger og madrassar og betre lys til pasientar og personale på pasientromma (spesielt avd. aust som har dårlegast utstyr). Det må også reknast med hjelpemiddelutstyr ved særskilte behov.

3420.2341 Sansehage for demente
Ein sansehage er ein miljøterapeutisk metode som blir brukt i arbeidet med personar med demens. Målet med sansehagen er å betre den daglege livskvaliteten og aktivitetsmulegheita for demens-lidande. Mulegheita til å gå ut i frisk luft kan både dempe uro, minske stress, virke roande og auke konsentrasjonen. I sansehagen får ein i tillegg til trivsel, utfordringar og opplevingar som gjev både fysisk og mental stimulering, noko som også vil bidra til å redusere medisinering.
Sansehagen skal innehalde blomar, busker og tre som appellerer til syn og luktesans, og med ein tilrettelagt turveg gjennom, slik at både rullestolbrukarar og dei med rullator kan gjera seg nytte seg av han. Sansehagen kan og innehalde gjenstandar som gir erindringsopplevingar. Det er viktig at hagen er tilpassa lokale miljø.

Ombygging Gol helsetun/Påbygg Gol helsetun
Underetasje aust er i UKL-sak 58/99 omgjort til fem omsorgsbustader, og aldersavdelinga fekk status som sjukeheimsavdeling. Vedtaket er aldri sett i verk.

I saksutgreiing i 1999 er det sagt at romma i underetasjen er lite eigna som sjukeheimsrom. *Avdeling aust u.etg. er ikkje eigna til sjukeheimsplassar grunna smale dører, felles bad for to rom, ingen servicerom (skyllerom, anretning osv.) og ingen fellesrom.*

Sett ut frå dagens krav til standard, vert det vurdert slik at romma i underetasjen er lite egna til omsorgsbustader. For å oppfylle dagens krav til standard ville ein måtte foreta ei re-habilitering av avdelinga. Dette gjeld spesielt bad og kjøkken. Fellesareal er det ikkje lagt til rette for, og det er heller ikkje høve til å få til dette ut frå fysiske forhold.
Det føreligg utgreiing (teikningar og kostnadsoverslag) for ombygging og påbygg av "gamle" aldersavdeling og underetasjen.

Fordi arealet i underetasjen ikkje er stort nok til å ivareta fellesrom, må hovudstua aust (1.etasje) gjerast større ved å flytte kontora i stua ned til den gamle fysioterapiavdelinga i underetasjen. Ny hovudinngang vil og ligge her. Kontora ligg i dag i stua/spisesal til fastbuande på avd.aust.
Det er naudsynt med garderobar, dusj og toalett for tilsette før ein tenkjer fleire tilsette i tenesta.
Det er vidare tenkt ei lita utviding av kjøkkenet for mellom anna å få plass til maskiner som kan auke kapasiteten.

3431 Bustadar til psykisk utviklingshemma
Om ein prioriterar dei resterande trygdebustadane i Helsetunvegen (tre stk) til personar med utviklingshemming i framtida, vil ein truleg ikkje ha behov for å byggje nye bustadar dei neste fire åra. Ein må då ha ein bevisst politikk på at nokre av desse brukarane bør ha høve til å skaffe seg privat bustad.

DRIFT – Omsorgsavdelinga sitt framlegg:

Budsjettkap.	**Vidareføring av tiltak – Økplan 2008-2011**	**2009**	**2010**	**2011**	**2012**
3400.2531	Sak 0002/04, tiltak sjukefråvær	50	50	50	50
3400.2531	Sak 0050/04, utvikling leiarskap	20	20	15	15

Budsjettkap.	**Nye tiltak og endringar**	**2009**	**2010**	**2011**	**2012**
3431.2542 og 2341	Nye årsverk i tenester til utviklingshemma	4.250	4.250	4.250	4.250
3431.2532	Husleige to avlastingsbustadar i Helsetunvegen (ikkje budsjettert tidlegare).	120	120	120	120
3431.2532	Auka kostnadar på legemidlar; to avlastingsbustadar i Helsetunvegen.	20	20	20	20
3431.2532	Auka kostnadar til mat; to avlastingsbustadar i Helsetunvegen.	30	30	30	30
3400	Administrativ leiing	0	0	0	0
3410.2533	Driftsauke kjøkken, 0,9 årsverk	0	360	360	360
3410.2532	Skyssgodtgjering Frivillige	20	20	20	20
3411 2543 2542 2342 2542	Utvida tilbod om; (Jf. Omsorgsmeldinga) BPA (borgarstyrt personleg assistanse), omsorgsløn, støttekontakt og privatavlasting.	200	250	300	300
3411.2341	Utvikling av alternative arbeidstilbod; Inn på tunet/Grøn omsorg – tiltak (sjå Næringsavdelingas tiltak). Jf. Omsorgsmeldinga.	300	300	300	300
3412.2532	Natteneste 1,7 årsverk Torstadvegen	765	765	765	765
3413	Sjukepleiarpool	0	0	0	0
3420 2341	Institusjonstenester • Aktivitør / vert 1 årsverk	 400	 400	 400	 400

3420 2532	Årsverk nye plassar • Direkte brukarretta oppgåver 7,4 årsverk • Auke i utgifter til kjøp av servicefunskjonar GBKF (stipulerte utg.)	0	3.000 250	3.000 250	3.000 250
3420.2341	Utvikling av dagsentertilbod til eldre som bur heime og treng sosiale aktivitetar. Jf. Omsorgsmeldinga	0	0	600	600
3420.2341.11702 3431.2341.11702	Transport til/frå dagopphald. Underbudsjettert Transport til/frå arbeidssenteret	100 50	100 50	100 50	100 50
3410.2533	Auka utgifter til mat 12 nye sjukeheimsplassar		300	300	300
3420.11140	Auka utgifter til medisin 12 nye sjukeheimsplassar		150	150	150
3420.12090	Auka utgift medisinsk utstyr 12 nye sjukeheimsplassar		50	50	50
3420.11100	Auka utgift medisinsk forbruksvarer 12 nye sjukeheimspl.		30	40	40

Kommentarar til driftstiltak i økonomiplanperioden 2009-2012:

Generelt
Svakheita i budsjettet per i dag er at det i hovudsak baserer seg på historiske data og ikkje i tilstrekkelig grad byggjer på reell situasjonsanalyse og behovsdokumentasjon (KOSTRA og IPLOS-data), jf. RO-rapport 2007. Rådmannen har varsla at omsorgsavdelinga må ha ein grundig gjennomgang av budsjett haust 2008. Det har i fleire år vore til dels store overskridingar på budsjett omsorg. Dette må ein forsøke å få kontroll over.

Tenester til utviklingshemma
I rammetilskotet til Gol kommune, kriteriedata kolonne 10 og 11, ligg tilskot per innbyggjar med utviklingshemming respektive 0-16 år og eldre enn 16 år. I 2007 er tala respektive 105.000 kroner og 500.000 kroner per person. Tilskotet for 2008 er enda ikkje kjent. Avdelinga har fleire registrerte personar med utviklingshemming og ressurskrevjande brukarar i 2008 enn i 2007.

Omsorgsavdelinga har per 01.01.2008 seks innbyggjarar 0-15 år og 28 innbyggjarar over 16 år med diagnose utviklingshemming. Fleire barn er under utgreiing. I tillegg har avdelinga 12 brukarar som ikkje er diagnostiserte og difor ikkje kjem inn under dette inntektssystemet.
I rammetilskotet til Gol kommune ligg det difor inne 6 x 105.000 kroner = 630.000 kroner og 28 x 500.000 kroner = 14 mill. kroner, - til saman 14,6 mill. kroner.

I tillegg kjem tilskott til ressurskrevjande brukarar som avdelinga søkjer særskilt for. Stortinget har for innrapporteringa i 2008 vedtatt at innslagspunktet skal prisjusterast til 800 000 kroner. Den nye modellen for utrekning av toppfinansieringstilskotet inneber at kommunane vil få refundert ein fast del av direkte lønsutgifter ut over innslagspunktet. Ressursinnsatsen må vera knytta til bestemte KOSTRA-funksjonar og KOSTRA-artar.

I 2008 blir refusjonsgraden auka til 85 % av dei faktiske lønsutgiftene. Kommunens innbyggjartal skal ikkje lenger leggjast til grunn for utbetalinga. Ordninga vil med dette bli lettare å føresjå for kommunane. Tilskotet er øyremerka og blir gjeve på bakgrunn av innrapporterte reknskapsførte lønsutgifter til kvar enkelt mottakar for føregåande år.

Kommunen har ikkje fått attendemelding på kva tilskotet for ressurskrevjande tenester 2007 vil utgjere. Departementet varsla at dette vil bli gjort kjent i løpet av juni 2008.

Som følgje av klager på vedtak om omfang av tenester, har Fylkesmannen omgjort vedtaka, og omsorgsavdelinga må yte tenestene. Dette dreiar seg om bemanning i dei to nye bustadane som vart ferdigstilte i Helsetunvegen i 2006, ny brukar som har flytta inn i ein av dei tidlegare

avlastingsbustadane, ny brukar i ein av trygdebustadane, aukande kommunal avlasting og behov for kommunal barneavlasting.

Frå 01.08.2008 får omsorgsavdelinga også ansvar for dagtilbod til to brukarar som treng 1:1 støtte.

Bemanning
Gol helsetun har 33 plassar aust og vest, samt 5 såkalla omsorgsbustader i u.etg. aust. Desse er aldri sette i drift som omsorgsbustader, men vert per i dag nytta til 8 sjukeheimsplassar. Det er vedteke å bygge 12 nye sjukeheimsplassar. Dette vil medføre at avdelingane og servicefunksjonar vil krevje meir både i forhold til drift, inventar og personell.

Bemanning tilpassa behovsdokumentasjon
- jf. revisjonen frå helsetilsynet i september-06 og Statusrapport frå RO juli 2007.

- Heildøgns bemanning i Torstadvegen, tilpassa heildøgns pleie- og omsorg, jf. revisjonen frå helsetilsynet i september-06. Behov for nattvakt felles med Furuvegen 1,7 årsverk. Det vert forsøkt å tilpasse bemanning i omsorgsbustader ut frå det reelle behovet til ei kvar tid. Bemanninga vil derfor variere til ei kvar tid. Dette må det takast omsyn til i budsjettsamanheng.
- Bemanning av institusjonen etter følgjande norm:
  Det bør takast stilling til kor mange brukarar den einskilde tilsette på vakt skal ha ansvar for på Gol Helsetun.
  Avdelingas forslag:

Dagtid:	4 brukarar per tilsett
Kveldstid:	6 brukarar per tilsett
Natt:	20 brukarar per tilsett

- Bemanning nye institusjonsplassar – 7,4 årsverk
- Utvikling av dagsentertilbod til eldre som bur heime, og som treng sosiale aktivitetar - 1 årsverk aktivitør.
- Driftsauke kjøkken - 0,9 årsverk (som følgje av nye sjukeheimsplassar)
- Driftsauke merkantilt - 0,5 årsverk (som følgje av nye sjukeheimsplassar)
- Utvikling av transportløysingar for dagsentertilbod.

Vedrørande institusjonstenester
På grunn av avvikling av fleire rehabiliteringsplassar og færre liggedøgn i sjukehusa, kjem behovet for rehabilitering, medisinsk behandling og oppfølging i sjukeheimane til å auke. Som følgje av kommunestyrevedtak 17.06.08 bør ein fast del av sjukeheimsplassane brukast til dette formålet.
Det vert lagt inn auke i driftsbudsjett som følgje av nye plassar. Dette gjeld mat, medisinsk utstyr, medisin og medisinske forbruksvarer.

Vedrørande Helsetilsynets revisjon 2006
Helsetilsynet i Buskerud hadde revisjon av delar av heimesjukepleia i september 2006. Det vart funnen to avvik og tre merknadar. Avdelinga treng auka ressursar for å kunne iverksetje tiltak slik at avvika kan lukkast. Avdelinga har gjort merknad på dette tidlegare utan at det er teke følgje av i budsjettsamanheng. Avvik:

- Bemanninga ved nokre av omsorgsbustadane er ikkje forsvarleg til ei kvar tid. (Bustadane som er tilrettelagde for heildøgnspleie og -omsorg).
- Pasientjournalane beskriv ikkje kva individuelle bistandsbehov som føreligger hos den einskilde pasient.

Merknader

- Alle merknadene gjeld betring av eit ufullstendig internkontrollsystem.

Hovudmålet vil difor vere å betre forholdet mellom behov for tenester og tilgjengelege ressursar slik at avdelinga kan kome i posisjon til å gjere meir enn å berre dekke dei basale behova som mat og naudsynt stell.

Avdelinga er samstemd i at driftsmidlar til fleire årsverk må kome før eller saman med utbygging av fleire plassar for å redusere belastninga med overbelegg for personalet og unngå at dei nye plassane blir ståande ubrukte grunna mangel på tilsette.

Kommentarar til postane:

<u>3431.2542 og 2341 Årsverk i tenester til utviklingshemma.</u>
Tenestene som kommunen yter til psykisk utviklingshemma er lovpålagte etter lov om sosiale tenester. Omfanget av tenestene er betydeleg. Tenestetilbodet blir gjve i brukarane sine eigne bustadar og i forhold til arbeidssenter. Talet på brukarar er høgt i forhold til storleiken på kommunen og omfattar både barn og vaksne.
Avdelinga er ikkje driftsmessig dimensjonert for dei oppgåvene som skal gjerast. Tenestene blir smurde tynt utover, men Fylkesmannen overprøver omfanget av tenestene og omgjer vedtak. Gol kommune blir tilført midlar i rammetilskotet til innbyggjarar med utviklings-hemming. Sjølv om midlane ikkje er øyremerka, bør dei brukast berre i forhold til denne brukargruppa.

<u>3431 2532 Faste utgifter avlastingsbustadar</u>
Etter organisering med GBKF har avdelinga ikkje fått tilført midlar til faste utgifter i avlastingsbustadane. All avlasting skal være gratis.

<u>3410.2533 Kjøkken</u>
Grunna auka matproduksjon (utbygging ved Gol helsetun og aukande matombringing) treng kjøkkenet å bli tilført midlar for å halde produksjonen på noverande nivå.

<u>3411 Utvida tilbod om</u>

- BPA (borgarstyrt personleg assistanse)
- omsorgsløn
- støttekontakt
- privatavlasting

Dette er kostnadseffektive løysingar som erstattar det vanlege tenesteapparatet og tek omsyn til valfridom for den einskilde brukaren (jf. Omsorgsmeldinga og diverse rundskriv).

<u>3411.2731 Inn på tunet – grøn omsorg</u>
Alderssamansetninga blant brukarar med psykisk utviklingshemming har endra seg dei seinare åra. Omsorgsavdelinga har fått fleire unge brukarar som er ferdige eller snart ferdige på Gol vidaregåande skule. Det krev at både miljøarbeidarteneste, jobb og aktivitetstilbod blir utvikla.

Landbruket har naturlege føresetnader for å auke livskvaliteten for mange menneske. ”Grøn omsorg” er eit samleomgrep for tilrettelagde tilbod frå gardbrukarar som ynskjer å nytte gardsbruket sitt i aktivt arbeid for barn, unge og vaksne med særskilte behov.

I handlingsplanen for landbruk er ”Grøn Omsorg” nemnd som eitt av fleire aktuelle tilleggs-næringstiltak i landbruket. Her er fleire aktuelle tilbydarar av ulike ”Inn på tunet”-tiltak i kommunen, men ingen av avdelingane har fått avsett midlar til kjøp av slike tenester. Det bør derfor setjast av inntil 300.000 kroner til kjøp av slike tenester slik at ein kan skaffe seg erfaringar med om tilbodet er bra for brukarane.
Omsorgsavdelinga har allereie teke i bruk tenestene for nokre brukarar, men ynskjer dette prioritert i budsjettsamanheng.

3412.2532 Natteneste
Torstadvegen, jf. Helsetilsynets revisjon. Dette gjeld også omsorgsbustader i Furuvegen. Her er det tenkt ei fellesløysing med nattevakt.

3420.2532. Nye sjukeheimsplassar
Det må presiserast at 12 nye sjukeheimsplassar må tilførast midlar til drift. Det vil også verta ein auke på servicefunksjonar som reinhald, vaskeri, merkantilt, kjøken.

Årsbudsjett 2009

Generelt
Det er gjort vesentlege endringar i oppbygginga av budsjettet, delvis gjeldande frå 2008. Målet har vore å få eit budsjett som er meir oversiktleg og enklare når det gjeld KOSTRA-rapportering. Det er håp om at dette kan koma ordentleg til uttrykk på budsjett 2009.
Det er gjort namneendringar på ansvarsområda slik at det no ser slik ut:

3400 Avdelingsleiing omsorg
- 1201 Administrativ leiing
- 1208 Kompetanseutvikling

3410 Kjøkken
- 1204 Fellestiltak tilsette
- 2531 Administrasjon og leiing
- 2533 Servicefunksjonar
- 2542 Heimetenester

3411 Konsulent for funksjonshemma
- 1201 Administrativ leiing
- 2341 Aktivisering (for eksempel Inn på tunet)
- 2342 Støttekontakt
- 2542 Heimetenester (Omsorgsløn, privatavlastning)
- 2543 Personleg assistent
- 2731 Kommunale sysselsettingstiltak (VINN)

3412 Natteneste
- 2532 Direkte brukarretta oppgåver (løn)

3413 Sjukepleiarpool
- 2532 Direkte brukarretta oppgåver (løn)

3420 Institusjonstenester

2341 Aktivisering (løn aktivitørar)
2411 Legetenester
2531 Administrasjon og leiing (løn)
2532 Direkte brukarretta oppgåver (løn, inventar, utstyr)

3430 Kjernetenester heimebuande
2342 Transport
2541 Administrasjon og leiing (løn)
2542 Heimetenester (løn)
2544 Tryggleiksalarm

3431 Tenester til utviklingshemma
2341 Aktivisering (arbeidssenteret; løn + utstyr)
2342 Transport
2532 Direkte brukarretta oppgåver (drift utan løn avlastningsbustader)
2541 Administrasjon og leiing
2542 Heimetenester (løn)

2.3.7 SOSIALAVDELINGA

Mål og tiltak 2009 - 2012

- Redusere talet på mottakarar av økonomisk sosialhjelp.
- Prioritere praktisk oppfølging, kartlegging og utgreiing av langtids sosialhjelpsmottakarar. Dette er viktig for å få avklara moglegheiter for arbeid og aktivitet samt eventuell rett til trygdeytingar.
- Vidareutvikle NAV Gol.
- Arbeide for at NAV Gol får ein struktur og kultur som gjer at brukarane opplever at dei får gode tenester.
- Bidra til at Rusmiddelpolitisk handlingsplan blir eit arbeidsverktøy for alt rusførebyggande arbeid i Gol kommune.
- Ruskonsulent/tiltakskonsulent skal samarbeide nært med psykisk helsevern og omsorgsavdelinga til beste for brukarane.
- Ta imot 10 flyktningar i året, og arbeide for at Introduksjonsprogrammet fortsatt får brukarane raskt over i arbeid og aktivitet.

Økonomiplan 2009 - 2012

INVESTERING – Sosialavdelinga sitt framlegg:

Budsjettkap.	NYE tiltak og endringar	2009	2010	2011	2012
	Ombyggjing for at noverande datarom og kontor skal henge saman med reisten av NAV-kontora.	100			

Kommentarar til investeringstiltak i økonomiplanperioden 2008 – 2011:

I handlingsplanen for 2008 – 2011 blei det kommentert at det bør vere plass til 18 arbeids-plasser i NAV Gol. Det er nå 12 arbeidsplassar, og det er ikkje plass til fleire. Dette gjer at det ikkje er plass til fleire tilsette dersom det til dømes blir etablert regional stilling som gjeldsrådgjevar. Det er og ynskje om å kunne bruke noverande møterom som samtalerom. Under utarbeiding av samarbeidsavtale mellom Gol kommune og NAV Buskerud har rådmannen signalisert at NAV Gol vil kunne disponere noverande datarom og kontor i fyrste etasje, så snart som mogleg etter at serverane er flytta ned i kjellaren. Det er signalisert at desse romma kan bli frigjevne seinhaustes 2008. For at bruken av desse romma skal bli god, må dei henge saman med dei noverande NAV-lokala. Det er naudsynt med bygningsmessige endringar. I 2009 vil det framleis vere mogleg å få statlege omstillingsmidlar til ei slik ombygging. Dette vil innebere at Statens dekkjer 2/3 av kostnadene, og at kommunen dekkjer 1/3. Dersom ein utset ombygginga til etter 2009, vil Gol kommune måtte dekke alle utgiftene.

DRIFT – Sosialavdelinga sitt framlegg:

Budsjettkap.	NYE tiltak og endringar	2009	2010	2011	2012
3300242110100	100% st., tiltakskonsulent for Kvalifiseringsprogr.	450	450	450	450
3300242110100	Kjøp av tenester fra Vinn og Fretex i Kvalifiseringsprogrammet	500	500	500	500

Kommentarar til driftstiltak i økonomiplanperioden 2009-2012:

1. <u>100 % stilling, tiltakskonsulent for Kvalifiseringsprogrammet</u>

Samanlikna med dei andre kommunene i Hallingdal har Gol kommune flest personar som mottek sosialhjelp i løpet av året utan at det har vore fleire stillingar. 141 personar mottok sosialhjelp i 2007. Til samanlikning hadde Ål 114 klientar, Hol og Nes hadde ca. 60 klientar. Statistikken frå SSB viser at Gol har like mange tilsette i sosialtenesta som Ål og Hol. Sjølv om det frå 2008 er lagt inn 10 % ekstra ressurs til ruskonsulent, kompenserer dette ikkje for den auka klientpågangen. Ruskonsulent startar i 100 % stilling 01.08.08. Av dette er 50 % finansiert av psykiatrimidlar og 50 % av lønsmidlar frå sosialtenesta. Ut frå dette har ikkje sosialtenesta åleine ressursar nok til å følgje opp deltakarane i kvalifiseringsprogrammet på ein god nok måte. Gol kommune blir oppfatta som eit regionsenter og får sosiale utfordringar som følgje av dette.

I brev frå Sosial- og helsedirektoratet datert 01.11.07 er det sendt informasjon til landets kommunar om kvalifiseringsprogrammet med tilhøyrande stønad i lov om sosiale tenester kapittel 5a. Kvalifiseringsprogrammet er eit kommunalt ansvar, og forvaltninga er lagt til det lokale NAV-kontoret. Føremålet med kvalifiseringsprogrammet er å forsterke innsatsen overfor personar som i dag er avhengige av sosialstønad over lengre tid. Det skal utarbeidast eit arbeidsretta program for alle som blir vurderte til å ha moglegheit til å kome ut i arbeid - også der vegen kan vere lang og usikker.

Direktoratet føreset at kommunane skal ha om lag 5.392 deltakarar i ordninga ved utgangen av året. Dette er nærare utgreidd i brev frå Sosial- og helsedirektoratet datert 07.03.08. Ut frå talet på deltakarar på landsbasis skal Gol kommune ha 8 deltakarer i programmet innan utgangen av 2008.

I vedlegg til brev datert 01.11.07 har direktoratet gjeve nærare informasjon om kostnads-utrekning til grunn for kvalifiseringsprogrammet. Gol mottek 328.159 kroner i 2008 til delvis dekking av utgifter knytta til programmet. Kor stor tilskotet fra staten til kvalifiserings-programmet blir i 2009, er noko usikkert, men det er signal om at det vil utgjere 4/3 av tilskotet i 2008. Dette vil i så fall utgjere 437.545 kroner. Tilskotet for 2009 vil bli lagt inn i rammetilskotet.

Departementet legg til grunn at kommunane vil spare i gjennomsnitt 6.417 kroner per månad i sosialhjelp. Løn til deltakarar i Kvalifiseringsprogrammet utgjer 2G eller 140.512 kroner. Utgifter til kvalifiseringsstønaden er rekna til 11.709 kroner, altså ei gjennomsnittleg meirutgift på ca. 5.200 kroner per månad per brukar.

Deltakarer i kvalifiseringsprogrammet treng svært tett oppfølging. Ut frå erfaringar i andre kommunar har departementet rekna kostnaden for kommunale tiltak til 10.500 kroner per måned per deltakar.

Dette utgjer ei samla utgift på ca. 180.000 kroner per deltakar pr. år. For 8 deltakarar blir dette til saman 1.440.000 kroner. Dersom deltakarane kjem ut i ordinært arbeid vil det spare kommunen for store utgifter på sikt.

For å oppfylle pliktene tilGol kommune når det gjeld kvalifiseringsprogrammet, er det naudsynt å tilsette ein person i ei heil stilling. Dersom Gol kommune blir god til å ta inn deltakarer på Kvalifiseringsprogrammet på sine arbeidsplassar, vil dette spare kommunen for

store utgifter. Det vil også vere svært aktuelt å gje deltakarane tilbod gjennom vaksen-opplæringa.

2. Kjøp av tenester frå Vinn og Fretex i Kvalifiseringsprogrammet

Vinn og Fretex har begge gode tiltak for deltakarar på Kvalifiseringsprogrammet. Dei har begge moglegheiter for tilrettelagte tiltak. Prisen per tiltakplass er vanskeleg å vurdere eksakt. Prisen vil mellom anna vera bunden av om ein får til eit samarbeid med dei andre kommunane i Hallingdal slik at det blir større grupper. Fretex seier at prisen per månad for ei gruppe på minst 10 personer er om lag 45.000 kroner. Prisen for ein enkelt deltakar dersom det ikkje let seg gjere å få til grupper, er om lag 11.000 kroner per person per månad. Sjølv om Gol kommune kjøper tenester, er det Gol kommunen og NAV Gol som er ansvarlege for tiltaket og oppfølgjinga. Personar i kvalifseringsprogrammet vil ha krav på å ha ein fast kontakt-person på NAV Gol.

2.3.8 BARNEVERNET

Mål 2009 - 2012

- Prioritere tidleg hjelp til barn, unge og deira familiar.
- Framleis sikre eit godt tverretatleg samarbeid mellom barneverntenesta og andre avdelingar/etatar.
- Informere om kva barneverntenesta er, og kva ein kan vente seg av barneverntenesta.
- Etablere felles barneverntenesete for Hemsedal og Gol med oppstart i januar 2009.
- Framleis ha ei aktiv barnevernsvakt gåande.

Økonomiplan 2009 - 2012

INVESTERING - Barnevernet sitt framlegg:

Budsjettkap.	NYE tiltak og endringar	2009	2010	2011	2012
	Inventar til felles barnevern for Gol og Hemsedal og etablering i nytt bygg .	100			
	Data: kostnader ved byte frå Bvpro til Famila som fagsystem	100			

Kommentarar til investeringar i økonomiplanperioden 2009-2012:

Mest sannsynleg går det mot ei etablering av felles barneverntenesete for Gol og Hemsedal. Denne tenesta blir då lagt til Gol. Truleg vil samanslåinga medføre meirutgifter. Vidare må nokre utgifter som gardiner, hyller og kontorinventar i forbindelse med etablering i nytt bygg takas med i budsjettet for 2009.

DRIFT – Barnevernet sitt framlegg:

Budsjettkap.	NYE tiltak og endringar	2009	2010	2011	2012
	Lønsmidlar for å ha vakt i barnevernsvakta	125	125	125	125
	25 % merkantil stilling	90	90	90	90

Kommentarar til drift i økonomiplanperioden 2009-2012:

Lønsmidlar for barnevernsvakta må takast med i framtidig budsjett. Vidare ser barnevern-tenesta at det er viktig med merkantile ressursar til arbeid med timelister, løn, arkivering og delar av arbeidet med internkontrollen. Barneverntenesta har i 2008 20 % mekantile ressursar (men berre budsjettert med 10 % i 2008) Ved ein auke på 5 %, og då til saman 25%, vil barneverntenesta kunne unngå å nytte fagressursane sine til merkantilt arbeide.

2.3.9 HELSEAVDELINGA

Kommuneplanens hovudmål for helsetenestene 2001-2010:

Fellesmål for alle aldersgruppene

- Helsetilbodet skal oppretthaldast eller helst betrast i omfang og nivå i høve til dei tenestene som vert ytte i dag.
- Det skal spesielt leggjast vekt på førebyggjande arbeid.
- Alle som treng det, skal ha tilbod om legebehandling, fysioterapiteneste eller hjelp ved psykiatriske lidingar.
- Kommunen skal etablere eit velfungerande psykisk helsevern i samsvar med Handlingsplan for styrking av tilbodet til menneske med psykiske lidingar.
- Personar som får funksjonshemmingar skal gjevast tilbod om rehabilitering, hjelp og rettleiing frå alle tilgjengelege faggrupper.
- Alle innbyggjarane skal ha fast lege, anten legen er kommunalt tilsett eller i privat praksis.

Helsestasjonen

Barn 0-5 år

- Førebyggande helseteneste skal ytast ved helsestasjonsteneste med lege og helsesøster.

Barn 6- 15 år

- Alle barn i kvart klassetrinn skal få helseteneste i samsvar med "Plan for skolehelsetenesta i Gol kommune", så som undersøkingar av motorikk, kropp, og vaksinasjonar, samt informasjon av fysioterapeut, helsesøster og lege.

Ungdom 16-19 år

- Helsetenesta for ungdom i vidaregåande skole og under opplegg av Oppfølgingstenesta skal få tilbod gjennom opne konsultasjonar, oppfølgingsarbeid og kontakt i enkeltsaker.

Jordmortenesta

- Kommunen vil tilby svangerskapsomsorg til alle sine gravide
- Foreldreveiledning til alle vordene foreldre
- Kontinuerleg vaktteneste i interkommunalt samarbeide til alle fødande, fastbuande og turistar

Psykisk helsevern

- Kommunen skal etablere eit velfungerande psykisk helsevern i samsvar med Handlingsplan for styrking av tilbodet til menneske med psykiske lidingar.
- Personar som får funksjonshemmingar skal gjevast tilbod om rehabilitering, hjelp og rettleiing frå alle tilgjengelege faggrupper.

Mål 2009 - 2012

- Utarbeide Folkehelseplan med strategiar i lag med dei andre Hallingdalskommunane.

Mål for helsestasjonen og skulehelsetenesta

Felles for alle aldersgrupper

- Auke bemanning med 50 % stilling til 100 % psykiatrisk sjukepleiar

- Auke helsesøstertenesta med 1 x 100 %
- Få fylt opp 10 % stilling som står ledig som helsesøster, gjerne i kombinasjon med ledig 20 % stilling som jordmor
- Integrere jordmortenesta inn under helsestasjonstenesta
- Vidareutvikle samarbeid med forskjellige instansar. Både kommunalt og interkommunalt
- Opprette samarbeid med Friskliv der fokus er overvekt blant barn og unge
- Fortsette å jobbe med planarbeid, både til å skrive og revidere
- Auke kompetanse til helsesøstrene i forhold til barn og familiar med spesielle behov

Smittevern
- Styrke reisevaksinering, eller arbeide for felles vaksinasjonskontor i Hallingdal i interkommunalt samarbeid

Barn 0-5år
- Det helsefremmande og førebyggande arbeidet omfattar helseopplysning, rettleiing, helseundersøking, vaksiner og oppfølging av sped- og småbarn, samt familiar med spesielle behov og oppfølging som står omtala i rettleiar for helsestasjonen
- Arrangere tematreff for foreldre med barn 0-1 år fra hausten 2008
- Fornye svangerskapskurs i samarbeid med jordmor
- Arrangere nettverksbyggande barseltreff i samarbeid med jordmor

Barn 6- 15 år
- Alle barn på kvart klassetrinn skal få helseteneste i samsvar med "Plan for skolehelsetenesta i Gol kommune"
- Revisjon av planar og prosedyrar
- Arbeide med å få MOT godt integrert i ungdomsskulen

Ungdom 16-19 år
- Skulehelsetenesta skal utøve planmessig helsefremmande og førebyggjande arbeid retta mot elevar, til og med vidaregåande skole
- Styrke tilbodet ivaretaking av ungdom og psykisk helse
- Auke fokus på kjønnslemlesting og tvangsgifte i samarbeid med jordmor/helsestasjon for ungdom

<u>Mål for Helsestasjon for ungdom:</u>
- Lågterskeltilbod til all ungdom i aldersgruppa 16-20 år; skuleungdom, ungdom i arbeid, fastbuande ungdom og ungdom på hybel
- Samarbeide med skulehelsetenesta om førebyggjande arbeide når det gjeld kjønnslemlesting
- Kompetanseheving av helsesøstrene/jordmor innan HfU sitt arbeidsfelt
- Tilbod for 20 – 24 åringar

<u>Mål for jordmortenesta:</u>
- Styrking av vakttenesta frå 3-delt vakt til 4-delt vakt i nedre Hallingdal. Arbeide for framtidsretta avtale mellom Gol, Hemsedal, Nes og Flå
- Arbeide for samarbeidsavtale mellom øvre og nedre jordmorvaktdistrikt. Målet er sikkerheitsnettverk innan jordmortenesta
- Auke 20 % stilling til 40 % i samarbeid med Hemsedal, Nes og Flå for å nå målet 4-delt vaktturnus

- Revurdering av Svangerskaps/ foreldreveiledningkurs, temakveld, fedregrupper. Målet er å styrke småbarnsfamiliane
- Arbeide med kvalitetssikring av svangerskapsomsorgen og vakttenesta
- Samarbeide med NAV om tilrettelegging av arbeide for gravide
- Styrke og vidareutvikle interkommunalt samarbeid innan jordmortenesta i Hallingdal og samarbeid med Ringerike sjukehus

Mål for Friskliv-prosjektet:

- Bygge vidare på god start med partnarskap i fylkeskommunen og friviljuge organisasjonar
- Konseptet er overførbart til andre bedrifter i kommunen
- Vidareutvikling av helsefremmande arbeidsplassar og seniortiltak
- Oppretthalde eit lågterskel tilbod for fysisk aktivitet, Frisklivsresept
- Sterkare tverretatleg samarbeid med barnehage, skoler, vaksenopplæringa, fysioterapitenesta, sosialkontoret og helsestasjon
- Nærare samarbeid med NAV, Fretex, Vinn og HaVa BHT
- Behov for å kartlegge situasjonen i kommunen, sjå www.kommunehelseprofilportalen.no, og www.shdir.no
- Få med vidaregåande skule i Friskliv
- Fokus på "Helse i plan" i alt planarbeid i kommunen
- Samarbeide med areal- og samfunnsplanlegger
- Aktiv bedrift i samarbeid med Bedriftsidrettsforbundet og KLP
- Tettare samarbeid med fysioterapitenesta i forhold til lågterskelaktivitet
- Folkeopplysning om fysisk aktivitet og helse – motivering til en aktiv livsstil
- Sektorovergripende og samordna innsats for å fremje fysisk aktivitet i befolkninga
- Lage et kursopplegg for treningskontaktar
- Kjøre kurs for treningskontaktar
- Samarbeid med Helsestasjonen i forhold til barn og unge med overvekt
- Møte med regionrådet vedrørande folkehelse
- Samarbeid i helseavdelinga for å utvikle folkehelse i kommunen

Mål for fysio- og ergoterapitenesta :

- Fysio- og ergoterapitenesta skal vera ei god, synleg og lett tilgjengeleg teneste for alle innbyggarar som treng slike tenester
- Sikre fysioterapi- og ergoterapitenester til alle aldersgrupper i befolkninga i samsvar med Kommunehelselova og med vedtekne planar i kommunen
- Vidareutvikle fysioterapi- og ergoterapitilbodet i førebygging, behandling og rehabilitering i kommunen
- Bevare og vidareutvikle fagleg breidde og kvalitet i fysioterapi- og ergoterapitilbodet.
- Arbeide med å utvikle og gjennomføre fall- førebyggjande tiltak for eldre
- Aktiv deltaking i utvikling og treningsleiing i Friskliv
- Utvikle tilbod om trening i grupper, spesielt med tanke på sekundærførebyggjande tiltak for personar med kroniske sjukdommar, t.d. osteoporose, og hjarte- og lungesjukdom
- Arbeide vidare med kvalitetssikring av tenesta og gode rutinar for samarbeid internt i tenesta og i tverrfagleg samarbeid
- Fysioterapitenesta skal halde fram med organisering av tilbod om bading i varmtvatn-bassenget på Elverhøy, Nesbyen
- Arbeide for at det blir tatt med planer for varmtvatnsbasseng i Hallingmo-prosjektet

Mål for miljøretta helsevern:

- Auke stilling med 60 %
- Føreta jamlege tilsyn av aktuelle verksemder
- Føreta nytt tilsyn med skular og barnehagar i Hallingdal
- Framleis arbeide med førebyggjande helse som støyforureining, tryggleik, radon, legionella, inneklima og uttale til plansaker og utsleppsløyve med vidare
- Føreta inspeksjon av dagmammaheimar
- Føreta nytt tilsyn med offentlege boblebad i Hallingdal
- Ha fokus på "ungdom og støy"

Mål for legekontoret:

- Auke stilling i resepsjonen med 50 %
- Auke ledig legestilling frå 60 til 100 %
- Fagleg oppdatering for å sikre forsvarleg teneste
- Alle legane vidareutdanna til spesialistar i allmennmedisin
- Sørgje for at legekontoret har nødvendig utstyr, rutinar, kompetanse og kvalitetssikring
- Oppkopling til Helsenett
- Oppkopling til det nye NØDNETTET
- Kort ventetid på legetime
- Fokusere på førebyggande helsearbeid
- Vidareutvikle samarbeid med aktuelle instansar
- Sikre legetenesta til alle aldersgrupper i kommunen i samsvar med Kommunehelselova og med vedtekne planer i kommunen
- Vidareutvikle legetilbodet i behandling og rehabilitering
- Styrking av samfunnsmedisinske kompetanse kommunalt eller interkommunalt
- Styrking av tilsynslegearbeidet ved sjukeheimen
- Få betre tilkomst til legekontoret frå Gamlevegen for tilreisande som er ukjende i bygda og som ikkje finn fram på grunn av Lysebo-bygningen og uoversiktleg innkøyring
- Sjukepleiarane har spesialitet i klinisk og diabetes sjukepleie
- Medhjelparane har helsesekretærutdanning
- Reservekapasitet ved auka turisme/utvikling i Gol
- Adgang og alarm er forenkla

Mål for legevakta:

- Stabil legedekning
- Gode arbeidsforhold som gir trygge arbeidstilhøve
- Skriftleg avtale mellom Gol og Hemsedal
- Medhjelpar tilstades under kveldsvakt kl 15.30-23.00

Mål for psykisk helsevern:

- Gol kommune skal gi sine innbyggjarar med psykiske lidingar eit nødvendig, tilpassa og koordinert tenestetilbod
- Samt bidra til å spreie kunnskap og jobbe førebyggjande for å minske omfanget av psykiske problem
- Målet for tenestetilbodet til menneske med psykiske lidingar er å fremje evna til å meistre eige liv gjennom personleg vekst og mest mogleg sjølvstendig tilvere
- Alt arbeid skal leggje vekt på å førebyggje utvikling av psykiske lidingar

- Tenestene skal ha tilfredstillande kvalitet og må planleggjast i samråd med den enkelte sjølv og familien
- Bidra til at alle menneske med psykiske lidingar har tilfredstillande bustadsituasjon som er tilpassa deira behov enten i eller utanfor kommunen
- At målgruppa opplever å få nødvendig, tilpassa bistand og hjelp slik at dei meistrar tilveret
- Bidra til at menneske med psykiske problem i størst muleg grad får utnytta sine ressursar i forhold til arbeid, aktivitet, utdanning / skule og sosial kompetanse
- At brukaranes innsikt, kunnskapar og erfaringar blir brukt konstruktivt i planlegging, drift og evaluering av tenestene på individ og systemnivå
- Bidra i utgreiing, planlegging og behandling av menneske med kombinasjon psykiske problem og rusproblem
- Bidra til at det blir oppretta " Grøn omsorg " / Inn på tunet i Gol
- Det psykiske helsearbeidet i kommunen skal i størst muleg grad tilby kunnskapsbaserte tenester av høg fagleg kvalitet. Tenesta skal være i samsvar med lover og forskrifter

Tiltak 2009 - 2012

<u>FYSIOTERAPI</u>

DRIFT

- Auka fysioterapiteneste 2009
  - 50 % auka fysioterapeut-stilling til rehabilitering/habilitering. Kostnad 222.000 kroner
- Auka ressurs til rehabilitering og hjelpemiddelformidling 2010
  - 50 % auka ergoterapeut. Kostnad 222.000 kroner

<u>LEGEKONTOR</u>

INVESTERING

- Framkallermaskin må bytast når han blir øydelagt
- Oppkopling til det nye NØDNETTET
- Oppkopling til Helsenett

DRIFT

- To medarbeidarar i resepsjonen kvar dag for å betene telefon og besøk i luka
- Fagleg oppdatering er nødvendig for alle tilsette
- Fokusere på helsefremjande tiltak som aktivitet, kosthald og røyk i konsultasjonane
- Ny brukarundersøking om tenestene når det er nok mannskap i resepsjonen
- Setje av tid for samarbeide med interkommunale og andre instansar for vidareutvikling og betre teneste

Personale

- Utvide medarbeidarressurs med 50 % i 2009. Kostnad: 199.000 kroner
- Utvide legestilling med 40 % i 2009. Kostnad 300.000 kroner

Bygning

- Vanleg vedlikehald

PSYKISK HELSEVERN

- Arbeide for tilgang til døgnbemanna bustad for vaksne og avlastningsbustad for barn
- Igangsetting av kvilande nattevakt

INVESTERING
- Vurdere om det er behov for fire bueiningar på Svøo med tanke på menneske med psykiske lidingar. Eventuelt leige eller bruk av andre kommunale bygg
- Vidareutvikle miljøarbeidertenester, vurdere behovet for å opprette fleire stillingar
- Vurdere behovet for ny stilling for psykiatrisk sjukepleier med tanke på utviklingshemma og geriatri
- Interkommunalt samarbeid saman med vidaregåande skule om UTE-kontakt

DRIFT
- Vidareutvikle Psykisk helsevern som kompetanseeining
- Vidareutvikle arbeidet med å ivareta pårørande. Opprette pårørandegruppe og nettverksgrupper ved behov og tilstrekkeleg interesse
- Samarbeide med fylkeslaget av Mental helse slik at brukarmedvirkning blir ivaretatt
- Arbeide vidare med å etablere lokallag av Mental helse på Gol
- Vidareutvikle samarbeid med NAV, VINN, Grøn omsorg, Frivillighetssentralen, forskjellige organisasjonar i Gol
- Samarbeide om å skape nye tiltak og aktivitetstilbod for ulike grupper
- Opprette/skape fleire treffpunkt for fleire brukarar

Bygning
- Rense tak og takrenner i Valdresvegen
- Oppussing av inngangsparti, samt nedgang til underetasje i Valdresvegen

Økonomiplan 2009 - 2012

INVESTERINGAR - Helseavdelinga sitt framlegg:

Budsjettkap.	NYE tiltak og endringar	2009	2010	2011	2012
3220.2411	NØDNETT	100	100	100	100
3220.2411	Framkallermaskin. Legekontor utskifting		200	200	200
3220.2411	IT-utstyr. Legekontor utskifting		120	120	120
3220.2411	Helsenett	100	100	100	100

DRIFT - Helseavdelinga sitt framlegg:

Budsjettkap.	NYE tiltak og endringar	2009	2010	2011	2012
3220.2411	Hjelpepersonell legekontor 50 % stilling	199	199	199	199
3220.2411	Utvide legestilling frå 60 til 100 % stilling	300	300	300	300
3221.2413	Fysioterapi 50 % stilling	222	222	222	222
3221.2413	Fastlønstilskot fysioterapeut	-72	-72	-72	-72
3211.2322	Psykiatrisk sjukepleier frå 50 til 100 % stilling	236	236	236	236
3211.2322	Helsesøster 100 % stilling		472	472	472
3221.2413	Ergoterapeut 50 % stilling		222	222	222

Generelle kommentarar:

Det er brei helsepolitisk semje om at befolkninga skal få likeverdig tenestetilbod over heile landet uavhengig av kjønn, bustad, etnisk og sosial bakgrunn og økonomisk evne. Alle skal sikrast god tilgang på gode tenester når dei treng det. Helsetenesta sitt verdigrunnlag er avgjerande for korleis tenestene skal utviklast. Møtet mellom pasient og tenesteytar er sjølve testen på verdigrunnlaget for helsetenesta. Menneska kjenner seg ofte makteslause og sårbare i møte med helsetenesta, og det er derfor viktig at møtet er prega av respekt for enkelt-individet med utgangspunkt i eit heilskapleg syn på mennesket.
Det er ofte dei mest sårbare og vanskelegstilte pasientane som har størst behov for å bli møtt av ei heilskapleg helseteneste. God samhandling er viktig for å bidra til sosial utjamning i helse. Brukarmedverknad er både ein verdi og ein strategi for helsetenesta. Helsetenesta sitt verdigrunnlag må gi rom for at pasienten har ynskje og kompetanse til å gjera eigne val.

Primærhelsetenesta som helseavdelinga står for, er sjølve fundamentet i helsetenesta og er viktig for korleis heile helsetenesta fungerer i kommunen. Ei forankring av helsetenesta skal bidra til heilskapleg behandling og omsorg, nærleik og god tilgjenge. Dette skal også bidra til riktig prioritering av ressursane og sikre behandling på riktig nivå.
Fastlegane har naturleg rolle som koordinator for tenestene til den enkelte pasient. Dette inneber alt frå samhandling med ulike kommunale instansar til samhandling med samansett spesialisthelseteneste. Tenestene må vera fagleg gode og trygge. God kvalitet i tenesta føreset god samhandling mellom tenesteutøvarane. Helsetenesta sine oppgåver er å bruke tilgjengelege helsefaglege verkemidlar for å ta vare på liv og betre pasientens helse. Samtidig vil folks helse bli påverka av ei rekke andre faktorar som ligg utanfor det som helsetenesta har direkte ansvar for. Effekten av helsetiltaka vil i stor grad bli påverka av pasientens sosiale situasjon og kva dei mottek av understøttande tiltak. Dette kjem tydelegast fram innafor psykisk helse og rus der forhold knytte til sosiale nettverk, bustad, arbeid og økonomi vil vera avgjerande for generell helsemessig situasjon. Dette kan vera avgjerande for langtidseffekten av gjennomførte behandlingstiltak overfor pasienten.

<u>Legetenesta</u>
Avtalane med rikstrygdeverket har dei siste åra hatt ein tendens til mindre refusjonstakstar og auke av eigendelar. Uforutsigbare endringar 1.januar og 1.juli kvart år gir refusjonssvikt for legekontor. Mange har ikkje råd til å betale for seg hos legen, og det er auke i ubetalte rekningar.

Fylkesmannen har dei siste åra pålagt kommunen mottak av turnuslege, og derfor er ikkje 60 % legestillingsheimel utlyst. Legekontoret ser at det kan vera vanskeleg å få søkarar til 60 % stilling, og den bør aukast til 100 % stilling.

Kommunestyret gjorde vedtak om å auke denne stillinga i sak 28/08 om auka legestilling i sjukeheim.
Vedtak: "Det framlagte dokumentet "Legetenester i sjukeheim i Gol kommune" skal leggjast til grunn for organisering og omfang av legetenester ved Helsetunet.
Lokal norm/standard for legetenestene skal vera 16 timar for 50 pasientar. Legeheimelen blir auka frå 50 til 100 %. Kostnaden for auken blir lagt inn i budsjettet for 2009."

Det er kort ventetid hjå legane unntatt hjå kvinneleg lege i 50 % som har mange kvinner på lista si. Ved fastlegeordningas opphav, var det ei fordeling på kjønn og alder. Denne regelen

fungerer ikkje lenger, og det er einsidige lister. Den eine legen har mange eldre pasientar som er sjuke og har mange komplekse sjukdommar.

Det har vorte eni auke med fleire pasientar, og ventetida kan vera lang framfor skranke og i telefon. Utålmodige og frustrerte pasientar uttrykker dette tydeleg i telefon og i møte med dei tilsette. Den norsk legeforening rår til at det skal vera 1,1 medhjelpar per lege. På legekontoret i Gol er det 4,04 medhjelpar på 4,5 lege etter at sjukepleiarkapasiteten på laboratoriet og skadestua vart auka med 50 % i 2007.
Bemanninga er såleis på eit absolutt minimum, og dette er tydeleg sårbart under ferie- og sjukefråvær.

Auka bemanning i resepsjonen er eit prioritert behov i helseavdelinga utan at det finst midlar til dette innafor tildelte rammer. *Det er heilt uakseptabelt å auke legeheimel utan å auke medhjelparressurs.*

Sentralt er det lagt opp til forventningar og dermed auka behov for eller krav til helsetenester i kommunen. Pasientane er godt informerte og kjenner til sine rettar.
Det vil bli eit tydlegare behov for å styrke samfunnsmedisinske oppgåver i kommunen.

<u>Helsestasjon</u>
Det er klare signal frå sentrale hald om at det skal satsast på barn og unge og psykiske helse i åra framover. Spesielt i samband med opptrappingsplan for psykisk helse og i strategiplan for utjamning av sosiale helseforskjellar er det lagt opp til ei utvikling der kommunane får ansvar for å tilby førebygging, behandling og oppfølging av barn og unge med psykiske problem. Regjeringa har eit mål om å byggje ut eit lågterskeltilbod for å auke tilgjenge for fleire grupper i befolkninga.

Helsestasjons- og skulehelsetenesta har i så måte ein unik posisjon i samfunnet fordi helsestasjonen blir nytta av så å si 100 % av befolkninga. Helsestasjonen kan tilby ein stad der barn og ungdom kan gå med sine problem utan tilvising og bestilling av time. For dei større barna og ungdommen kan det vera viktig at dei får sleppe å involvere dei føresette også. Desse er viktige element i eit førebyggjande arbeid overfor barn og unge.

I helsestasjonstenesta vart det i 2007 født mange barn med spesielle behov for oppfølging, fleire premature og barn fødde med skadar/sjukdomar.
I tillegg er det mange barnefamiliar med samansette problem som har store behov for oppfølging frå helsestasjonen. Dette er tids- og ressurskrevjande arbeid som krev stor del av helsesøstrenes arbeidstid. Dette er problematikk som ikkje kjem til å forsvinne, men heller har ein aukande tendens. Derfor er det viktig å tenke på auke i bemanning, då helsestasjonen allereie slit med å få utført alle pålagte oppgåver. Det er også viktig å fokusere på helsesøstrenes behov for auka kompetanse på desse områda.
Sett i lys av dette er behovet auka bemanning med 100 % stilling som helsesøster frå 2010.

I dag er skulehelsetenesta aktivt inne, spesielt i skulane, i forhold til å gi eit tilbod til dei unge som har behov for det. Psykiatrisk sjukepleier har i dag kontakt med fleire elever som har behov for samtaler og oppfølging. Det er markant auke i talet på besøk dei siste 1-2 åra.
I tillegg er psykiatrisk sjukepleiar inne i ulike faste opplegg i skulane. Desse prosjekta er tidkrevjande opplegg som skal gå over fleire år (Sesam og MOT).

Sett i lys av at MOT er tidkrevjande arbeid, opplever helsestasjonen til tider at det er vanskelig å engasjere skulen i dette arbeidet. Skulehelsetenesta og psykiatrisk sjukepleiar bruker mye tid og ressursar for å få gjennomført MOT slik det er meint, og helsestasjonen arbeider derfor med å betre samarbeidet med ungdomsskulen på dette området.

Sett i lys av at behovet for kompetanse innafor psykiatrien aukar, vil helsestasjonen ha som mål at stillinga per i dag bør aukast til 100 % stilling.

Det er sentralt vedteke å auke øyremerka midlar til opptrappingsplan for psykisk helsevern til og med 2008 før midlane blir overført kommunane i vanleg rammetilskot frå 2009.

Kommunen har vedtatt plan for psykisk helsearbeid i kommunestyret 27.3.2007 i sak 9/07.

Jordmor

Jordmor er åleine i faget i kommunen. Frå 2008 vart stillinga auka med 20 %, og målet er å få tilsett i stilinga som er ein del av styrking av vaktberedskapen - eit samarbeide mellom Hemsedal, Gol, Nes og Flå. For å få til ein reell 4-delt vakturnus, som er målsettinga, må det til 4 jordmødre i systemet. Målet er å ta vare på dei som står i stillingane, og det er eit rekrutteringstiltak. Til det bør storleiken på stillinga vera minst 40 %, og det kan kommunane i vaktsystemet samarbeide om etter dei reglane kommunen bygger det interkommunale samarbeidet på.

Regjeringa sitt mål er å tilby alle fødande ei trygg oppfølging i fødsel, og med avstand på minst 140 km til fødeavdeling betyr det trygg jordmorvaktteneste. Målsettinga med å få til bakvakt mellom vaktdistrikta i øvre og nedre Hallingdal er eit sikkerheitsnettverk for jordmødrene som står aleine i ein sårbar situasjon med ansvar for to liv. Dette er i samsvar til arbeidsmiljøloven som eit avlastningstiltak.

Fysioterapitenesta

I samband med prosjektet Friskliv Gol har fysioterapitenesta heile tida bidratt med ressursar til praktisk treningsleiing til Frisklivsresept. Det er riktig og viktig at fysioterapeutar sin kompetanse blir utnytta i eit slikt tiltak.

Gol kommune har i dag i alt 3,78 årsverk til fysioterapi, 1,7 årsverk som kommunefysioterapeut og 2,08 med driftstilskott. Kommunen har ei samla fysioterapidekning som ligg godt under gjennomsnittet for kommunane i Buskerud med 0,86 årsverk per 1.000 innbyggarar. I følgje "samanlikningstal for kommunane" er gjennomsnittet for Buskerud 1,15 fysioterapiårsverk per 1.000 innbyggarar. For å vera på Buskerud-gjennomsnittet må Gol ha 4,5 årsverk for fysioterapeut, altså ein auke på 0,7 årsverk.

Dei tre fysioterapeutane som har driftsavtale med kommunen, arbeider meir enn dei har avtale om driftstilskot for. Dette er med på å bidra til at ventetid på fysioterapi i kommunen no vanlegvis ikkje er lenger enn 1-3 veker. I enkelte tilfelle har ventetida likevel vore opp til 2-3 månader. Det er realistisk å tru at ventetida for behandling dermed vil auke.
Dei siste åra har talet på fysioterapibehandlingar utført i kommunen, auka jamt. Det er grunn til å vente at behovet for fysioterapitenester vil fortsette å auke i åra som kjem. Det er fleire årsaker til det. Muskel-skjelett-lidingar er den viktigaste årsaka til sjukemelding og uføre-trygding i Noreg. Fysioterapeutar har viktig kunnskap og kompetanse i funksjonsanalyse, behandling og rettleiing av desse pasientane. Forsking viser at fysioterapi er effektiv innsats mot sjukefråvær. I tillegg blir pasientar i dag stadig raskare utskrivne frå sjukehus etter skadar

og operasjonar. NAV-prosjektet ”Raskere tilbake” gir sjukemelde rett til rask behandling og rehabilitering. Dette aukar behovet for fysioterapi-behandling og rehabilitering i kommunen. Begrensa tilgang på fysioterapi kan redusere effekten av dette tiltaket. Fleire studiar viser at eldre som får oppfølging i form av trening og supplerande tiltak mellom anna får betre evne til å greie seg sjølv og redusert fare for fall. Slike tiltak vil på sikt kunne redusere behovet for andre kommunale hjelpetenester.

For å kunne gje innbyggarane i Gol ei tilfredsstillande dekning av fysioterapitenester fram mot 2012, er det nødvendig å utvide omfanget av tenesta med 0,5 årsverk frå 2009. For å ivareta behovet for fysioterapi i fleire aldersgrupper, blir det føreslått at denne utvidinga kjem som 50 % fastlønna kommunefysioterapeut. Fastlønsstilskot som kommunen får, vil vera 72.100 kroner.

Ergoterapi-tenesta
Gol kommune har i dag 0,5 stilling for ergoterapeut, dvs 0,11 årsverk per 1.000 innbyggarar. Gjennomsnittet for Buskerud er 0,25. For å nå dette gjennomsnittet, treng Gol 1,1 årsverk.

Det er stort behov for å arbeide systematisk med hjelpemiddelformidling og tilrettelegging i heimen for at personar med varige funksjonsvanskar skal kunne fortsette å bu i eigen heim og bevara mest muleg av funksjonsnivået sitt.
Når talet på eldre aukar, blir det viktig å sette fokus på tiltak som bidreg til at så mange eldre som muleg, skal bevare god funksjonsevne så lenge som råd. Slik satsing kan bidra til å redusere behovet for omsorgstenester og vil auke den enkelte sin livskvalitet.

Ergoterapiteneste vil også vera ein styrke i arbeidet med psykisk helsevern. Samansette problem krev samansett kompetanse. Det må vera eit mål at ein sikrar breiddekompetanse i bemanning både ved kartlegging, planlegging og oppfølging fordi faggruppene har ulik tilnærming og utfyller kvarandre. Ergoterapeutar har kompetanse når det gjeld aktivitet, ADL-trening, butrening, arbeidstilbod og sosial trening.

Ein ergoterapeut kan også bidra med planlegging av bustad og omgivnader for å leggje til rette for sosial deltaking og auka aktivitet. For mange med alvorleg funksjonshemming vil dette vera eit svært viktig førebyggjande tiltak i forhold til psykisk helsevern.

Hjelpemiddelsformidling
Fysio- og ergoterapitenesta har ein sentral rolle i formidling av tekniske hjelpemiddel i kommunen. Dette gjeld både utlån til personar med korttidsbehov (frå kommunalt lager) og til personar med langtidsbehov (frå hjelpemiddelsentralen). Hjelpemiddelsentralen i Buskerud har registrert ca 470 brukarar i Gol kommune. Dette talet har auka jamt med 30-40 per år dei siste åra. Som kjent gjeld dette personar som har varig nedsett funksjonsevne som grunnlag for hjelpemiddelbehovet.
I 2007 vart det utlevert hjelpemiddel for 1,8 mill. kroner til personar i Gol.
Kommunen har inngått ein samarbeidsavtale med Hjelpemiddelsentralen.

Friskliv
Kvifor er fysisk aktivitet viktig? Svaret er to gode nyheiter. For det første at ein halvtime med dagleg fysisk aktivitet gir totalvern mot sjukdom og plager. Gevinst: 50 % auka sjanse for å unngå hjarte- og karsjukdomar, 50 % auka sjanse for å unngå diabetes, 30 % lågare risiko for auka blodtrykk og 10 til 50 % større sjanse for å unngå kreft. Den andre gode nyheita er at jo

mindre aktiv ein har vore tidligare, jo meir har ein å hente ved å komme i gang med moderat fysisk aktivitet. Det har dessutan ingen biverknad – bortsett frå at ein får overskot!
Sjukdom på grunn av for lite fysisk aktivitet gir meir belastning på helsetenesta. Ei dansk undersøking har vist det klart. Omrekna til norske forhold blir tala slik: Fysisk inaktivitet er årsak til 87.000 innleggingar på sjukehus og 2,2 mill. ekstra besøk hos allmennpraktiserande lege kvart år. Netto meirforbruk i helsetenesta relatert til fysisk inaktivitet er på 2,4 milliardar kroner årleg.
Forsking viser at fysisk aktivitet hjelper pasientar med fysiske og psykiske lidingar. I partnarskapsavtala om folkehelse som kommunen har med Fylkesmannen, er det fleire satsingsområde. Gol kommune har satsa på folkehelse og gir fagavdelingane høve til å følgje opp intensjonen. Verknaden av førebyggjande helsearbeid er ikkje enkelt å måle i kroner. Ordtaket "Førebygging er enklare enn reparering" gjeld framleis.

I skriv frå Fylkeskommunen juni 2008 seier Sosial- og helsedirektoratet at det går inn for vidare overføringar til Frisklivsarbeidet, og at det totale tilskotet til partnarskap for folkehelse vil bli oppretthalde på same nivå som i 2008.
Gol har i tillegg fått 30.000 kroner for å leie regionsamarbeidet i Hallingdal.

Psykisk helsevern
skal legge til rette for gode og trygge oppvekstmiljø og sette i gang førebyggande tiltak for å hindre psykiske vanskar hos barn, unge og vaksne. Fange opp barn, unge og vaksne i risiko, eller som har psykiske vanskar eller lidingar. Gi hjelp og behandling til dei som treng det på lågaste effektive omsorgsnivå (LEON-prinsippet). Dei som kan behandlast i kommunen, skal behandlast i kommunen. Syte for bistand frå og i samarbeid med spesialisthelsetenesta eller andre aktørar ved behov.

Utfordringane står i kø for Gol kommune:
- Behov for bustader med bistand og oppfølging i bustad
- Behov for døgnbemanning har vorte meir tydeleg
- Samt behov for meiningsfylt aktivitetar på dag og fritid
- Behov for sosialt fellesskap
- Uventa høge kostnader med refusjonskrav frå omsorgsavdeling for omsorgsløn og varig tilrettelagte arbeidsplassar

Det er svært viktig i arbeidet med verdidebatten i kommunen at ein tek med spørsmåla her om korleis tenesta skal vera organisert, kva slags kompetanse hjelperane skal ha og korleis kommunen skal planlegge og vidareutvikle tenesta.

Miljøretta helsevern MHV
Behovet er å få tilbake stillingsheimel på 30 % som MHV Hallingdal mista i samband med nedlegging av Næringsmiddeltilsynet. Samtidig er det ynskje om enda 30 %, slik at MHV Hallingdal samla får stillingsheimel på 160 %. Til dømes fordelt på 2 stillingar. Det vil då bli etablert eit fagmiljø. Pålagte tilsynsfunksjonar kan vanskeleg gjennomførast tilfredsstillande utan styrking av område.

Mål med utvida stillingsheimel:
- Fordele ansvarsområde, spesialisering på utvalde område
- Kompetanse på utvalde område
- Delta meir aktivt i planarbeid i kommunen og dermed kunne bidra meir i forkant (særleg med omsyn til radon, støy og sikring)

- Mange avgjersler i MHV er basert på skjønn. Det å ha to fagpersonar på same stad gir høve til diskusjon og vil gjera det enklare å ta dei rette avgjerslene
- Ha høve til å følgje tilsynssyklusen jamfør tilsynsplanen for miljøretta helsevern

2.3.10 KULTUR- OG INFORMASJONSAVDELINGA

Hovudmåla for kultur og informasjon er nedfelt i Kommuneplan 2001-2010 under kapitla ”Fellesmål for alle aldersgruppene”, ”Barn 0-5 år”, ”Barn 6-15 år”, ”Ungdom 16-19 år”, ”Vaksne 20-67 år”, ”Eldre over 68 år” og ”Informasjon”.

Mål 2009 - 2012:

Biblioteket

- Bygge ut biblioteket slik at det blir plass til samlingar og aktivitetar, og slik at det styrkar biblioteket som møteplass og kunnskapskjelde.
- Styrke bibliotektenestene til barn og ungdom i Gol ved å opprette heil stilling som barne- og ungdomsbibliotekar, for å førebygge lese- og skrivevanskar, styrke språkutvikling og iverksetje lesestimulerande tiltak.
- Auke utlånet av bøker til barn og unge med minst 2% kvart år
- Ha minst to arrangement for barn/unge og to for vaksne kvart år.

Kulturskulen

- Felles pedagogisk og estetisk plattform. Utvikle lærerhefte og fagplan
- Tilrettelegge bygningane for undervisning og forestillings-/konsertverksemd
- Investere i lysutstyr og utstyr til opplæring i visuell kunst, matkultur og musikkteknologi
- Utvikle ekstra tilbod til dei eldste elevane, og m.a. innføre JuniJazz som eit årleg tilbod
- Utvikle eit talentutviklingsprogram
- Auke pedagogisk ressurs med 180% for å unngå ventelister på sang, gitar og dans, og for å gi nye opplæringstilbod innan korpsinstrument, musikkteknologi, matkultur, samspel og bandtrening og tilbod til vaksne
- Auke administrativ ressurs med 50%
- Gjere om undervisningsstillingane til også å innehalde ein utøvande del
- Markere kulturskulens 30 årsjubileum gjennom ein forestilling der alle elevar er med
- Auke satsinga på folkemusikk/folkedans, m.a. gjennom årlege samlingar i samarbeid med dei andre kulturskulene og spel-/dansarlaga i Hallingdal

Barn og ungdom

- Auke besøkstalet på Klubb 1 til gjennomsnittleg 80 besøk pr. veke
- Arrangere minst fire rusfrie arrangement i året for ungdom i Gol
- Investere i tidsmessig utstyr for lys og lyd på Klubb1
- Arrangere årleg konferanse for ungdomsråd i Hallingdal.
- Ha årlege treff med ungdommar frå venskapskommunane våre i Sverige og Danmark
- Utvikle rullebrett-parken med nye element
- Opparbeide BMX-park/terrengsykkelpark

Andre kulturføremål

- Tilrettelegge for frivillig engasjement gjennom auka økonomiske tilskot til organisasjonar
- Gjera Gols historie kjent gjennom bokutgjevingar og nettilgang til gamle bilete
- Gi tilbod om kunstopplevingar i form av utstillingar, konsertar, teater og dans
- Vidareutvikle tilbod innan Den kulturelle skulesekken i samarbeid med skular og

barnehagen
- Gi kulturtilbod til eldre på institusjon gjennom ”Den kulturelle spaserstokken”
- Utvide kinotilbodet til forestillingar ein gong pr. veke
- Utvikle Gol samfunnshus som kulturarena gjennom arbeidet med ”Hallingmoprosjektet”
- Stimulere til gode og funksjonelle idrettsanlegg gjennom å auke investeringstilskotet
- Bidra til eit godt utbygd skiløypenett gjennom å auke tilskotet til løypekøyring
- Fullføre opparbeiding av parkområdet i tråd med vedtatt plan

Informasjon
- Arbeide for at fleire oppgåver blir lagt til servicetorget og dermed avlaste fagavdelingane
- Sørge for kontinuerleg àjourhald av nett-sidene i samarbeid med fagavdelingane
- Arbeide for å oppnå seks stjerner på Norge.no si evaluering av offentlege nettsider

Økonomiplan 2009 - 2012

INVESTERING - Kultur- og informasjonsavdelinga sitt framlegg:

Budsjettkap.	NYE tiltak og endringar	2009	2010	2011	2012
3510.3701	Utbygging av Gol bibliotek – jf. UKL-sak 27/ 06.			20.000	
3510.3701	Skifte/oppgradering av nedslitt inventar	160	200		
3531.3801	Hallingmo idrettspark – rehabilitering av løpebanen. Tiltaket utløyser tilskot frå spelemidlane med inntil 1/3 av kostnadene.				2.100 -700
3540.2311	Oppgradering av aktivitetsområdet ved samfunns-huset med innkjøp av nye rullebrettelement Prosjektet utløyser tilskot frå spelemidlane med inntil 50 %.	80 -40			
3540.2311	Opparbeiding av BMX-park Prosjektet utløyser tilskot frå spelemidlane med inntil 50%	80 -40			
3541.2311	Klubb 1 – oppgradering av lydanlegg		30		
	Sentrumsparken/Tusenårsstaden – fullføre opparbeidinga av parken.	200			
	Sentrumsparken/Tusenårsstaden – skulptur				1.000
3580.3831	Gol kulturskule – renovering av undervisningsrom	60			
3580.3831	Gol kulturskule – innkjøp av spesialutstyr til dans/teater/musikk/visuell kunst/matkultur og musikkstudio	30	30		
3580.3831	Gol kulturskule – installering av alarm	100			
3580.3831	Gol kulturskule – forprosjektering ifh til utviding av konsertlokalet i underetasjen			45	

Kommentarar til investeringstiltak i økonomiplanperioden 2009-2012:

Det ligg ikkje inne investeringar for Kultur- og informasjonsavdelinga i gjeldande økonomiplan.

- Utbygging av Gol bibliotek
  Jf. UKL-sak 27/06. Biblioteket blei utvida i 1987. Sidan då har boksamlinga auka med 40 %, og bruksbehovet er endra med nye media, internett, andre arbeidsmetodar i skulen

mm. Inventar og golv er nedslitt, innvendig tak skapar støy, og det er dårleg ventilasjon. Nytt bibliotek vil vera ein sentral del av Hallingmoprosjektet.

- Skifte/oppgradering av nedslitt inventar
  Inventaret er 20 år gammalt, nedslitt og blir gradvis øydelagt. I påvente av Hallingmo-prosjektet er det nødvendig å få skifta ut og oppgradert stolar, bord, etc. for publikum.

- Hallingmo idrettspark – rehabilitering av løpebanen
  Anleggsutvalet i Norges Friidrettsforbund har påpeikt at dekket på løpebanen er svært slitt. Utvalet tilrår at nytt dekke blir sprøyta oppå det eksisterande.
  Tiltaket utløyser tilskot frå spelemidlane med inntil 1/3 av kostnadene.

- Aktivitetsområde for barn og ungdom
  Det er stor aktivitet i rullebrett-parken ved samfunnshuset, og området må utviklast og oppgraderast for å imøtekoma forskjellige behov og ferdigheitsnivå.
  Ungdommane ønskjer også å få opparbeidd ein BMX-park.

- Klubb 1 – Lydanlegg
  Lydanlegget i ungdomsklubben er gammalt, noko som medfører relativt store utgifter til vedlikehald og reparasjonar. Det er behov for eit nytt og tidsmessig anlegg.

- Sentrumsparken/Tusenårsstaden – fullføre opparbeiding
  Jf. K-sak 44/01. Gol samfunnshus med Sentrumsparken blei utpeikt til Tusenårsstad i 2000. Den parkmessige opparbeidinga er enda ikkje fullført slik som i vedtatt plan. Det som gjenstår, er hellelegging, asfaltering av parkeringsplass og belysning.

- Sentrumsparken/Tusenårsstaden – skulptur
  Ein skulptur vil gi parken og Gol sentrum eit ekstra løft. Arbeidet med finansiering av skulptur og val av kunstnar bør starte opp.

- Gol kulturskule – renovering av rom
  Det er behov for renovering og tilrettelegging av undervisnings-lokala i form av betre belysning, betre lydisolasjon, utviding av undervisningsrom, lager og garderobeplass o.a.

- Gol kulturskule – innkjøp av spesialutstyr til dans/teater/musikk/visuell kunst
  Det er behov for opprusting og innkjøp av instrument og utstyr til bruk i undervisninga og ved framsyningar og utstillingar.

- Gol kulturskule – alarm
  Kulturskulen har hatt innbrot og har blitt fråstole utstyr. Skulen har mykje dyrt utstyr/instrument, og det bør derfor installerast alarm slik at ein unngår fleire innbrot.

- Gol kulturskule – forprosjektering
  Prosjektering av utviding av konsertlokalet i underetasjen for å kunne bruke salen til større konsertar/forestillingar/arrangement og undervisning i dans, biletkunst og andre kunstuttrykk.

DRIFT - Kultur- og informasjonsavdelinga sitt framlegg:

Budsjettkap.	NYE tiltak og endringar	2009	2010	2011	2012
3510.3512	Språkutvikling og formidling -Bibliotekfaglege tenester til barn/ungdom – 80% bibliotekarstilling.	330	330	330	330
3531.3801	Auka investeringstilskot til idrettsanlegg, jf. K-sak 08/05	40	60	90	90
3531.3801	Auka tilskot til løypekøyring	80	130	180	230
3540.2311	Rusførebyggjande arbeid, jmf. Vedtak i sak K03/08.	100	100	100	100
3580.3831	Gol kulturskule – auke av pedagogisk ressurs	200	360	600	720
3580.3831	Gol kulturskule – auke av administrativ ressurs	235	235	235	235

Kommentarar til driftstiltak i økonomiplanperioden 2009-2012:

- <u>Språkutvikling og formidling. Bibliotekfaglege tenester til barn/ungdom – 80% bibliotekarstilling</u>
  I 1992 reduserte kommunen bemanninga på folkebiblioteket frå 2 til 1,67 stilling. Bemanninga er den same no i 2008.
  Dette gjer at det ikkje er mogleg å følgje opp samarbeidsavtala med grunnskulane i Gol om litteraturformidling og lesestimulerande- tiltak, skape nye aktivitetar osb.
  Ei brukarundersøking utført av Asplan Viak syner at særleg barn og unge ønskjer fleire aktivitetar og auka opningstid ved biblioteket. Norma tilseier ca.1 årsverk pr.1.500 innbyggjar. Situasjonen er som følgjer i fire av hallingdalskommunane:

Gol har 0,55 årsverk per 1.500 innb.	Hemsedal har 0,75 årsverk per 1.500 innb.
Ål har 1 årsverk per 1.500 innb.	Hol har ca. 0,75 årsverk per 1.500 innb.

- <u>Auka investeringstilskot til idrettsanlegg</u>
  Kommunale midlar avsett til investeringstilskot til anleggsprosjekt i regi av lag og organisasjonar er svært låge og utgjer ved større prosjekt berre ein liten prosentdel av dei totale utbyggingskostnadene.I K-sak 08/05 vedtok kommunestyret å vurdere ein gradvis auke av potten til 150.000 kroner i 2009. Tilskotet er framleis 60.000 kroner.

- <u>Auka tilskot til løypekøyring</u>
  Det kommunale tilskotet til løypekøyring er svært lågt samanlikna med andre hallingdals-kommunar. Hol kommune løyver ca. 1,2 mill. kr. til løypekøyring.
  Det kommunale tilskotet blir fordelt til Gol IL og løypenemndene.

- <u>Rusførebyggjande arbeid</u>
  Jmf. K sak 03/08 Rullering av. Rusmiddelpolitisk handlingsplan.

- <u>Gol kulturskule – auke av administrative og pedagogiske ressursar</u>
  Kulturskulen har i dag ein ressurs på 40 % til rektor, og med over 170 elevplassar og 10 lærarar er det behov for større administrasjonsressurs. Det er og behov for å utvide pedagogiske ressursar til lydstudio, samspelprosjekt og til nye tilbod. Kulturskulen har spesielt behov for å utvide pedagogisk ressurs for tilbod til gutar (t.d. musikkteknologi). Kulturskulen har og behov for å utvide pedagogisk ressurs for å bli kvitt ventelistene.

3.0 MÅLOPPNÅING I PERIODEN 2001-2008

3.1. STAB

Økonomiavdelinga
Løns- og personalavdelinga
Sekretariatet
Plan og utvikling
    IKT-avdelinga
    Skulefagleg rådgjevar
    Kommuneplanleggjar

3.2. NATUR OG NÆRING

3.2.1. Næringsavdelinga side 115
3.2.2. Utbyggingsavdelinga side 115
3.2.3. Kommunalteknisk avdeling side 117

o KULTUR OG LEVEKÅR

3.3.1. Gol barnehage side 118
3.3.2. Herad skule side 119
3.3.3. Gol skule side 121
3.3.4. Gol ungdomsskule side 122
3.3.5. Gol vaksenopplæring side 123
3.3.6. Omsorgsavdelinga side 125
3.3.7. Sosialavdelinga side 127
3.3.8. Barnevernet side 127
3.3.9. Helseavdelinga side 128
3.3.10. Kultur- og informasjonsavdelinga side 133

STAB

Økonomiavdelinga

Det er teke i bruk nytt økonomisystem i samarbeid med dei andre hallingdalskommunane.

Løns- og personalavdelinga

Sekretariatet

Innsyn gjennom digital tilgang på nettsidene til kommunen er nå på plass. Både innkalling og møtereferat er tilgjengeleg frå det tidspunkt innkallingane og utskriftene blir sendt i posten. Det gjeld møtene i kommunestyret, formannskapet, Utval for Kultur og Levekår og Utval for Natur og Næring. Kart og plandokument er også etter kvart meir tilgjengeleg. Det er mogleg med ytterlegare tilrettelegging for innsyn i offentlege dokument.

Frå kommunestyremøta blir det lagt ut lydopptak frå radiooverføringane til Radio Hallingdal. Tilgang til både tekst og lyd skjer gjennom regionalt samarbeidet.

Plan- og utviklingsavdelinga

IKT-avdeling
Skulefagleg rådgjevar
Kommuneplanleggjar

3.2.1 NÆRINGSAVDELINGA

3.2.2 UTBYGGINGSAVDELINGA

Måloppnåing og gjennomførte tiltak 2002 – 2008:

GEOGRAFISKE INFORMASJONSSYSTEM.
På veg inn i ein digital kvardag: For å yte fullgod service til brukarane og publikum har det vore nødvendig å etablere kart og geografiske informasjonssystem.

- Opplæring og kursing GIS/LINE, ulike modular og felles applikasjon for ajourhald av kartdatasett.
- Etablert WEB-GAB (Grunneigedom-Adresse-Bygning). Raskere oppslag med enkelt brukargrensesnitt.
- Etablert felles Geodataserver og felles KommuneGABserver i Flå kommune.
- Tatt i bruk komplett GPS utstyr.
- Scanna 58 reguleringsplanar innan senterområdet slik at desse kjem på digital form
- Etablert digitalt planarkiv
- Regionalt samarbeid om felles geodataløysing (Hallingkart.no).
- Gjennomført matrikkelkontroll i forkant av konvertering til ny matrikkel.
- Geovekstprosjekt, Overgang til nytt datum, EUREF 89
- Tilsett GIS medarbeider i 40% stilling

BUSTADBYGGING
Gjennom planskildring og føresegner for kommunedelplan for Gol tettstad har kommunen lagt til rette for:

- Differensiert tilbod på bustadtypar.
- Meir konsentrert utnytting i sentrumsnære område.
- Avsett nye framtidige bustadområder med utbyggingsrekkefølgje.
    - Gol vest, 4 område.
    - Gol nord Petterbråten.
    - Gol aust, 3 område, inklusiv Vikojordet.

- Fokus på bustadmiljø og ulike bustadtilbod tilpassa marknaden.
    - Stadfesta Reguleringsplan Rolvshus/Viko – 9 nye tomter
    - Reguleringsendring Golbergremmen, rekkehus og konsentrert utnytting
    - Reguleringsendring, Gorolie, rekkehus, terassehus og meir konsentrert utnytting

Bustadområda er gjennom kommunedelplanen nummerert. Utbyggingsrekkefølgje for større og nye bustadområde skal vera i samsvar med nummerering på plankartet. Bustadområde b1, b2 og b3 kan utbyggast pararellt. Kommunen kan vedta parallell utbygging av fleire nye bustadområde. Bustadfelta b4, b5, b6 og b8 blir ikkje tillatt utbygd før det er utarbeidd ein felles analyse av trafikale konsekvensar på fylkesveg/riksveg.

<u>FRITIDSHUSVÆRE/HYTTEBYGGING</u>

Framtidig hyttebygging skal lokaliserast og utformast med vekt på landskap, miljøverdiar, ressursbruk og estetikk. Kommunen vil sikre store samanhengande areal utan store tekniske inngrep, særleg i høgareliggande fjellområde.

I sakshandsaming av reguleringsplanar for hytter og reiseliv har kommunen lagt slike føringar:
- Lagt til grunn soneringstankegang i forhold til kostnader til infrastruktur og miljøkonsekvensar.
- Respektert overordna nasjonale prinsipp for hyttebygging.
- Unngått nedbygginga av kulturlandskap og hyttebygging på stølsvollar.
- Godkjende planar for hyttebygging/ reiseliv og utvikling:
    - Vedteke reguleringsplan for Gardhammar med fortetting av eksisterande hyttetomter.
    - Vedteke bebyggelsesplan for Einarset, 15 nye tomter.
    - Vedteke bebyggelsesplan for Hallinggolf B1, 25 nye tomter og leilighetsbygg.
    - Vedteke reguleringsplan for Svilestølane Varhovd, 91 tomter.
    - Vedteke reguleringsplan for Grøset, 9 tomter.
    - Vedteke reguleringsplan for Brøto, 22 tomter.
    - Vedteke reguleringsplan for Frøysokstølane, 3 tomter.
    - Vedteke reguleringsplaner for Bualie – Ørterstølen, 148 tomter + 30 % av utbyggingsvolum til utleige.
    - Vedteke reguleringsplan for Teinehølvegen, 8 tomter.
    - Vedteke reguleringsplan for Kamben, 107 nye tomter + 30 % av utbyggingsvolum til utleige.
    - Vedteke reguleringsplan for Skutuset, 67 nye tomter
- Prinsippsak om bruk av Utbyggingsavtale i samsvar med Plan- og bygningslova § 64a.
- Prinsippsak – Næringsføremål – sal eller utleige – ulike modellar.
- Godkjend og tatt i bruk mottakskontroll av arealplaner.
- Vedteke nytt gebyrregulativ i samsvar med mal for regulativ utarbeidd av KS

<u>KOMMUNEDELPLAN GOLSFJELLET VEDTEKE 11.03.2003</u>
- Masterplan også kalla Utviklingsplan for Golsfjellet lagt fram av styringsgruppa 26.03.2002. Denne danner grunnlaget og gir strategiske føringar for Kommunedelplanen.
- Nedfelt visse Utviklingsmål som skal sørge for at Golsfjellet skal framstå som aktivt reiselivsområde, der reiseliv og landbruk blir utvikla heilskapleg, tufta på langsiktig og bærekraftig forvaltning av fjellets miljø og ressursgrunnlag.
- Utvikling skal skje heilskapleg og gjennom forpliktande samarbeid mellom grunneigarane, reiselivsbedriftane og kommunen som planmynde.

KOMMUNEDELPLAN FOR GOL TETTSTAD, VEDTEKE 05.09.06

- Slutthandsama kommunedelplan for Gol tettstad.
  - Ny kommunedelplan skal gjelde for perioden 2006 – 2016.
  - Planen er utarbeidd på grunnlag av utviklingsplanen for Gol tettstad og skal leggast til grunn ved planlegging, forvaltning og utbygging innafor planområdet.

REVIDERING KOMMUNEPLAN – OPPSTART 2008

- Kommuneplanutvalet vedtek å revidere samfunnsdel og kommuneplankart
  - Revisjonen skal ha tidshorisont 2008 – 2020
  - Kommuneplanutvalet utarbeider og vedtek planprogram for revisjon
  - Kommuneplanutvalet tilrår også revisjon av kommunedelplan for Golsfjellet

3.2.1 KOMMUNALTEKNISK AVDELING

Måloppnåing og gjennomførte tiltak 2002 – 2008:

VATN OG AVLØP

- Hovudplan avløp er vedteken. Hovudplan vatn er revidert i perioden.
- Tiltak i hovudplanar for vatn- og avløp som er gjennomført er mellom anna:
- Etablering av ny reservevassforsyning for Gol tettstad.
- Utbygging av Golsfjellet avløpsrenseanlegg.
- Årlig sanering og rehabilitering av ledningsnett inkl. avløpspumpestasjonar.
- Fastsetjing av nye klausuleringssoner og restriksjonar for areala kring Gol vassverk.
- Planlegging/prosjektering av utbygging/rehabilitering av Gol vassverk Eiklid og hovudledning Herad er under gjennomføring.
- Internkontrollsystem og tenestebeskrivingar av tenestene er innført.
- Vaktordning for kommunale vass- og avløpsanlegg er etablert.
- Gol kommune har 100% økonomisk dekningsgrad på kommunale vass-og avløpstenester.
- Det er innført nytt gebyrsystem og regulativ for vass- og avløpstenesten f.o.m. 2008.
- Vasskvaliteten i hovudvassdraga og Tisleifjorden er i innanfor kommunens miljømål.
- Nytt driftskontrollanlegg vatn og avløp er etablert i 2007.
- Digitalt ledningskartverk er etablert i perioden.
- Gol vassverk Eiklid er i 2007 godkjent av Mattilsynet i.h.t. *forskrift om vassforsyning og drikkevatn av 04.12.2001 nr. 1372*

RENOVASJON

- Kjeldesortering med hente- og bringeordning er innført.
- Etablering av lokalt kjeldesorteringsanlegg i Leirhaugen industrifelt.
- Revidering av avfallsplanen for Hallingdal er gjennomført i 2007.

VEGSEKTOREN- KOMMUNALE VEGAR

- Økonomiske bevilgningar er ikkje i samsvar med måla om tilfredstillande vegstandard.
- Gol kommune ivaretek investeringane i Gol sentrum med bra vedlikehald.
- Oversikt og handlingsplan for kommunale vegar og bruer er utarbeida. Utbetring og asfaltering av kommunale vegar i tråd med årlig prioritering og tildelte rammer.
- Rutiner og system for inspeksjon/kontroll av kommunale bruer er innført.
- Trafikktryggleiksplan for Gol kommune er revidert i 2006.
- Utbygging av driftssentral på Glitre for kommunalteknisk avdeling- teknisk driftseining.

3.3.1 GOL BARNEHAGE

Barnehageplassar

- Kommunen tilbyr barnehageplass med eit fleksibelt tilbod til alle som ynskjer det, frå ca.1 – 5 år i samband med hovudopptak om våren. Nokon får ikkje tilbod der dei ynskjer, eller dagane dei helst vil ha, pga. kapasiteten ved einskilde avdelingar. Det er noko ledig kapasitet i einskilde grender om hausten, men det har vore venteliste våren 2008.
- Omorganisering i Gol kommune resulterte i endra barnehagedrift frå fem barnehagar til ein; Gol barnehage, med fem avdelingar fysisk plassert som tidlegare. Nå utvida til seks avdelingar mellombels, med ei ny avdeling i sentrum.
- Utvida plasskapasitet med naudsynte fysiske utbetringar er gjennomført i 2005 - 2008 inklusiv eiga naturavdeling i Breidokk som no har utvida med ytterlegare tre heile plassar. Auken er på til saman 84 heildagsplassar over 3 år, eller omgjort til under 3 år vert det 42 plassar Av desse plassane er 50 % mellombelse fram til august 2008. 12 plassar under 3 år ved avd. Hallingmo vert faste frå september 2008.

Spesialpedagogikk og tilrettelagt tilbod for fleirkulturelle

- Alle barn med sakkunnig vurdering får spesialpedagogisk hjelp eller andre tilrettelagte tiltak. I tillegg blir det sett inn ekstra støtteressusar i forhold til krevjande barnegrupper og einskildbarn sine behov.
- Gjennomført prosjekt i norsk språkstimulering for minoritetsspråklege i 2005, 2006 og 2007. Fått innvilga ekstra økonomiske midlar frå Fylkesmannen i Buskerud i 2005 og 2006.
- Nytt prosjekt fokus på foreldresamarbeidet med dei fleirkulturelle foreldra i regi av Fylkesmannen og NAFO med oppstart hausten 2007 ved Breidokk og Vesterhuset. Avslutta mai 2008.

Foreldresamarbeid

- Brukarundersøking på barnehageområdet blei gjennomført i 2005, 2006 og 2007. Resultatet var gjennomgåande positivt, men med noko variasjon for dei ulike avdelingane. Resultatet blir følgt opp i vidare planar og opplæring.
- Brukarundersøking på opnings- og lukketida til barnehagen i 2005. Førte til at foreldre/ føresette kan søkje om utvida opningstid innafor ramma kl. 07.00 – 17.00. Dei fleste søknadene vert imøtekome.
- Ny måte med foreldrevaluering våren 2008. Styrar og assisterande styrar har hatt samtale med ei gruppe foreldre frå kvar barnehage. Dette var ein positiv oppleving, som er tenkt gjennomført annakvart år. Tilbakemeldingane blir vidareformidla til de andre foreldra på foreldremøta om hausten. Personalet ved kvar hus får tilbakemeldinage for å bruke dei i vidare utvikling og planlegging.

Pedagogisk utvikling

- 3-årig kvalitetssatsing frå BFD avslutta. Gol barnehage har laga eit forpliktande arbeidsreiskap for kvalitet når det gjeld arbeid i barnehagen - delt i indre og ytre kvalitet - med mål og metodar for barn, foreldre, organisering og tilsette.
- Gjennomført studietur for alle dei tilsette i Gol barnehage i 2005 og 2007 i tillegg til anna opplæring som har vore spesielt retta mot innføring av ny Rammeplan for barnehage frå august 2006.

- Sterk satsing på språkutvikling i 2008. Politisk godkjend Plan for norsk språkutvikling 0-16 år. Samarbeid med grunnskulen, helsestasjonen, biblioteket og PPT. Kommunen har motteke prosjektmidlar frå Fylkesmannen til dette arbeidet. Ulike kurs gjennom 2008 til heile og delar av dei tilsette. Dette blir det arbeidd veldig bra med ved alle hus. Blir vidareført i 2009.

Personalet

- Fått utvida administrasjonstida til dagleg leiar til 15 % per avdeling fast. I 2008 er dette utvida til minimum 20 % ved siste utviding av administrasjonsressusen. Ein større prosent er lagt til Breidokk og Vesterhuset slik at dei kan avlaste styrar meir. Stillingane deira kan bli heilt utan å ha faste oppsatte vakter på ein av avdelingane. På den måten er dei også meir fleksible til å vere vikar på den avdelinga som treng det mest.
- Dagleg leiar si tid til administrasjon blir kompensert med pedagogisk leiar på avdelingane.
- Stillingsheimel for pedagog er auka med inntil 1/3 pr. avdeling (no: 1 1/3 per avdeling).
- Gol barnehage har tilsett pedagog i alle <u>faste</u> pedagogisk leiarstillingar (førskulelærar).
- Alle førskulelærarstillingane er pedagogisk leiar, det vil si at alle har pedagogisk ansvar på den avdelinga dei arbeider.
- Oppretta merkantil stilling, som er utvida frå 25 % til 40 %.
- Oppretta to faste vikarstillingar på til saman 120 %, utvida til 200 % i 2008. Dette for om mogeleg å opprettehalde vanleg drift ved sjukdom, ferie og anna fråver. 40 % av dette er delt på dei to dagleg leiararane i Breidokk og Vesterhuset.

Bygningane

- Vaktmeister- og reinhaldsressursen er auka i 2006 som følgje av utvida drift.
- Gol barnehage har til saman 100 % vaktmeister fordelt på seks eigedomar.
- På god veg til å få gjennomført naudsynt vedlikehald og oppussing ved dei tre grenda-avdelingane slik at dei fungerer bra med utvida drift.
- Hallingmo og Breidokk er på veg til å bli total renovert og utvida slik at alle barnehageplassane blir faste.

3.3.2 HERAD SKULE

Måloppnåing er relatert til Mål for grunnskulen i Gol vedtekne i Kommunestyret 27.03.07.

Elevar:

- Nye lærebøker etter Kunnskapsløftet i nesten alle fag og trinn
- Nasjonale prøver:
    - Godt over lands –og kommunegjennomsnitt i norsk lesing
    - Bra, men ikkje gode nok resultat i engelsk og matematikk
- Demonstrasjonsskule 2005-2007
- Digitale portfolio innført for alle elevane
- PC-dekning på 62 %. Alle elevane har tilgang på PC til eikvar tid.
- Elevsamtaler for alle elevane kvar tredje veke
- Skulekor for alle elevane på 4.-7. trinn
- Minikor for 1. – 3. klasse
- PC blir brukt som ein naturleg del av undervisninga i dei fleste fag
- Undersøkinga ”Elevinspektørane” viser høg grad av trivsel og lite mobbing
- Vidareutvikle IL@skulen

- Gratis frukt til alle elevar
- Innføring av EYLP for 1.-4. trinn
- Innført læringsstilar etter Dunn and Dunn modellen for alle elevane.
- Investert i eige program for digital musikkundervining (Music Media), for å kunne bidra til å oppfylle måla i Kunnskapsløftet

Personalet:

- Lågt sjukefråvær
- Høg trivsel og arbeidsmoral
- Innført ny arbeidstidsavtale. Vidareført vår 2008.
- Utnytting av personlig kompetanse
- Digitalt kompetente lærarar
- Gjennomført toårsperiode som demonstrasjonsskule med besøk av meir enn 60 skular. Om lag 10 besøk i 2008
- Gjennomført omfattande kompetanseheving innanfor dei sentrale utviklingsområda ved skulen

Administrasjon:

- Skulen er etablert som eiga avdeling, med rektor direkte underlagt rådmannen.
  Stort sprik mellom adm.ressurs og behov for nærvær av rektor.

Økonomi:

- Skulen har i halde seg innanfor budsjetterte rammer i alle dei siste åra og hadde eit lite overskot for 2007.

Bygningane:

- Skifertaket på uthuset er skifta ut med takplater i aluminium
- Det er gjennomført branntetting i samsvar med brannforskrifter
- Det er ikkje gjennomført solskjerming i klasserom mot riksvegen (jf. rapport frå miljøretta helsevern).

Skulen sine mål for Handlingsprogram 2009 – 2012:

- Innføring av SOL – Systematisk observasjon av lesing – skal gjere elevane ved Herad skule flinkare til å lese og skrive
- Elevane ved Herad skule skal ligge over landsgjennomsnittet ved nasjonale prøver i alle dei tre faga
- Oppfølging og fullføring av Kunnskapsløftet. Den nye reforma er framleis satsingsområde dei neste åra.. Dei viktigaste område i reforma er:
    1. Nye læreplanar i alle fag
    2. Styrking av grunnleggande ferdigheiter
    3. Tilpassa opplæring
    4. Lokal handlefridom når det gjeld læringsmetodar og organisering av dagane
    5. Nye lærebøker i alle fag
    6. Digitale læringsressursar skal vere ein naturleg del av undervisninga i alle fag
    7. Styrke kompetanseutviklinga for lærarar og skuleleiar innan utviklingsområda våre.
- Satsing på eit Digitalt prosjekt innan eit av utviklingsområda
- Utvikling av Digital portfolio herunder læringsplattformen ” It’s learning”
- Samarbeid heim-skule
- Fysisk aktivitet. IL@skolen/Friskliv
- Elevane skal jobbe etter sin eigen læringsstil

3.3.3 GOL SKULE OG SFO

SKULEN

Måloppnåing er relatert til Mål for grunnskulen i Gol, vedtatt i Kommunestyret 27.03.07

LÆRINGSUTBYTE:
- Kartleggingar for 2. årstrinn våren 2008 viser at 73 % av elevane scorar over kritisk grense i matematikk. Prøvene er nye frå Utdanningsdirektoratet dette året, og vi kan derfor ikkje samanlikne med tidlegare resultat. Kartleggingsprøva i lesing for 2. trinn er også ny, og det er ikkje utarbeidd kritisk grense.
- Nasjonale prøver for 5. årstrinn i lesing, rekning og engelsk vart haldne i september 2007.
- Resultata er over landsgjennomsnittet i matematikk og engelsk og noko under i lesing.

  Kartlegging i lesing på 7. årstrinn viser at av elevar som ikkje mottar spesial-pedagogisk opplæring, scorar 90 % over kritisk grense.

- Alle elevar frå 3.-7. årstrinn deltar dagleg i fysisk aktivitet. Alle elevar får frukt kvar dag via fellesabonnement som foreldra har betalt. Om lag 65% av elevane abonnerer også på mjølk.

LÆRINGSSTRATEGIAR:
- Alle elevane blir gjort kjent med og arbeider i forhold til mål for faga. Elevane frå 3.-7.årstrinn har veke-prøver i forhold til desse måla.
- Arbeidet med innføring av mappe-vurdering har stagnert. Årsaka er at vi har for store klassar og at kontaktlærarane dermed ikkje får tid til så hyppige elevsamtaler som dette krev.
- Elevsamtaler og foreldresamtaler gir tydeleg tilbakemelding om utvikling i forhold til kompetansemål i faga og om sosial kompetanse.
- Den nettbaserte læringsplattforma It`s learning er ein informasjonskanal og ein database for elekroniske læremiddel for elevar og foreldre.

LÆRINGSMILJØ:
- Gol skule har 15 klassar og gjennomsnittleg klassestoreleik er 21 elevar. Storleiken har varierert frå 13 elevar(1.årstrinn) til 28 elevar (3.årstrinn).
- Elevtal per vaksen på barnetrinnet er for Gol kommune 13,5 elevar mot 11,4 i same kommunegruppe.
- Elevar med framandspråkleg bakgrunn utgjorde skuleåret 2007/2008 15% .
- Dei fleste av desse elevane har behov for og mottar særskilt norskopplæring og to-språkleg fagopplæring. Desse elevane kom frå 15 forskjellige land. Skulen gir også tilbod om leksehjelp for nokre av desse elevane.
- Alle elevar med sakkunning vurdering frå PPT får spesialpedagogisk undervisning.
- Når det gjeld andel av elevar som får spesialundervisning låg dette på 11,7% for Gol skule skuleåret 2007/2008. Landsgjennomsnittet er 6,3 %. I tillegg hadde skulen elevar som fekk tilsyn av helsemessige årsakar.

- Timetalet som blir brukt til spesialundervisning er ca 25 % av alle undervisningstimane mot 15 % for heile landet. Mestparten av timane blir likevel gitt i grupper og ikkje som einetimar. Spesialundervisning i grupper blir gitt i vanlege teorifag og i praktisk fag som mat&helse, kroppsøving, drama og hestestell/ridning.
- For å imøtekome krav om tidleg innsats i leseopplæringa, får elevar som slit med leseinnlæringa ekstra hjelp frå jul i 1.årstrinn til jul i 2.årstrinn. For elevar frå 3.-7.trinn, er det tilbod om lesekurs ved behov.
- Skulen har gitt støtte til vidareutdanning for ped.personale i spes.ped.

- Skulen har trådlaust data-nettverk, og disponerer nå 92 elevmaskiner. Dette gir ei dekning på 1 maskin for kvar 4.elev.
- Alle lærarane har berbar PC og deltar jamnleg i opplæring i bruk av digitale verktøy og pedagogisk programvare.
- Trivselsundersøkinga, Elevundersøkelsen og Foreldreundersøkelsen viser at trivselen blant elevane er svært god og at det er eit godt læringsmiljø. Når det gjeld motivasjon for læring, ligg skulen under landsgjennomsnittet.
- Vedlikehald : Storskulen er dei siste åra måla både utvendig og delvis innvendig. Det har vore mykje utbetring i samband med fuktproblematikk. Glitrehaug har fått ventilasjon og lydisolering.
- Opprusting av inventar: Elevbord-og stolar til 8 klassar.

SFO

- Elevar frå 1.-4. klasse og elevar med særskilte behov frå 5.-7.kl., har tilbod om SFO før og etter skuletid og på skulen sine fridagar. I tillegg er det SFO-tilbod i haust-og vinterferien og i sommareferien unntatt vekene 29, 30 og 31 (fellesferien).
- Elevtalet på SFO går ned. Påmeldte elevar til skulestart i år er 60 elevar. Årsaka er fleire skuletimar for 3.årstrinn og mindre elevkull i 1. årstrinn.
- Administrasjonsressursen vart auka frå 13 til 25 timar frå april 2007.
- SFO har jamnleg tatt imot språkpraktikantar, folk på arbeidstrening og lærlingar i barne-og ungdomsfaget.
- Vedlikehald:
    - Garasje er omgjort til snikkarbu og lager for uteleiker.
    - To rom er pussa opp og gjort om til undervisningsrom for skulen. Det eine rommet skal også brukast av SFO.
    - Toalett og garderobe for personalet er pussa opp.

3.3.4 GOL UNGDOMSSKULE

LÆRINGSUTBYTE
- Resultat frå skriftleg eksamen viser at Gol ungdomsskule ligg godt over snittet i fylket.
- Resultat frå munnleg eksamen viser at skulen gjer eit bra arbeid.
- Skulen gjennomfører nasjonale prøvar i september i lesing,rekning og engelsk.

LÆRINGSSTRATEGIAR
- Læringsplattforma Its learning vert bruka som arbeidsreiskap.
- Alle elevane jobbar etter arbeidsplananar for to veker om gongen. Planane vert og bruka som informasjonkanal til foreldra.
- Det vert gjennomført planlagte elev- og foreldresamtalar for å gi tilbakemelding om den faglege og sosiale utviklinga.

LÆRINGSMILJØ
- Gol ungdomsskule har gjennom deltaking i IL@skolen prosjektet fått mykje merksemd.. Dei fleste er imponerte over samansetjinga fysisk aktivitet og tilbodet om gratis frukt. Skulen har og erfart at dette har positiv innverknad på elevmiljøet.
- Gol ungdomsskule har opparbeida seg god kompetanse på å tilrettelegge undervisnings-tilbod for elevar med heilt spesielle behov. Denne kompetansen er opparbeida gjennom samarbeid med Svalstuen. Beklaglegvis vert dette samarbeidet avslutta i juni 2008. Dette gjer at lærarar ved skulen er etterspurte både som rettleiarar og føredragshaldarar.
- Alle elevar med sakkunnig vurdering får tilbod om spesialpedagogisk hjelp.
- Brukarundersøkinga Elevinspektørene viser at elevane på skulen trivst godt saman med lærarane og med skulearbeidet sitt. Her er resultata for Gol ungdomsskule blant dei beste i fylket.

- To dagar i veka har elevane tilbod om organisert leksehjelp etter skuletid.
- Elevane ved skulen får tilbod om gratis skulefrukost. Dette er ein del av Frisklivs-prosjektet ved skulen. Alle elevane nyttar seg av dette tilbodet.
- Tre elevar har fått tilrettelagt tilbod gjennom Grønn omsorg/Inn på tunet.
- Gol ungdomsskule har elevkantine
- Alle lærarane og assistentane disponerer eigen PC.
- Gol ungdomsskule er ein aktiv medspelar i førebyggjande ungdomsarbeid gjennom deltaking i MOT.
- Skulen har innarbeidd handlingsplan mot mobbing.
- Skulen har mangla kvalifiserte lærarar i denne perioden. Spesielt musikkfaget har vore vanskeleg å dekke opp.
- Innkjøp av datautstyr har gjort at vedlikeholds- og driftsutgiftene har auka. Skulen har ikkje klart å drifte datautstyret godt nok med ei tilgjengelege ressursane.

3.3.5 GOL VAKSENOPPLÆRING

Introduksjonsprogram for flyktningar.

Alle deltakarar som har gjennomført programmet er anten i fast arbeid eller i vidare kvalifisering. Deltakarane får norskopplæring i kombinasjon med praksis ute på ein arbeidsplass. Tilbodet blir gitt i tråd med lov om Introduksjonsordning for nyankomne innvandrere.

Grunnskuleopplæring

Skuleåra 2003-2004, 2004-2005 og 2005-2006 vart det gjennomført grunnskuleopplæring for vaksne. 2006-2007 var det ikkje tilbod om grunnskuleopplæring. Frå 2007-2008 var det grunnskuleopplæring i to fag. Skuleåret 2008-2009 er det tilbod om tre fag. I løpet av to år kan deltakarane dermed få fullført grunnskule.

Tilbodet er eit samarbeid mellom alle kommunane i Hallingdal, men det er ingen gjensidig forpliktande avtale som regulerer samarbeidet. Kommunane dekkjer sin del av kostnaden etter deltakartal. Undervisinga blir gitt i tråd med Opplæringslova §4A-1 og læreplan for grunnskuleopplæring.

Norskopplæring

Kommunane Nes, Hemsedal og Gol samarbeider om norskopplæring for innvandrarar. Ein periode var Ål kommune med i samarbeidet.
Elevtalet varierer sterkt:

31.12.01:	30 elevar
31.12.02:	106 elevar
31.12.03:	61 elevar
31.12.04:	52 elevar
31.12.05:	59 elevar
31.12.06:	47 elevar
31.12.07:	46 elevar
01.08.08:	45 elevar

Det kjem til elevar i gjennom skuleåret, og det blir oppretta nye grupper/ justert på grupper etter som behovet endrar seg

Undervisninga blir gitt etter Lov om norskopplæring. Det er utarbeidd eigen læreplan for norskfaget. Den statlege tilskotsordinga er under endring. For å få ei kvalitativt tilfredstillande undervising i tråd med læreplan, er det ein føresetnad at kommunane kjem med eigne midlar i

tillegg til det som kjem av statleg tilskot. Samarbeidsavtalen mellom kommunane tek høgde for dette. I 2008 ga staten eit øyremerka basistilskot til kommunane Gol, Hemsedal og Flå. Dette er midlar som skal gå til norskopplæring, og som er ein kompensasjon for underdekning pga ny finansieringsordning, og i påvente av ei ny justert finansieringsordning som er venta i 2009.

- Norskprøve. Om lag 80% av deltakarane går no opp til norskprøve. Prosenttalet har vore aukande i desse åra.
- Norskprøve 2 resultat juni 08: Tala er ikkje klare pr 27.6.08
- Norskprøve 3 resultat juni 07: Tala er ikkje klare pr 27.6.08

Spesialundervisning og logopedibehandling

Om lag 20 personar har til ei kvar tid tilbod om spesialundervising etter Opplæringslova §4A-2. Andre kommunar kjøper tenester etter behov. I 2007-2008 kjøper kommuane Nes og Hemsedal slike tenester. Det blir gjort enkeltvedtak og utarbeidd eigen individuell opplæringsplan for kvar einskild elev.

LÆRINGSUTBYTE

Gjennomført avsluttande prøver/gjennomført introduksjonsprogram kan vera eit mål på læringsutbyte. Det er gjort greie for dette ovanfor.

LÆRINGSSTRATEGIAR

- Det blir arbeidd ut individuelle opplæringsplanar for alle deltakarar som har spesialundervising.
- For deltakarar på norskopplæring blir det arbeidd ut individuelle planar. Det same gjeld for deltakarar på introduksjonsprogram.
- Det er tidfesta elevsamtaler/drøftingsmøte for alle elevane 1 –2 gonger i skuleåret.
- Veiledningsmetodikk er gjennomgåande i heile organisasjonen.

LÆRINGSMILJØ

- Inneverande skuleår er det fem grupper på framandspråk. Desse har mellom 5 og 11 deltakarar. Tal grupper varierer med elevtalet og kompleksiteten i elevmassen. Gruppene blir sett saman etter læringsfart (skulebakgrunn) og norsknivå. Det er eit mål å gjera gruppene mest mogeleg homogene. Ideelt sett bør det til ei kvar tid vera 3 nybegynnargrupper (spor 1, 2 og 3) og 3 vidaregåande grupper (spor 1, 2 og 3) på framandspråk. Elevar som kjem til kommunen har rett på opplæring etter 3 månader. Det blir difor sett i gang grupper i løpet av skuleåret.
- Det er ei gruppe på grunnskule.
- Alle elevar med spesialpedagogisk tilbod har sakkunnig vurdering frå PPT
- Det er omfattande bruk av digitale verkty i opplæringa.
- Skulen disponerer 20 berbare PC ar til elevbruk. I kontoravdelinga er det innstallert trådlaust nettverk. Det er planlagt installering av trådlaust nettverk i dei andre delane av byggen som vaksenopplæringa disponerer. Det er skifta elevserver.
- Gol vaksenopplæring har omfattande pedagogisk programvare både for framandspråk og spesialundervising. Programvaren er dels knytt opp mot sentrale terminalar nasjonalt, dels mot terminalar lokalt eller på den einskilde PC. Programvaren blir jamleg oppdatert og fornya.
- Alle lærarane disponerer berbar PC. Alle lærarane har sin eigen kontorarbeidsplass i to lærararbeidsrom.
- Vedlikehald: Nokre av toaletta er pussa opp.

ARBEIDSMILJØ

- Det blir gjennomført arbeidsmiljøundersøking mellom dei tilsette annakvart år.
- Det er eit mål å ha årlege medarbeidarsamtaler med alle tilsette.

3.3.6 OMSORGSAVDELINGA

VISJON GOL 2010
Gol – trivselskommunen – med trygge oppvekstvilkår, godt utbygd helse- og sosialtilbod, gode livskvalitetar og stor breidde og kvalitet i tilbod om barnehage, skule, arbeid, livsutfalding, kultur- og fritidsaktivitetar.

FOLKETALSUTVIKLING
Framskriving av befolkningsprognosane tilseier at innsatsen på området eldreomsorg kan haldast tilnærma konstant i perioden.
Måten å yte tenestene på vil bli endra frå institusjonsbasert omsorg til å yte fleire tenester i mottakaren sin eigen heim. Veksten i aldersgruppene i yrkesaktiv alder vil ikkje halde tritt med behovet for ny arbeidskraft. Dersom den høge aktiviteten og den generelle sterke etterspurnaden etter arbeidskraft held fram, vil import av arbeidskraft vera nødvendig i heile perioden.

Måloppnåing og gjennomførte tiltak 2002 – 2008:

- Det er aukande etterspørsmål frå innbyggjarane i Gol etter alle tenester frå omsorgsavdelinga. Dette har resultert i til dels store ekstrautgifter for avdelinga gjennom fleire år. Budsjettet er ikkje i samsvar med alle lovpålagte tenester som avdelinga må yte, dette har i fleire år vore ein av årsakene til overskridingar på budsjettet. Avdelinga kan ikkje velja bort å gi lovpålagte tenester til innbyggjarane. Det vert kontinuerleg arbeidt med å finne løysingar slik at fleire søkjarar får tilbod innanfor gitte ressursar. Ein ser at det må til ekstra løyvingar for å kunne oppretthalde dei tenestene vi er pålagt å yte.
- Omsorgstenesta er ei fullt ut integrert teneste. Det vil seie at omsorgstenester vert ytt gjennom heilskapleg integrerte tenester gitt anten i den einskilde sin heim, i omsorgsbustad/bufellesskap eller i institusjon.
  Områda er delt i fem:
  - område aust
  - område vest
  - område PU/arbeidssenter
  - område kjøkken
  - konsulent funksjonshemma
- Gjennomført flat struktur frå jan.2005. Omorganisering i omsorgsavdelinga, sak 0050/04.
- Utarbeidt plan for omsorgstenestene som følgje av RO-prosessen som vart gjennomført i 2007,det er sett på:
  - Framtidig tenestebehov
  - Bustadbehov
  - Demensplan
  - Teneste til personar med utviklingshemming
  - Habilitering og rehabilitering
  - Rekruttering
- Avdelinga har bidratt til interkommunalt samarbeid, samhandlingsprosjekt Ringerike Sjukehus og Hallingdalskommunane, samt andre samarbeidsfora innanfor Hallingdal.
- Innført sjukepleiepool (2006), lokal organisering av sjukepleiarane i kommunen.
- Innført pasientjournalsystem for dokumentering innan alle områda, Gerica. Dette gir ei kvalitetsforbetring på alle område når det gjeld dokumentasjon av tenestene.
- Systemrevisjon ved Helsetilsynet i 2006 (heimesjukepleie)og tilsyn ved Helsetilsynet i 2007 (sos.tj.loven par. 4 A, bruk av tvang og makt 4-2 a-d)
- Vore aktive i å bidra i lag med KS sitt prosjekt om rekrutteringsarbeid innan helsefagarbeidaren.
- Utarbeidt lokal norm for legetenester i sjukeheim
- Det er arbeidt med saksframlegg for utgreiing om ombygging/utbygging ved Helsetunet.

- Starta planleggingsarbeidet for opparbeiding av sansehagar.
- Oppretting av særskilte tiltak i tenesta til personar med utviklingshemming, både butilhøve, bistand/miljøarbeid og tilrettelagte arbeidsplassar.
- Det er arbeidt med myndiggjorte medarbeidarar gjennom KS sitt Flink med folk og medarbeidarskap.
- Omsorgsavdelinga følgjer intensjonen som kommunen har som IA-bedrift. Sak 0002/04.Stort fokus på sjukmeldte og tilrettelegging for både dei og seniorar.
- Bygd to nye bustader i Helsetunvegen (2006), ein nytta som fast bustad og ein til avlastning.
- Innført inndeling i mindre arbeidslag og innført ynskjeturnus på avd. ADA.
- Alle tenesteområde er knytte til kommunens IT- nett og kan no nytte seg av bl.a. Gerica.
- Inngått avtale med Hjelp 24 for betre drift av tryggleiksalarmar. Stort kvalitetslyft.
- Betre gjennomføring av branntilsyn og opplæring i brannforskrifter.
- Oppretta særfunksjonar innan ulike fagfelt både når det gjeld sjukepleiarar og hjelpepleiarar.
- Oppretta kvalitetsråd for å sikre ei god omsorgsteneste i Gol. (2007)
- Dataprogram for turnus som er knytte opp mot lønnssystemet er teke i bruk for å sikre meir nøyaktig oversikt over korleis lønnsmidlane vert brukt. Lettar arbeidet med timelister og fråværsføring.
- Det er gjort vesentlege endringar i oppbygginga av budsjettet. Målet har vore å få eit budsjett som er meir oversiktleg og enklare når det gjeld KOSTRA-rapportering. Det er gjort namneendringar på ansvarsområda

3.3.7 SOSIALAVDELINGA

Måloppnåing og gjennomførte tiltak 2002 - 2008:

- NAV Gol er etablert
- Sosialtenesta har utvikla eit godt samarbeid med relevante samarbeidsinstansar.
- Sosialtenesta har vore ein pådrivar i rusførebyggjande arbeid i Gol kommune.
- Sosialtenesta handsamar om lag 1.300 søknader kvart år.
- Det er gjort vedtak om at Gol kommune skal ta imot 10 flyktningar kvart år. Sosialtenesten har følgt opp vedtaket og sørgjer for busetting og oppfølgjing, der inntektsgivande arbeid er hovudmålsettinga.
- Arbeidet med Rusmiddelpolitisk handlingsplan er sluttført og tiltak i planen er vedteke i Kommunestyret.
- Det er etablert nye rutiner for internkontroll og sakshandsaming.
- Introduksjonsprogrammet for flyktningar er svært vellukka.

3.3.8 BARNEVERNTENESTA

Måloppnåing og gjennomførte tiltak

01.02.08 vart det starta opp barnevernvakt for alle Hallingdalskommunane. To barnevernarbeidare frå ulike kommuner har bakvakt og er tilgjengelege på telefon kveldstid fram til kl.23.00 og i heile helgar/heiledager. Telefonane vert satt til barnevernvakta frå eksisterande akuttberedskap (politi og lege).

Når det gjeld felles barnevernteneste for dei 4 nederste kommunane i Hallingdal er dette lagt på is. Gol og Hemsedal satsar no på sammanslåing av Gol og Hemsedal, med felles kontorløsninger på Gol. Tenesta satser på å verte aktiv frå januar 2009.

Barneverntenesta har utvikla sitt eige internkontrollsystem kor avvik meldas til avdelingsleiar siste fredag i månaden. Dette er avvik frå mydigheitskrav innenfor fagfeltet vårt.

Rutiner ved avdelinga bearbeidas og utviklast jamnleg

Barneverntenesta har i 2007 og 2008 vore inne hjå fleire familiar på eit tidleg tidpunkt med råd og rettleiing. Tiltakskonsulenten har til ei kvar tid ca 4-5 familier som ho arbeider aktivt med.

Barneverntenesta har informert ein del rundt på skuler om kva barneverntenesta er/arbeider med.

Barneverntenesta deltek i ei førebygjande rusgruppe for ungdom og deira familiar. Politiet og barneverntenestane i Gol, Hemsedal, Nes og Flå deltek.

Barneverntenestene i heile Hallingdal planlegg utvida samarbeid med familievernkontoret. Vi har samans med familievernet invitert Bufetat med ledelse til ein dialogkonferanse i september 2008.

Det vil bli meir samarbeid på IT for Gol, Hemsedal, Ål og Hol da vi alle i sept 2008 vil nytte Familia frå Visma Uniue som fagprogram hjå barneverntenestane.

3.3.7 SOSIALAVDELINGA

Måloppnåing og gjennomførte tiltak 2002 - 2008:

- NAV Gol er etablert
- Sosialtenesta har utvikla eit godt samarbeid med relevante samarbeidsinstansar.
- Sosialtenesta har vore ein pådrivar i rusførebyggjande arbeid i Gol kommune.
- Sosialtenesta handsamar om lag 1.300 søknader kvart år.
- Det er gjort vedtak om at Gol kommune skal ta imot 10 flyktningar kvart år. Sosialtenesten har følgt opp vedtaket og sørgjer for busetting og oppfølgjing, der inntektsgivande arbeid er hovudmålsettinga.
- Arbeidet med Rusmiddelpolitisk handlingsplan er sluttført og tiltak i planen er vedteke i Kommunestyret.
- Det er etablert nye rutiner for internkontroll og sakshandsaming.
- Introduksjonsprogrammet for flyktningar er svært vellukka.

3.3.8 BARNEVERNET

Måloppnåing og gjennomførte tiltak :

MÅL:
Oppfølging av barn og unge som tenesta har ansvar for.
Oppfølging av fosterheimar og barn i institusjon.
Fokus på nærmiljø og nettverksarbeide.
Fokus på tverrfagleg samarbeid.
Informasjon til samarbeidsinstansane, foreldre og elevar om kva barneverntenesta er, og kva barnevernet kan arbeide med.

Utvikle felles barnevern og løysinger for Gol og Hemsedal
Framleis ha ei aktiv barnevernsvakt.
Videreutvikle rutiner, rammer og internkontroll for avdelinga.
Satsing på tidleg førebyggjande tiltak i heimane hjå folk.

01.02.08 vert det starta opp barnevernvakt for alle Hallingdalskommunane. To barnevernarbeidare frå ulike kommuner har bakvakt og er tilgjengelege på telefon kveldstid fram til kl.23.00 og i heile helgar/heiledager. Telefonane vert sette til barnevernvakta frå eksisterande akuttberedskap (politi og lege).

Når det gjeld felles barnevernteneste for dei 4 nederste kommunane i Hallingdal, er dette lagt på is. Gol og Hemsedal satsar no på sammanslåing av Gol og Hemsedal, med felles kontorløysning på Gol. Tenesta satsar på å verte aktiv frå januar 2009.

Barneverntenesta har utvikla sitt eige internkontrollsystem kor avvik blir melde til avdelingsleiar siste fredag i månaden. Dette er avvik frå mydigheitskrav innenfor fagfeltet vårt.

Rutiner ved avdelinga blir bearbeidde og vidareutvikla jamnleg

Barneverntenesta har i 2007 og 2008 vore inne hjå fleire familiar på eit tidleg tidpunkt med råd og rettleiing. Tiltakskonsulenten har til eikvar tid ca 4-5 familier som ho arbeider aktivt med.

Barneverntenesta har informert ein del rundt på skular om kva barneverntenesta er/arbeider med.

Barneverntenesta deltek i ei førebyggjande rusgruppe for ungdom og deira familiar. Politiet og barneverntenestene i Gol, Hemsedal, Nes og Flå deltek.

Barneverntenestene i heile Hallingdal planlegg utvida samarbeid med familievernkontoret. Saman med familievernet har barnevernstenesta i Gol invitert Bufetat med leiing til ein dialogkonferanse i september 2008.

Det vil bli meir samarbeid på IT for Gol, Hemsedal, Ål og Hol da alle i sept 2008 vil nytte Familia frå Visma Uniue som fagprogram i barneverntenestane.

3.3.9 HELSEAVDELINGA

<u>Måloppnåing og gjennomførte tiltak :</u>

HELSEAVDELINGA

2007:
- Strategi for lokal diabetesomsorg i Gol vedtatt.
- Strategi for lokal tobakksførebyggande arbeid i Gol vedtatt.

2008
- Grunnlagsdokument for Friskliv vedtatt.
- Plan for sorg og kriseplan vedtatt.

HELSESTASJONEN

<u>Felles for alle aldersgruppe</u>
- Frå 01.01.04 helsesøsterstillingar auka med 75 %, til totalt 225 % stilling.
- I april 2003 nye eigna lokale.

- Alle tilsette har eigen datamaskin, og i 2003 har Helseavdelinga tatt i bruk dataprogram for helsestasjonar. Alle kontaktar blir ajourførte på data.
- Frå 01.01.06 er psykiatrisk sjukepleiar tilsett i 50 % av øyremerka psykiatrimidlar.
- Oppdatert journalprogram data haust 2006.
- Utdanna helsesøster i Marte Meo-metoden i 2007.
- Utdanna helsesøster og psykiatrisk sjukepleier som MOT-instruktør.
- Utdanna helsesøster som røykeslutt-instruktør.
- Om lag 20 % helsesøsterstilling til reisevaksinering i 2007.
- Revisjon av ”Plan for skolehelsetenesta”.
- Alle MÅ-tenester utført i 2007, samt enkelte BØR-tenester.
- Helsesøster har vært aktivt med i utviklingen av ”Plan for norsk språkutvikling for barn og unge 0-16 år i Gol”. Planen ble for øvrig godkjent i UKL i juni 2008.
- Oppstart med jevnlige samarbeidsmøter med barnevern fra høsten 2007.

Barn 0-5år
- I 2002 hadde Helseavdelinga valt å skjere ned på helsestasjonsarbeid. I 2003 har avdelinga valt å prioritere helsestasjonsteneste. Helseavdelinga har tatt alle kontaktar som står beskrive i veileder til barn 0-5 år.
- I 2003 har Helseavdelinga starta med ”tematreff”. Foreldre og barn 0-1 år treffest på helsestasjon ein gong i månaden for sosialt samvær og aktuelle tema. Dette tilbodet er lagt ned hausten 2006.
- I 2007 fast tilbod til alle barn 0-5 år, samt individuelle kontaktar utover dette etter behov.
- Barseltreff.

Barn 6-15 år
- I 2004 vart skulehelsetenestetilboda gjenoppretta etter at tenesta hadde ”ligge nede” i 2003. Under kartlegginga og planlegginga av lovpålagte oppgåver, såg Helseavdelinga fort at ressursar framleis mangla. Det måtte gjerast prioriteringar og gjevast tilbod til dei skulane som vart vurdert å ha det største behovet.
- Tenesta er komen godt i gang, men det er ikkje kapasitet til å gjennomføre heile tilbodet.
- Ein lettversjon av Sesamprosjektet i 6 kl. ved Gol skole er gjennomført i samarbeid med psykisk helse.
- I 2007 har Sesamprosjektet vorte utvida til 5.-6. kl ved Gol skole og frå hausten 2007 også ved Herad skole.
- Sesam er gjennomført i sin helhet for 6.klasse ved Gol og Herad.
- I 2007 MOT på ungdomsskolen
- MOT er kun delvis gjennomført på alle klassetrinn på grunn av vanskeligheter med å koordinere gjennomføringen med skolen i skoleåret 2007/08

Ungdom 16-19 år
- Utanom helsestasjon for ungdom har psykiatrisk sjukepleiar vore tilgjengeleg på
- vidaregåande skule med open treffetid og VIP-opplegget.
- Frå hausten 2006 har folkehøgskulen fått tilbod om delar av VIP-opplegget.
- VIP er gjennomført i sin helhet på Gol vgs skoleåret 2007/08
- Unge frå andre kommunar og land brukar helsestasjon for ungdom aktivt.

HELSESTASJON FOR UNGDOM

- Frå 2001 - skulelege i samarbeid med jordmor driv ungdomshelsestasjonen med opningstider annankvar måndag.
- Brukt prosjektmidlar frå staten til å bygge opp Helsestasjon for ungdom frå 1999 til 2002 og eige budsjett frå 2002.
- Frå 2006 open kvar måndag i samarbeid med skulelege og turnuslege
- Frå 2007 får inn helsesøster anna kvar mandag
- Utarbeida eigne plakatar og visittkort.
- Tilbod om seksualopplysning til 10 klasse.

- Tilbod om seksualopplysning til 1. klasse på vidaregåande skule i samarbeid med PPT.
- Eigen informasjon til Russen.

JORDMORTENESTA

- Kommunen har svangerskapstilbod til alle gravide. Samarbeid mellom jordmor og fastlegane i kommunen
- Kommunen har jordmorvaktsamarbeid med Nes, Flå og Hemsedal.
- Kommunen har svangerskapskurs for vordene foreldre (minikurs). Redusert i 2001 frå seks kveldar til tre grunna kapasitetsmangel.
- Fått budsjett for 20% jordmorstilling
- Jordmor er ein del av Helsestasjonen som kom i nye lokale 2003.
- IT program frå 2003. Oppdatert I 2007.
- Nytt CTG apparat 2008

FRISKLIV

- Kommunen har satsingsområde folkehelse og førebyggande tiltak.
- Partnarskapsavtale med Fylkesmannen helseavdelinga.
  Samarbeidsområda i avtalen knytter seg til følgjande prioriterte områder:
    - Fysisk aktivitet
    - Kosthald
    - Røykeslutt
    - Psykisk helse
- Partnarskapsavtale med Gol idrettslag.
- Partnarskapsavtale med frivillige organisasjonar.
- Il@skolen.
- Trening på resept/Frisklivsresept.
- Prosjektet er med i universitets-forsking ”fysisk aktivitet er lik medisin”.
- Utvikling av helsefremmande arbeidsplassar.
- Gol kommune har ry i landet som kommune som satsar på folkehelse.
- Røykesluttkurs, utdanna instruktørar.
- Helsesamtaler, utdanna instruktørar.
- Fysisk aktivitet i vaksenopplæringa for framandspråklege.
- Senior kurs for kommunetilsette.
- Samarbeid med NAV, Fretex, Vinn as, HaVa BHT.
- Nettverksmøte Friskliv Hallingdal.
- Sommerferieaktivitetar for aldersgruppa 9-12, veke 33.
- Auka fokus på bedriftsidrett.
- Tilrettelagt trim for psykisk helsevern.
- Temadag ”Frisk i arbeid.”
- Fast stilling fra 01.01.08
- Styrketrening for godt vaksne
- Aktiv bedrift
- Kostholdskurs, røyksluttkurs
- Volleyball turnering for kommunens ansatte
- Kommunikasjonsstrategi, Hallingdølen
- Region samarbeid folkehelse i Hallingdal, Gol kommune ansvarlig
- Nav, Fretex samarbeid om kvalifiseringsprogrammet
- Informert fylkespolitikere om Friskliv
- Søknad om nærmiljøanleggs penger, Gol skule
- Folkehelse inn i planverket
- Søkt ekstra midler
- Lagd annonse til turistforeningens sommeravis om Gol kommune

FYSIO- OG ERGOTERAPITENESTA

- Ergoterapeut er tilsett i kommunen frå 01.09.07.
- Databasert journalsystem, ProMed, er tatt i bruk frå 2006.
- Nye lokalar blei tatt i bruk i 2005. Her er det gode arbeidstilhøve for dei tilsette og for brukarane. Lokala er base for kommunalt tilsette ergo- og fysioterapeutar og blir leigd ut til to fysioterapeutar med driftstilskot.
- Ventetida for fysioterapibehandling har stort sett ligge på eit akseptabelt nivå, (1-3 veker) men har i enkelte tilfelle vore oppe i 2-3 md. På grunn av redusert kapasitet (pasientbehandling utan driftstilskot er redusert) vil ventetida kunne auke utover hausten 2007. Personar som er sjukemelde, eller har behov for opptrening etter skadar og operasjonar, blir prioriterte.
- Fysioterapeut har deltatt som instruktør i trening på "Frisklivsresept" i Frisklivsprosjektet.
- Tilbod om vedlikehaldstrening i små grupper for personar med kroniske lidingar etablert i 2006.
- Arbeid med organisering av fallførebyggande tiltak for eldre starta hausten 2007.
- Trening i små grupper for born med ulike bevegelsesvanskar har blitt gjennomført etter behov i samarbeid med skule og barnehage
- Initiativ til samarbeid for å sjå den faglege breidda i fysioterapitilbodet i Gol i samanheng med tilbodet i andre kommunar i Hallingdal.
- Arbeid med å etablera gode samarbeidsrutiner med samarbeidspartnarar; spesielt omsorgs-avdelinga, helsestasjon, skule og barnehage.
- Bassengtrening på Elverhøy Nesbyen kvar onsdag, (ikkje sommar) med tilbod om transport.

MILJØRETTA HELSEVERN

2002
- Godkjenning av 9 barnehagar og skular etter Forskrift om miljøretta helsevern i barnehagar og skoler; barns arbeidsmiljølov som kom i 1997.

2003
- Godkjenning av 21 barnehagar og skular etter Forskrift om miljørettet helsevern i barnehagar og skoler.
- Tilsyn med 28 bassengbad (symjebasseng, boblebad) i forhold til vatnkvalitet, hygiene, tryggleik, dagleg drift etc. .
- Kontroll av 14 solstudio i forhold til reinhald, merking, røyrtype, oppslag om solvett etc.
- Tilsyn med campingplassars sanitæranlegg.
- Bistått Gol og Hol kommune med gjennomføring av radonkartlegging.
- Gjennomførd støykartlegging av område rundt skytebane. Spørjeundersøking i nabolag. I overkant av 100 spørjeskjema vart utdelt og analysert.
- Støykartlegging på ungdomsklubber/diskotek i samarbeid med Arbeidstilsynet. Det vart gjort målingar av støy og gitt råd og rettleiing.

2004
- Tilsyn ved 15 frisør- og hudpleiesalongar.
- Tilsyn/systemrevisjon av 51 skuler og barnehagar (29 barnehagar og 22 skuler). Det vart fokusert på vilkår frå tidligare godkjenning, internkontroll, tryggleik, utforming og innreiing og inneklima.
- Tilsynsbesøk ved 85 serveringsstader i juni i samband med innføringa av ny røykelov.
- Tilsyn med campingplassar i forhold til reinhald/hygiene.
- Kontroll av 14 badeplassar i Hallingdal. Prøver av vatnkvalitet.

2005
- Tilsyn 27 skoler og 31 barnehagar i Hallingdal i 2004-2005.
- Røykelov, kontroll 30 serveringsstader.
- Kontroll campingplassar/hytter ved behov og ved konkrete førespurnader.
- Rapport om eigne rutinar for kontroll av kjøletårn og andre installasjonar som kan smitte legionellabakterier.

- Kartlegging av alle større bygg for kjøletårn, alle butikkar for kjøleanlegg over fruktdiskar, alle bensinstasjonar for bilvaskeanlegg.
- Utarbeiding av IK-system til alle verksemder med dusjanlegg.
- Støysaker.
- Auke når det gjeld førespurnader om inneklimasaker.
- Uttale til kommunane i saker om utslipp av avløpsvatn i hytteområde.
- Koordinering av kampanjen om radonmålingar.

2006
- Tilsyn av 27 badeanlegg (symjebasseng, boblebad) i forhold til vatnkvalitet, hygiene, tryggleik, dagleg drift etc.
- Godkjenning av barnehageavdelingar/nye barnehagar.
- Kontroll campingplassar/hytter.
- Arbeid med fleire store støysaker.
- Inneklimasaker,
- Uttale til kommunane i saker om utslipp av avløpsvatn i hytteområde.
- Systematisering av samtlege radonkartleggingar i Hallingdal. Oppdatering av database med målingar.
- Koordinering av bestilling av radonmålarar i Hallingdal.

2007
- Ei mengde uttaler til kommunane vedkommande ureiningsrisiko av drikkevatn ved utslepp av avløpsvatn i hytteområde.
- Arbeida med fleire store støysaker, ei av sakene er løyst.
- Oppdatering av radondatabase med målingar, samt formidling av sporfilmar for nye målingar.
- Utarbeiding av "nye retningslinjer for avfallsbehandling frå storhushaldningar". Alle storhushaldningar i Hallingdal blir informert i løpet av året.
- Godkjenning av barnehageavdelingar/nye barnehagar.
- Tilsyn med campingplassar i høve til reinhald/hygiene.

2008
- Tilsyn solarier.
- Inneklimasaker

I perioden 2002-08 er det også gjeve råd og rettleiing til offentlige og private verksemder, privatpersonar, skuler og barnehagar. Råd omhandlar til dømes inneklima, fukt/muggsopp, radon, tryggleik m.v. MHV har samarbeida med andre kommunale etatar ved til dømes deltaking på møte og fora etc. Det er blitt gjeve uttale til plan- og byggjesaker m.m.

LEGEKONTOR

- Alle medborgarar i kommunen har tilbod om fastlegeordning.
- Brukarundersøking på legetenestetilbodet vart gjennomført i 2004. Resultatet var gjennomgåande positivt, og resultatet blir følgt opp i vidare planar.
- Det er kort ventetid på legetime.
- Stabil legedekning.
- Nytt legekontor i april 2003.
- Legevaktsentral på Hallingdal sjukestugu 2005, interkommunalt samarbeid.
- Beredskapsplan for helse i 2005.
- Ultralydapparat leasing avtale over tre år.

2007
- Nytt røntgenapparat.
- 50 % sjukepleiarstilling frå april.
- Nytt INR-apparat.

- Kvalitetssikringsprogram for legar og sjukepleiarar.
- Utdanna sjukepleiar som røykeslutt-instruktør.
- Fokus på røykeslutt, trening, vatn og frukt for tilsette

2008
- Fjernkontroll røntgenapparat
- Ekstrahjelp i ekspedisjonen
- Ny server
- Nytt Afininon-apparat (us av crp, mikroalbuminuri, HbA1c)
- Skilt med lys ved innkøyring frå Gamlevegen som viser veg til lege
- Nye pc'ar med tilgang for kommunalt nett for alle tilsette
- Ledigheit fastlegeliste

LEGEVAKT

- Legevaktsentral Hallingdal sjukestugu.
- Arbeidsplan.
- Stabil legedekning.
- Nye funksjonelle lokale i 2003 - framtidsretta med fokus på arbeidstilhøve, sikkerheit og tryggleik.
- Frå jan 2008 Nattlegevakt på Hallingdal sjukestugu kl.23-08 med medhjelper tilstades

PSYKISK HELSEVERN

- Kommunen bidreg i dag til at menneske med psykiske problem / lidingar og som har behov for samansette tenester, får koordinert sine tenester frå Psykisk helsevern.
- Dei får i tillegg tilbod om ein individuell plan og ansvarsgruppe.
- Klientar som har psykiske problem, og som treng oppfølging over tid, får tilbod om støttesamtaler.
- Miljøarbeidertenester for menneske med psykiske lidingar er oppretta (3 stillingar x 75 %)
- Dagtilbodet er reetablert, og det er treff kvar torsdag og laurdagskveld.
- Psykisk helsevern samarbeider godt med omsorgsavdelinga, sosialtenesta, barnevern, helsestasjon, legetenesta, PPT, skule, vaksenopplæring, barnehage, vidaregåande skule, trygdekontor, A-etat, Vinn, Fretex, Hallingdal Folkehøgskule, Hallingdal sjukestugu, psykiatrisk avdeling på Lier sykehus.
- Psykiatrisk sjukepleiar er til stades på Gol vidaregåande skule 2 timar kvar veke.
- Nettverkskafe på Gol vidaregåande skule.
- Utgitt "Veiviser for psykisk helse".
- Årleg markert 10. oktober.
- VIP prosjekt på Gol Videregåande skule.
- Veileder støttekontaktar, miljøarbeidarar som har klientar som har ei psykisk liding.
- Plan-pro er dataverktøy for dokumentasjon og utarbeiding av individuelle planar.
- Brukarundersøking hausten 2005.
- 50 % psykiatrisk sjukepleiar på Helsestasjonen 2006.
- Miljøarbeidarane flytta administrativt frå Omsorgs- til Helseavdelinga.
- Styrking støttekontakt barn og ungdom 67.000 kroner.
- Styrking av Friskliv mot psykisk helse.
- Nytta Grøn-omsorg tenester
- Bygget i Valdresvegen er beisa.
- Måla enkelte rom og kjøpt inn nye møblar i Valdresvegen.
- Overtaking av åtte leilegheiter i Furuvegen til psykiatribustadar i 2007.
- Auka psykiatrisk sjukepleiarstilling i psykisk helsevern frå 30 til 50 % i 2007.
- Auka frå 20 % stilling til 50 % i Friskliv i 2007.
- 75 % stilling miljøarbeidar i 2007.
- Utdanning av MOT-instruktørar.
- Vedtatt psykiatriplan 2008-2011 i kommunestyret 27.03.07 sak 9/07 .

2008
- Tilsett 50 % ruskonsulentstilling ved sosialtenesta.
- Grøn omsorg auke frå 100 000 til 200 000 kroner.
- Leasing av 1 bil.Ny koordinator tilsett.
- HMS-tiltak: Toalett for tilsette.
- Bytte av journalsystem til Gerica.

3.3.10 KULTUR- OG INFORMASJONSAVDELING

Biblioteket
- Biblioteket har hatt rekordhøgt utlån dei siste åra og eit gjennomsnittleg besøkstal på 46 000 besøk pr år, utan at opningstimar eller personalressurs er auka.
- Biblioteket er ope for alle og er brukt av fastbuande i heile Hallingdal, turistar, hyttefolk, sesongarbeidarar, flyktningar frå mottak m.fl.
- Internett og elektroniske tenester gjer at biblioteket blir både ein fysisk og virtuell møteplass.
- Eit nært regionalt samarbeid har medført auka kvalitet på tenester til publikum, betre utnytting av samlingane og personalet, videokonferanseutstyr, årleg bokmesse m.m.
- Samarbeid med helsestasjonen om brosjyrer og gratis bok som språkutviklande og lesestimulerande tiltak.
- Samarbeid med skular og barnehagar om den kulturelle skulesekken og plan for språkutvikling.
- Biblioteket har vore i foreldremøter i skular og barnehagar for å snakke om barn og lesing.
- Det har ikkje lykkast å få til eit strukturert bibliotekfagleg samarbeid om skulebiblioteka i barneskulane.
- Samarbeidet med ungdomsskulen og vidaregåande skule om kombinasjonsbiblioteket har halde fram i perioden.
- Samarbeidet med Velferdssenteret om litteraturforedrag og bokutlån har fungert godt.
- Det er gjennomført brannsikringstiltak, skifte av yttertak og nødvendige omdisponeringar av lokalet.
- Ideskisse for utviding av biblioteket er utarbeidd og presentert.

Kulturskulen
- Kulturskulen tilbyr elevplass til barn og ungdom frå 4 år og oppover, men p.g.a. ventelister får ikkje alle tilbod. Kulturskulen prioriterer elevar i grunnskulealder.
- Kulturskulen tilbyr individuell opplæring (instrumentalundervisning) og opplæring i gruppe (dans, musikklære, visuell kunst og drama/teater)
- Kulturskulen samarbeider med både barnehage, skule, SFO og frivillige lag og organisasjonar gjennom m.a. Den kulturelle skulesekken og sal av dirigenttenester til koret TAPAS.
- Kulturskulen samarbeider med biblioteket m.a. ved at elevar på drama/teater deltar på Nordisk bibliotekveke.
- Kulturskulen inviterer barnehagen og skulane i Gol til forestillingar produsert av kulturskulens elevar og lærarar.
- Kulturskulens lokale på Glitrehaug er til dels godt eigna til instrumentalundervisning og drama/teater og små konsertar, men manglar noko tilrettelegging og vedlikehald/oppussing. Lokala på Glitrehaug er ikkje tilrettelagt for dans og biletkunst, større konsertar/førestillingar og arrrangement der alle elevane på kulturskulen er med.
- Musikkstudio er vidarutvikla og blir leigd ut til produksjonar
- Kulturskulen har utvida undervisningstilbodet til å omfatte teikning/måleri/skulptur, installasjon, kunstleik, musikklære og gutedans

Barn og ungdom
- Fritidsleiar med overordna ansvar for tilbod til barn og ungdom er tilsett
- Det er oppretta tverrfagleg gruppe som skal koordinere førebyggjande arbeid

- Ungdomsklubben (Klubb 1) er pussa opp og opna igjen etter å ha vore stengt i to år
- Ansvaret for Gol ungdomsråd er tillagt fritidsleiar. Ungdomsrådet har regelmessige møte og set ungdoms levekår på dagsorden
- Ny musikkverkstad er starta opp på Glitrehaug.
- Aktivitetsområde ved Gol ungdomsskule/Gol samfunnshus er opparbeidd
- Kinotilbod er oppretta gjennom avtale med Bygdekinoen
- Kommunen dekker husleige til idrettsaktivitetar for barn og ungdom under 18 år

Andre kulturføremål

- Registerbind til gards- og ættesoga er utarbeidd og blei utgitt hausten 2005.
- Driftsansvaret for Gol bygdemuseum er overført til stiftinga Hallingdal museum
- Bygdearkivet har fast opningstid kvar veke.
- Bygdearkivet har etterkvart fått ei stor fotografisamling som blir avfotografert og registrert på data.
- Plan for Den kulturelle skulesekken er utarbeidd og har ført til eit organisert samarbeid mellom kultur- og informasjonsavdelinga, skulane, barnehagen, biblioteket og kulturskulen om kulturtilbod til barn.
- Kultur- og informasjonsavdelinga har vore einearrangør av teaterframsyningar og konsertar og har samarbeidd med andre kommunar, barnehagar, Gol reisemål og frivillige lag og organisasjonar om arrangement.
- Galleri Gol er flytta til nye lokale i Hallingdal Husflid.
- Det er inngått avtale med Bygdekinoen om filmframsyningar i Gol samfunnshus.
- Det er innkjøpt nytt lydutstyr til Gol samfunnshus.
- Det er gjennomført ein omfattande rehabilitering av kommunens idrettsanlegg i perioden.
- Kommunedelplan for idrett og fysisk aktivitet er revidert.
- Det er inngått avtale med lag og organisasjonar om vedlikehald av turstigane.

Informasjon

- Servicetorg er etablert.
- Nye kommunale nettsider er utarbeidd
- Informasjons- og profileringsbrosjyre for Gol kommune er utarbeidd.
- Velkomsthelsing frå ordføraren, med informasjonsmateriell, blir sendt alle nye innbyggjarar i kommunen